

ORSZÁGGYŰLÉSI BESZÁMOLÓ

a Nemzeti Emlékezet Bizottsága
2022. évi tevékenységéről

ORSZÁGGYÜLÉSI BESZÁMOLÓ

A NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGA

2022. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

BUDAPEST, 2023

Tartalom

1. A Nemzeti Emlékezet Bizottsága

- 1.1. A Bizottság feladatai. 7
- 1.2. A Bizottság tagjai... .. 9
- 1.3. A Bizottság munkáját segítő Hivatal 9

2. Kiemelt programok

- 2.1. Magyar hősök színházi előadás.. 13
- 2.2. Vallásgyakorlás mint kulturális ellenállás a kommunista diktatúra időszakában. 16
- 2.3. A Mindszenty-per hetven év távlatából. Főpapi sorsok Kelet-Közép-Európában 22
- 2.4. Magyar gulág országos megemlékezéssorozat 24
- 2.5. Együttműködés a Magyar Nemzeti Múzeummal 25
- 2.6. Együttműködés a Károli Gáspár Református Egyetemmel 27

3. Vidéktörténeti kutatások

- 3.1. A BTK és a NEB Vidéktörténeti Témacsoportjának 2022. évi tevékenysége... ..29

4. Tudományos konferenciák

4.1.	Magyar ellenállás a második világháború idején	31
4.2.	„A következő láncszem.” A hatalom kisajátítása, államosítás és szovjetizáció a magyar gazdaságban, 1945–1949	36
4.3.	Diktatúra és demokrácia. A Kádár-korszak és a rendszerváltás történelmi fogalmai	41
4.4.	A magyar gazdaságirányítás alakjai, 1945–1989. Döntéshozók, szürke eminenciások, végrehajtók..	44
4.5.	Konfliktusok a hidegháborúban.	49
4.6.	A kádári megtorlás rendszerének jellemzői interdiszciplináris megközelítésben.	56
4.7.	„A nép teljes jogú részese lesz az igazságszolgáltatásnak.” Igazságszolgáltatás és büntetés-végrehajtás, 1945–1963..	60

5. Nemzetközi tudományos együttműködés

5.1.	Együttműködés az Európai Emlékezet és Lelkiismeret Platformjával (PEMC)... ..	65
5.2.	Együttműködés az Emlékezet és Szolidaritás Európai Hálózatával (ENRS)	65
5.3.	Együttműködés a lengyel IPN-nel és a budapesti Lengyel Intézettel	66
5.4.	Együttműködés a szlovák ÚPN-nel... ..	68
5.5.	Együttműködés az egyesült államokbeli Kommunizmus Áldozatainak Emléke Alapítvánnyal (VoC)... ..	68
5.6.	XXIII. Történettudományi Kongresszus, Poznań... ..	70
5.7.	Együttműködés a madridi San Pablo katolikus egyetemmel	70

6. Ismeretterjesztő tevékenység

6.1.	Az egyházüldözés kiépülése Magyarországon	71
6.2.	A Szovjetunió munkatáborrendszere	72
6.3.	A koronatanú	72
6.4.	Az erőszak terei..	73
6.5.	Elvesztett idők	74

6.6.	Kommunista terrorszervezet. Az államvédelem a diktatúra szolgálatában...	75
6.7.	Kiadványok.neb.hu.	75
6.8.	Rendhagyó történelemórák	75
6.9.	Oral history interjúk	76
6.10.	A NEB és az Országgyűlés Hivatala közös pedagógus-továbbképzési programja.	77
6.11.	Együttműködés a Rákóczi Szövetséggel	77
6.12.	Együttműködés a Magyar Vidéki Múzeumok Szövetségével	78
6.13.	Együttműködés a Mathias Corvinus Collegiummal	79
6.14.	Együttműködés a Történelemoktatók Szakmai Egyesületével	80
6.15.	Együttműködés a Konrad-Adenauer-Stiftung Magyarországi Irodájával	80
6.16.	Részvétel a 93. Ünnepi Könyvhéten	82
6.17.	Részvétel a 27. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon	83
6.18.	Részvétel a VÉNégy Fesztiválon Nagymaroson	83
6.19.	Részvétel az MCC Feszten Esztergomban	84
6.20.	Részvétel a 31. Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktáborban Erdélyben	85
6.21.	Részvétel a Double Rise Fesztiválon Torockón	86
6.22.	Részvétel a Transzit Közéleti Évadnyitó és Gondolatexpón Tihanyban	87
6.23.	Kutatás Tóth „Potya” István és a Dallam-csoport után	88
6.24.	Együttműködés a Meghurcoltak. Kuláknak bélyegzettek és budapesti kitelepítettek a Kunszentmártoni járásban az 1940–1950-es években című állandó kiállítás létrehozásában	88
6.25.	„Légy hű mindhalálig...” A hitvalló egyház magyar mártírjai című kiállítás bemutatása Ipolyságon	89
6.26.	A Sorsfordítás. A paraszti társadalom felszámolása, 1945–1962 című kiállítás bemutatása a Pest Megyei Kormányhivatalban	89
6.27.	A Lengyelország–Magyarország. 1956. Történelem és emlékezet című kiállítás bemutatása Újbudán	90
6.28.	Megemlékezés Kéthly Anna V. kerületi szobránál	91
6.29.	Közreműködés Barankovics István szobrának felavatásában	94
6.30.	A Karc FM és a NEB együttműködése	94

7. A munkacsoportok keretében végzett tevékenység

7.1.	A belügyi munkacsoport 2022. évi tevékenysége	95
7.2.	A gazdasági munkacsoport 2022. évi tevékenysége.. ..	97
7.3.	Az igazságügyi munkacsoport 2022. évi tevékenysége	98
7.4.	A katonai munkacsoport 2022. évi tevékenysége	99
7.5.	A kulturális munkacsoport 2022. évi tevékenysége	101
7.6.	A külügyi munkacsoport 2022. évi tevékenysége	103

8. Függelék

8.1.	A NEB 2022. évben megjelent kiadványai.. ..	105
8.2.	A Bizottság tagjainak publikációi és tudományos tevékenysége	111
8.3.	A NEB Hivatala munkatársainak publikációi és tudományos tevékenysége... ..	128
8.4.	Kommunikáció, sajtóvisszhang... ..	145
8.5.	Állampolgári megkeresések	148

9. Melléklet. Pénzügyi és gazdasági beszámoló

9.1.	A költségvetési gazdálkodás alakulása	151
9.2.	Létszám- és bér adatok.	154

1. A Nemzeti Emlékezet Bizottsága

1.1. A Bizottság feladatai

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága (a továbbiakban: Bizottság) a kommunista diktatúrával kapcsolatos állami emlékezet megőrzésével, valamint a diktatúra hatalmi működésének feltárásával foglalkozó testület. A Bizottságot az Országgyűlés hozta létre az Alaptörvény U) cikk (3) bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján.

Az öttagú Bizottság az elnökből, az elnökhelyettesből, a választott és a megbízott tagokból áll.

A Bizottság választott tagjainak és elnökének megbízatási ideje kilenc év. A Bizottság elnökét és két tagját az Országgyűlés titkos szavazással választja meg. A Bizottság elnökének és két tagjának választását az Országgyűlés elnöke tűzi ki. A Bizottság tagja és elnöke tisztségében egyszer választható újra vagy bízható meg.

Az Országgyűlés 2022. december 7-én, titkos szavazáson újraválasztotta a Nemzeti Emlékezet Bizottsága elnökének Földváryné Kiss Rékát, tagoknak pedig Ötvös Istvánt és Soós Viktor Attilát. A bizottság elnökét és két tagját a szükséges kétharmados többségnél több szavazattal, titkos szavazáson, kilenc évre választották meg 2023. február 4-i hatállyal. Az Országgyűlés által választott tagokon túl a bizottságba egy-egy tagot delegál a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) elnöke és az igazságügyi miniszter. Az MTA elnöke ismét Bank Barbarát, az igazságügyi miniszter pedig ismét Máthé Áront delegálta a testületbe.

A Bizottság jogállását, valamint feladatait a Nemzeti Emlékezet Bizottságáról szóló 2013. évi CCXLI. törvény (a továbbiakban: NEBtv.) határozza meg. A Bizottság elnöke összehangolja a Bizottság tevékenységét, összehívja és vezeti a Bizottság ülését, meghatározza a Bizottság üléskezési rendjét és az ülések napirendjét. Ezenkívül a Bizottság tagjai véleményének figyelembevételével meghatározza az éves kutatási munkaterv alapján létrehozott, a Bizottság tagjai által vezetett munkacsoportok összetételét, működési rendjét és feladatait, a Bizottság és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága

Hivatalának (a továbbiakban: Hivatal) éves kutatási munkatervét, az egyes kutatási témacsoportokat, valamint képviseli a Bizottságot az Országgyűlés és más szervek előtt. Az elnök irányítja a Hivatalt, kiadja a Bizottság ügyrendjét és a Hivatal alapító okiratát, jóváhagyja a Hivatal Szervezeti és Működési Szabályzatát és a Bizottság pénzügyi kötelezettségvállalással járó javaslatait.

Az elnök munkáját az elnökhelyettes segíti, aki eljár helyette annak akadályoztatása esetén.

A Bizottság tagjai felelősek az éves kutatási munkatervben meghatározott kutatási feladatok koordinálásáért és elvégzéséért.

A Bizottság tevékenysége során minden más szervezettől független: kizárólag az Alaptörvénynek és a törvényeknek van alárendelve.

A Bizottság törvényben előírt feladatainak ellátása érdekében tudományos kutatómunkát végez, amely egyrészt kiemelt projektek keretében, részben társintézményekkel együttműködve, részben egyetemek, szakmai, tudományos műhelyek bevonásával zajlik. A Bizottság által létrehozott munkacsoportokban olyan alap kutatások folynak, amelyek célja a pártállam működésének, főbb szervezeteinek és vezető tisztségviselői körének feltérképezése. A belügy, a külkapcsolatok és külpolitika, a hadsereg, az igazságszolgáltatás, a gazdaság és a kultúra területén vizsgálják az intézmények történetét, az ezeket működtető apparátusok összetételét, valamint a pártirányítás formális és informális, rejtett technikáit.

A munkacsoportok egy-egy bizottsági tag irányítása alatt állnak. A bizottsági tagok önállóan vezetik az egyes munkacsoportokat, és felelnek az azokban folyó szakmai munkáért.

A munkacsoportok egyrészt a Bizottság Hivatalának főállású tudományos kutatóiból, másrészt külső szakértőkből állnak. A NEBtv. rendelkezése értelmében a tudományos kutatómunkában való részvételre a Bizottság elnöke, illetve a Bizottság elnöke jóváhagyásával a Bizottság külső szakértőket vehet igénybe.

A Bizottság legfontosabb feladata, hogy bemutassa a kommunista diktatúra hatalmi működését, főbb szervezeteit, intézményeit és tisztségviselőit. Ennek érdekében a Bizottság korlátlanul betekinthez a kommunista diktatúra kiépülése és működése idején, 1944. december 21. és 1990. május 2. között keletkezett dokumentumokba, továbbá minősített adatok minősítésének felülvizsgálata érdekében javaslatot tehet a feladat- és hatáskörrel rendelkező, minősítésre jogosult szervek felé.

A Bizottság a feltárt adatok felhasználásával adatbázisokat, tudástárat és digitális archívumot épít. Ezeken felül rögzíti a még élő tanúk emlékeit, ismeretterjesztő tevékenységet folytat, a felnövekvő generációk számára oktatási anyagokat készít, konferenciákat, megemlékezéseket, kiállításokat, tanulmányi versenyeket szervez, jelentéseket, jogalkotási javaslatokat készít, amelyekkel elősegíti a kommunizmus bűneinek feltárását és a diktatúra áldozatainak megbecsülését.

1.2. A Bizottság tagjai

Földváryné Kiss Réka,
a Bizottság elnöke

Máthé Áron,
a Bizottság elnökhelyettese

Bank Barbara,
a Bizottság tagja

Ötvös István,
a Bizottság tagja

Soós Viktor Attila,
a Bizottság tagja

1.3. A Bizottság munkáját segítő Hivatal

A NEBtv. értelmében a Hivatal a Bizottság munkaszervezete, fő feladata a Bizottság tevékenységének támogatása. A Bizottság tudományos munkáját a Hivatal főállású történész és jogász munkatársai segítik. A Hivatal biztosítja továbbá a Bizottság számára a működéshez szükséges technikai és humánfeltételeket.

A Hivatal a Bizottság döntése és iránymutatása alapján tudományos konferenciákat, kerekasztal-beszélgetéseket, kiállításokat, rendhagyó történelemórákat, megemlékezéseket, tanulmányi versenyeket, könyvbemutatókat, egyéb programokat szervez, koordinálja a könyvkiadási tevékenységet, továbbá közreműködik a Bizottság nemzetközi szakmai kapcsolatainak kiépítésében és fenntartásában.

A Hivatal szervezi a Bizottság sajtókapcsolatait, elvégzi a Bizottságnak címzett állampolgári megkeresésekkel, közérdekű bejelentésekkel, adati-génylésekkel, javaslatokkal és panaszokkal összefüggő feladatokat. A Hivatal ellátja a Bizottsággal és a bizottsági tagok közszolgálati jogviszonyával kapcsolatos igazgatási feladatokat, ennek keretében elkészíti a bizottsági ülések emlékeztetőit, kezeli a Bizottság működése során keletkezett iratokat, őrzi a Bizottság tagjainak vagyonynyilatkozatait, működteti a Bizottság honlapját, internetes adatbázisait.

A Hivatal jogállását tekintve központi költségvetési szerv, amelynek költségvetése az Országgyűlés költségvetési fejezetén belül önálló címet képez. A Hivatalt a főigazgató vezeti a Bizottság elnökének irányításával. A főigazgató munkáját az általános főigazgató-helyettes, valamint a tudományos ügyekért felelős főigazgató-helyettes segíti.

A Hivatal működését, szervezeti felépítését, az egyes szervezeti egységek feladatait a 2020. május 1. napján hatályba lépett Szervezeti és Működési Szabályzat (SZMSZ) tartalmazza. A Hivatal alaplétszámát és az alaplétszámba tartozó álláshelyeket a 2022. július 1. napján hatályba lépett, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának Hivatala alaplétszámáról és az alaplétszámba tartozó álláshelyekről szóló szabályzatának módosításáról szóló főigazgatói utasítás tartalmazza. Az ebben megállapított létszám 72 fő.

A Hivatal 2022. évben az alábbi szervezeti egységekre és elemekre tagolódott:

- Főigazgató
  - Humánpolitikai Osztály
  - Főigazgatói asszisztens
  - Belső ellenőr
  - Adatvédelmi tisztviselő
  - Informatikai biztonsági vezető
- Általános főigazgató-helyettes
  - Gazdasági Főosztály
    - } Pénzügyi Osztály
    - } Számviteli Osztály

- Jogi Főosztály
  - } Jogi Osztály
  - } Iratkezelési Osztály
- Kommunikációs és Informatikai Főosztály
  - } Kommunikációs Osztály
  - } Informatikai Osztály
- Titkársági és Szervezési Osztály
- Tudományos ügyekért felelős főigazgató-helyettes
  - Tudományos Főosztály
    - } Kutatási Osztály
    - } Ismeretterjesztési Osztály
    - } Nemzetközi Osztály

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága újraválasztott elnökének és tagjainak eskütétele az Országgyűlés üléstermében, 2022. december 7. (Fotó: MTI)

2. Kiemelt programok

2.1. Magyar hősök színházi előadás

A Bizottság egyik kiemelt feladata, hogy a feltárt ismeretanyagot igyekezzék a lehető legszélesebb olvasóközönséghez eljuttatni. E cél által vezérelve készült el a *Magyar hősök. Elfeledett életutak a 20. századból* című kötet, együttműködésben a Mathias Corvinus Collegium Alapítvánnyal és a Mandinerrel. A képekkel gazdagon illusztrált gyűjteményes kötetben hatvan életrajz szerepel. Olyan személyek, akik válaszüthöz érve nem a könnyebbnek ígérkező irányban haladtak tovább: akár életük kockáztatása árán is segítettek embertársaikon, kiálltak azokért az értékekért, amelyek nélkül egy nemzet nem létezhet. Túlnyomó többségük mindkét totalitárius ideológia, a náciizmus és a kommunizmus ellen is fellépett. Példájuk sok évtized távlatából nézve is iránymutató lehet.

A téma iránti nagy fokú érdeklődést látva, a Bizottság egy színdarab megvalósításáról döntött, amely alkalmas arra, hogy egy közösségi élményen keresztül tárja az érdeklődők elé a kötetben szereplők példaértékű életútját. Szabó Borbála szövegíróként, Seres Tamás rendezőként, Serfőző Krisztina pedig producerként vett részt az előkészítő munkában. A Nemzeti Emlékezet Bizottságának tagjai, valamint a Bizottság Hivatalának munkatársai közreműködésével 2021 végére elkészült a *Magyar hősök. Szabadulószínház* című darab végleges szöveggönyve, és a színészek kiválogatása után a Hivatal épületében megkezdődtek a próbák.

A DARAB ALKOTÓI

Szereplők: Csuja Imre, Böröndi Bence, Hajdú-Sobor Csaba, Kopek Janka, Márfi Márk, Sütő András, Trill Beatrix, Veszeloovszki Janka

A rendező hangja: Kamarás Iván

Írta: Szabó Borbála

Jelmez: Matisz Gábor

Díszlettervező: Huszár Kata

Rendező: Seres Tamás

Rendező asszisztens: Szanyi Sarolta

Producer: Serfőző Krisztina

„A való élet, a történelem néha a legbrutálisabb akadálypálya, amelyben a szereplőknek egykor életre-halálra kellett küzdeniük.” Ezekkel a szavakkal fogadja a titokzatos Rendező azt az öt középiskolás diákot, akik tanáruk vezetésével egy rendhagyó történelemóra keretében ellátogatnak a Huszadik Század Aréna – diktatúrák szorításában nevet viselő szabadulószobába. A tanulók ebben a történetben nem valamelyik horrorfilm vagy krimi borzongató jeleneteibe csöppennek: a játék a 20. századi magyar történelem vészterhes időszakába, nagyszüleik és dédszüleik fiatalkorába repíti vissza őket, ahol olyan emberek bőrébe bújhatnak, akik életük egy pillanatában súlyos döntésre kényszerültek, és nem a könnyebbik utat választották – noha a tét olykor nem kevesebb volt, mint embertársaik, sőt a saját maguk élete. „A korszak, amelyet eddig csak a történelemkönyvekből ismerhettetek, itt

és most jelenvalóvá változik” – folytatja a rejtélyes hang, és mint hamarosan kiderül, a legkevésbé sem túloz. A diákok fokozatosan eszmélnék rá, hogy valami egészen különleges történik velük. Ami első látásra egyszerű szerepjátéknak indult, kezdi a hús-vér valóság jegyeit magán viselni. A fizika törvényei zárójelbe kerülnek, a játék szereplői személyesen élik át azokat a történeteket, amelyek mindaddig legfeljebb távoli, valószerűtlen sztoriknak tűnhettek a szemükben. Vajon nekik sikerül túlélni a 20. századot?

A darab hat „hétköznapi hős” (Brusznjai Árpádné Honti Ilona, Gérecz Attila, Kiss Sándor, Olofsson Placid, Richter Gedeon és Salkaházi Sára) sorsának szokatlan nézőpontból történő bemutatásán keresztül segíti a fiatalokat a történelem megértésében és saját helyzetük átgondolásában. A kilencvenperces színdarab történelmi háttere és fajsúlyossága miatt tizennégy éves kortól ajánlott. Díszbemutatójára 2022. március 24-én került sor a Nemzeti Táncszínházban. Az év során további hét telt házas előadás volt Budapesten:

- április 29., április 30. (2 db előadás), május 10. Millenáris
- október 23. Vígsház
- október 24. Eötvös10 Művelődési Ház
- november 8. MOM Kulturális Központ.

2022. október 14-én debütált a darab vidéken, a Miskolci Nemzeti Színházban. A 2022. évi előadásokat összesen mintegy háromezer néző látta, jelentős részben középiskolás diákok.

Néhány idézet a sajtóban megjelent kritikákból:

„Elképesztő emberi tartás, megkérdőjelezhetetlen morál, szelíd, de megtörhetetlen akarat jellemzi azoknak a történetét, akiket megelevenítenek az előadásban.” (*Index*)

„Sok ilyen színdarab kellene mindannyiunknak.” (*Magyar Nemzet*)

„Kilépni a komfortzónánkból és megtapasztalni, hogyan és hányféleképpen bántott minket a huszadik század, sokszor mi egymást, és milyen szerencsések vagyunk, hogy voltak, akiknek volt mersze a megfelelő helyzetben a jó döntéseket hozni, s ezzel hőssé, példaképpé válni. S ha a darab alkotói azt szerették volna üzeni ezzel, hogy bárkiből lehet hős, aki a sorsdöntő pillanatokban az erkölcsileg helyes döntést hozza, akkor bizony célba ért az üzenet.” (Mandiner)

A Déryné Program Szakmai Bizottságának döntése alapján a *Magyar hősök. Szabadulósínház* című színdarab bekerült a Déryné Program Országjárás Alprogramjának 2023. évi kínálatába.

2.2. Vallásgyakorlás mint kulturális ellenállás a kommunista diktatúra időszakában

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága 2018-ban együttműködési megállapodást kötött a Károli Gáspár Református Egyetemmel a kommunista diktatúra alatti protestáns vallásgyakorlásban rejlő ellenállási lehetőségek feltárására. Egy évvel később kezdetét vette az Eötvös Loránd Kutatási Hálózat Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézete, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kara és a NEB együttműködése: e közös kutatás célja a diktatúra alatti katolikus vallási ellenállás vizsgálata. A NEB által koordinált munkacsoportok 2022-ben folytatták a korábbi években megkezdett kutatásokat a vallásgyakorlás mint kulturális ellenállás a kommunista diktatúra időszakában témában. A projektben több levéltár, egyetem és kutatóintézet munkatársa vesz részt.

A két munkacsoport azt a komplex kérdéskört vizsgálja, hogy milyen eszközei, lehetőségei, mozgástere volt a keresztény közösségeknek a vallásgyakorlás egyéni és közösségi formáinak aktív megélésére, értékrendjük, normarendszerük továbbadására a pártállami időszakban.

2022-ben a korábbi évekhez hasonlóan a két munkacsoport együttműködése tovább folytatódott. A szakmai közönség számára a Nagyváradon 2022. október 27–29. között megrendezett Legújabb kutatások és eredmények az egyháztörténet-írás területén című VII. nemzetközi interdiszciplináris konferencián számolt be Wirthné Diera Bernadett és Erdős Kristóf. Előadásuk címe *Küzdelem a lelkekért. Egyházi ifjúsági közösségek a pártállami Magyarországon a hosszú hatvanas években. Egy kutatási projekt és oktatási hasznosítása* volt. A konferenciára magukkal vitték és ott bemutatták a *Küzdelem*

a lelkekért. Egyházi ifjúsági közösségek a pártállami Magyarországon a huszszú hatvanas években (1958–1973) című tablókiállítást is.

A szélesebb közönség számára a két munkacsoport tevékenységét cikksorozat keretében mutatjuk be. A beharangozó beszélgetés Földváryné Kiss Rékával, a NEB elnökével 2022. október 23-án, a nemzeti ünnep alkalmával jelent meg *Tűzzel, vassal, golyószóróval és börtönnel* címmel a *Magyar Kurír* internetes hírportállal való együttműködésben az *Új Ember* katolikus hetilapban. A cikksorozat 2023 januárjában vette kezdetét.

2.2.1. WORKSHOP ÉS TUDOMÁNYOS KONFERENCIA

A két munkacsoport tagjainak részvételével 2022. június 8-án workshopot tartottunk a Nemzeti Emlékezet Bizottsága konferenciatermében Kutatási tapasztalatok és projekttervezés. Vallásgyakorlás vizsgálata a hetvenes években – kutatási lehetőségek, irányok címmel. A műhelytagok négy csoportban beszélgettek a kutatás időhatára bővítésének lehetőségéről, az 1970-es évtized újabb fejleményeiről. Megosztották egymással eddigi tapasztalataikat a hetvenes évek történetének kutatásáról, közös és egyéni témajavaslatokat fogalmaztak meg, illetve megvitatták a korszak forrásadottságait.

A Küzdelem a lelkekért projekt koordinátorai, Tabajdi Gábor, Szuly Rita, Wirthné Diera Bernadett és Erdős Kristóf önálló szekció keretében mutatták be a projekthez kapcsolódó kutatásaikat a Miskolcon 2022. szeptember 1-3. között megrendezett, Kádár-korszak, kádárizmus, korlátozott mozgástér: magyar modell? című országos jelenkortörténeti konferencián. A Küzdelem a lelkekért. Világnézeti konfliktusok a hatvanas és hetvenes években című szekció elnöke Fejérdy András (BTK TTI, PPKE BTK) volt, a vitaindítót Tabajdi Gábor tartotta. Szuly Rita *Narratíva – recepció – percepció. A nemzetközi békepapi mozgalom ideológiai recepciója* címmel, Wirthné Diera Bernadett *Kisközösségek a hetvenes években* címmel, Erdős Kristóf *Mindennapi hátrányok. Másodrendű állampolgárok a hatvanas-hetvenes években* címmel tartott előadást.

2.2.2. ONLINE MŰHELYBESZÉLGETÉSEK

A két munkacsoport közös (online) és önálló műhelybeszélgetéseket („virtuális kávéházakat”) hirdetett meg, amelyek során a műhelytagok folyamatban lévő munkáit vitatták meg. A szakmai megbeszélésekre többnyire havi rendszerességgel került sor.

A két munkacsoportban részt vevő kutatók intézményi háttere: Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Gyűjteménye, ELKH Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi, valamint Politikatudományi Intézete, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Evangélikus Országos Gyűjtemény, Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár, Károli Gáspár Református Egyetem, Magyar Nemzeti Levéltár, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Pannonhalmi Főapátság, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pécsi Tudományegyetem, Sárospataki Református Teológiai Akadémia, Szegedi Tudományegyetem, Székesfehérvári Püspöki és Székeskáptalani Levéltár, Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár, Zirci Ciszterci Apátság.

2.2.3. KÜZDELEM A LELKEKÉRT. EGYHÁZI IFJÚSÁGI KÖZÖSSÉGEK A PÁRTÁLLAMI MAGYARORSZÁGON A HOSSZÚ HATVANAS ÉVEKBEN (1958-1973) CÍMŰ TABLÓKIÁLLÍTÁS

A Küzdelem a lelkekért. Egyházi ifjúsági közösségek a pártállami Magyarországon a hosszú hatvanas években (1958-1973) címmel összeállított tablókiállítás 2021 folyamán készült el. Megvalósításában a NEB Hivatalának kutatói, Erdős Kristóf, Szuly Rita, Tabajdi Gábor és Wirthné Diera Bernadett vettek részt. Munkájukat szakmai tanácsaikkal Földváryné Kiss Réka, a NEB elnöke, Soós Viktor Attila, a NEB tagja és Horváth Zsolt, a NEB Hivatalának tudományos ügyekért felelős főigazgató-helyettese segítették.

A kiállításnak az oktatásban való hasznosítása céljából különböző iskolákat kerestünk meg – városi és vidéki, illetve állami és felekezeti intézményeket egyaránt –, hogy bemutassuk és próba alá vessük a kiállítást, valamint a hozzá kapcsolódó pedagógiai csomagot. A pilot projekt előkészítésekor kiemelt figyelmet fordítottunk a projektben részt vevő tanárookra, ezért két alkalommal felkészítő tréninget tartottunk számukra. 2022. január 27-én tudományos előadás keretében Erdős Kristóf és Wirthné Diera Bernadett ismertette velük a legújabb kutatási eredményeket, majd 2022. február 16-án Szuly Rita és Tabajdi Gábor módszertani előadás keretében tartott felkészítést a kiállítás és az oktatási segédanyagok felhasználásáról. A kommunizmus áldozatainak emléknapjához kapcsolódóan tizenegy iskolába juttattuk el a kiállítást. A projektbe bevont intézmények: Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium, ELTE Trefort Ágoston Gyakorló Gimnázium, Szent II. János Pál Iskolaközpont, Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium, Baár-Madas Református Gimnázium, Általános Iskola és Diákotthon, Benkő István Református Általános Iskola és Gimnázium, Aszódi Evangélikus Petőfi Gimnázium,

Általános Iskola és Kollégium, Szent János Görögkatolikus Gimnázium és Szakképző Iskola, Fóti Ökumenikus Általános Iskola és Gimnázium, Pápai Református Kollégium Gimnáziuma, Tatai Református Gimnázium.

Az iskolák közül munkatársaink a következő helyeken tartottak ünnepélyes kiállításmegnyitót vagy rendhagyó történelemórát: 2022. február 23-án a Pápai Református Kollégium Gimnáziumában Földváryné Kiss Réka és Arató

György a kiállítás megnyitása mellett több előadást tartott a diákoknak. 2022. február 24-én Soós Viktor Attila a Szent II. János Pál Iskolaközpontban nyitotta meg a kiállítást. Arató György az edelényi Szent János Görögkatolikus Gimnázium és Szakképző Iskola meghívására tartott kiállításmegnyitással egybekötött megemlékezést 2022. február 25-én a kommunizmus áldozatainak emléknapja alkalmából. Szintén ezen a napon Erdős Kristóf a Tatai Református Gimnázium számára adta át a kiállítást. A budapesti Benkő István Református Általános Iskola és Gimnázium tanulói előtt Wirthné Diera Bernadett mutatta be a korszakot és nyitotta meg a kiállítást 2022. február 28-án, majd március 3-án a fóti Szent Ágoston Keresztény Általános Iskola és Gimnáziumban rendhagyó történelemóra keretében ismertette a kiállítás célját és koncepcióját. A fent említett középiskolákban egy hónap állt rendelkezésre a kiállítás megtekintésére és a történelemtanárok számára elkészített óravázlatok, témajavaslatok tesztelésére. A tanulságok közös levonására 2022. április 7-én a NEB Hivatalában került sor, ahol hasznos visszajelzést kaptunk a tanároktól mind a kiállításra, mind az oktatási segédanyagokra vonatkozóan. A pilot projekt ezzel az eseménnyel zárult.

A projekt és az elkészült anyagok számos olyan elemet tartalmaznak, amelyek az egyetemi oktatásban (például tanárképzésben) is hasznosíthatók, ezért 2022. május 5-én az ELTE BTK Történeti Intézet hallgatói számára Tabajdi Gábor és Wirthné Diera Bernadett bemutatta a teljes projektet, a kutatástól kezdve a megvalósításon át a közoktatásban való hasznosításig.

A kiállítás társadalomtörténeti megközelítésben tárgyalja az 1960-as éveket, ezért indokolt volt, hogy azok a szociológushallgatók is megismerkedjenek a kiállítással, akik társadalomtörténeti szemináriumon vettek részt a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Szociológiai Intézetében.

Kutatási eredményeink középiskolai hasznosulását segítette, hogy Földváryné Kiss Réka 2022. július 21-én Sátoraljaújhelyen, a Rákóczi Szövetség által szervezett Összmagyar Pedagógus Táborban tartott előadást a Kádár-korszak egyházüldözéséről. Az érdeklődők a helyszínen megtekinthették a kiállítást, valamint kipróbálhatták a kiállítás interaktív feldolgozásához készített Táska játék munkacímen futó szerepjátékot, amelyet Tabajdi Gábor dolgozott ki. A csoportosan és egyénileg, illetve kooperatív és versengő módon is alakítható játék a hatvanas évek világába kalauzolja az érdeklődőket.

Szintén a középiskolás korosztály megszólítását célozta a Wirthné Diera Bernadett által 2022. szeptember 24-én Győrben a kiállításához kapcsolódóan az MCC Középiskolás Program résztvevői számára tartott projektnap, amely egyben a tehetséggondozó központ félévnyitó eseménye is volt. Szintén Győrben, 2022. november 9-én Arató György mutatta be a kiállítást, és két rendhagyó történelemórát tartott a Prohászka Ottokár Orsolyita Gimnázium, Általános Iskola és Óvodában. 2022. november 25-én Tabajdi Gábor a székesfehérvári MCC-ben klubdélután keretében ismertette a kiállítás témáit és főbb következtetéseit.

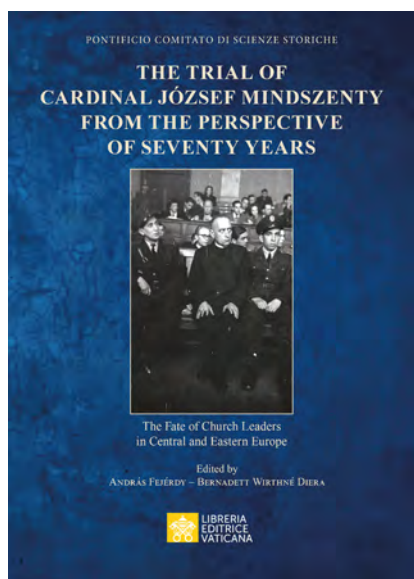
2.2.4. KÜZDELEM A LELKEKÉRT. PÁRTÁLLAM ÉS EGYHÁZAK A HOSSZÚ HATVANAS ÉVEKBEN CÍMŰ TANULMÁNYKÖTET

A kiállítás előkészítésével párhuzamosan, részben annak tematikájára épülve, megkezdődött egy tanulmánykötet összeállítása. A vállalkozás a hatvanas évekből származó egyházi tapasztalattörténetek feltárását célozza meg, tervezett címe: *Küzdelem a lelkekért. Pártállam és egyházak a hosszú hatvanas években*. A kötetben huszonkilenc tanulmány megjelentetését tervezzük. A kéziratok többsége 2021 folyamán beérkezett, ezeket négy tematikus csomópont köré rendeztük: egyházpolitika az állami oldalról, egyházpolitika az egyházak oldaláról, perek és meghurcolások, valamint szerzetesek. A kéziratok véglegesítése és a kötetszerkesztői munka 2022-ben is folytatódott.

2.3. A Mindszenty-per hetven év távlatából. Főpapi sorsok Kelet-Közép-Európában

2.3.1. AZ ANGOL NYELVŰ KÖTET BEMUTATÓJA RÓMÁBAN

A Nemzeti Emlékezet Bizottságának tagjai, valamint a NEB Hivatalának munkatársai meghatározó szerepet játszottak annak az angol nyelvű, reprezentatív tanulmánykötetnek a megjelentetésében, amely a 2019. február 13-14-én az Országházban megrendezett, A Mindszenty-per hetven év távlatából. Főpapi sorsok Kelet-Közép-Európában című nemzetközi konferencia szerkesztett előadásait tartalmazza. A kiadvány, amely átfogó képet nyújt az olvasóknak a kelet-közép-európai egyházi vezetők kommunista diktatú-

ra idején elszenvedett meghurcolásáról, a rangos vatikáni kiadó, a Libreria Editrice Vaticana egyháztörténeti sorozatának részeként jelent meg, ami az egész magyar történészszakma számára komoly tudománydiplomáciai sikert jelent, és nemzetközi szinten is ráirányíthatja a figyelmet hazánk és a térség huszadik századi történelmére. A kiadvány szerkesztői: Fejérdy András (BTK TTI) és Wirthné Diera Bernadett (NEBH).

A kötet bemutatójára 2022. január 25-én került sor a római Collegium Hungaricum-ban. A *The Trial of Cardinal József Mindszenty*

from the Perspective of Seventy Years. The Fate of Church Leaders in Central and Eastern Europe címen megjelent kötet Falconieri-palotában megtartott könyvbemutatóján elhangzott Ferenc pápa személyes üdvözlése is. Őszent-sége elismerését fejezte ki a kötetért, egyben köszönetet mondott annak hozzá eljuttatott példányáért.

A könyvbemutatón beszédet mondott Földváryné Kiss Réka, a NEB elnöke, valamint Molnár Antal, a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének igazgatója. Ezt követően Andrea Ciampani, a római LUMSA Egyetem professzora, valamint Matteo Luigi Napolitano, a Molisei Tudományegyetem professzora méltatták a kiadványt.

2.3.2. A MAGYAR NYELVŰ KÖTET

A fent említett konferencia szerkesztett előadásait tartalmazó kötet magyar nyelven *Célkeresztben. Mindszenty József pere és a szovjet blokk főpásztorainak meghurcolása* címmel jelent meg 2022 tavaszán, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és a Bölcsészettudományi Kutatóközpont gondozásában, Fejérdy András és Wirthné Diera Bernadett szerkesztésében. A szerkesztők

a tanulmányokat három tematikus egységben adták közre. Az első rész Mindszenty József személyére és perére összpontosít, a második rész a közép- és kelet-európai főpaptársak sorsába enged bepillantást, a harmadikban a magyarországi egyházüldözés során meghurcolt egyházi vezetőkről szóló tanulmányok kaptak helyet. A könyv bemutatójára 2022. június 10-én került sor Budapesten, az Ünnepi Könyvhéten.

2.4. Magyar gulág országos megemlékezéssorozat

A 2020-ban, a recski kényszermunkatábor létesítésének 70. évfordulóján indított programsorozat – amely a pandémiás helyzet miatt az eredetileg tervezettnél kevesebb helyszínre juthatott el, 2021 után 2022-ben is folytatódott. A programsorozathoz kapcsolódó, tizenkét tablóból álló vándorkiállítást a Nemzeti Emlékezet Bizottsága készítette a Holokauszt Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány, valamint a Telepesek Társadalmi Múzeum Alapítvány közreműködésével. A kiállítás 2022 folyamán az ország több pontjára eljutott, január 12-én Hajdúböszörményben, február 22-én Budapesten, a Budapesti Műszaki Szakképzési Centrum Bolyai János Műszaki Technikum és Kollégiumban, február 24-én Gyulán, március 21-én Baján,

április 21-én Budapest X. kerületében, a Kőrösi Csoma Sándor Kőbányai Kulturális Központban, május 11-én Kápolnásnyéken, november 25-én pedig Tápiószecsőn mutattuk be.

2.5. Együttműködés a Magyar Nemzeti Múzeummal

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága és a Magyar Nemzeti Múzeum 2022. október 22-én együttműködési megállapodást kötött, amelyet a NEB részéről Földváryné Kiss Réka elnök, az MNM részéről pedig L. Simon László főigazgató látott el kézjegyével. A felek megállapodtak közös konferenciák, könyvbemutatók, kiállítások megvalósításáról, továbbá kerekasztal-beszélgetések, szabadegyetemi előadások és egyéb programok megszervezéséről és lebonyolításáról. A megállapodás azt is rögzíti, hogy a két intézmény az 1945–1990 közötti időszak történelmének minél szélesebb körű megismerését elősegítendő összehangolja vonatkozó ismeretterjesztő-tudománynépszerűsítő tevékenységét.

A megállapodás aláírását követően került sor a *Remény és dráma. Magyarország '56* című fotókiállítás megnyitójára a Múzeumkertben. A kiállításon bemutatott fotókat egy ismeretlen lengyel szemtanú készítette, aki 1956 októberében Budapesten tartózkodott. Nem volt hivatásos fotóriporter, amatőrként, érdeklődőként, egy külföldi szemével örökítette meg a történelmet. A képek csak évtizedekkel később, 2021-ben kerültek nyilvánosságra Szczecinben. A Szczecini Nemzeti Múzeum az ottani kiállítás megrendezéséhez a Gdański Magyar Főkonzulátustól kért szakmai segítséget, Illés Pál Attila főkonzul pedig a Nemzeti Emlékezet Bizottságához fordult. A szccecini bemutatót követően a múzeum felajánlotta a NEB-nek, hogy átadja a kiállítást. A NEB a budapesti Lengyel Intézettel összefogva 2022 márciusában be is mutatta az anyagot az Intézetben. Már akkor felmerült, hogy a képeket érdemes lenne szélesebb közönséghez is eljuttatni, így fordult a NEB a Magyar Nemzeti Múzeumhoz. Az együttműködési megállapodás aláírását követően a fotók a Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtárába kerültek.

2.6. Együttműködés a Károli Gáspár Református Egyetemmel

Trócsányi László Henrik, a Károli Gáspár Református Egyetem rektora és Földváryné Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága elnöke 2022. november 18-án a két intézmény közötti együttműködési megállapodást írtak alá, s tudományos kutatási projektet indítottak, amelynek tárgya: a szakvélemények felhasználásának elvi és gyakorlati kérdései az 1956-os forradalmat és szabadságharcot követően végrehajtott halálos ítélettel lezárt politikai perekben (1956–1963).

A kutatásban részt vevő személyek feltárják, hogy az 1956 és 1961 között lezajlott politikai célú, végrehajtott halálos ítéletekkel lezárt büntetőeljárásokban eljáró szakértők személye és tevékenysége mennyiben felelt meg az akkor érvényben lévő szakmai követelményeknek és elvárásoknak. Elemzik és értékelik a szakmai megállapításokat, azok helytállóságát, a közreműködő szakértők szakmai kompetenciáját. Feltárják és dokumentálják a politikai és ideológiai nyomásgyakorlásra utaló mozzanatokat, elemzik a szakértői vélemények között és azokon belül tetten érhető ellentmondásokat, azok lehetséges okait. Tartalomelemzési eszközökkel és módszerekkel kimutatják a megélt szerepekre (nyomozó, vádló, bíró, védő, vádlott, szakértő) és ezek egymáshoz való viszonyára vonatkozó reprezentációt. A projekt jelentősége, hogy a korszak eseményeit különböző tudományágak képviselői – más-más megközelítésben és súllyal – kutatják, így a tények feltárásához, illetve jobb

megismeréséhez fontos adatokat szolgáltathatnak a vizsgált perek kiemelkedő és meghatározó súlyú bizonyítási eszközeiről, az ügyek döntő többségében szükségszerűen jelen lévő szakértői véleményekről.

Az együttműködési megállapodás aláírása után került sor A kádári megtorlás rendszerének jellemzői interdiszciplináris megközelítésben című konferenciára (részletesebben lásd a beszámoló 4.6. alfejezetét).

3. Vidéktörténeti kutatások

3.1. A BTK és a NEB Vidéktörténeti Témacsoportjának 2022. évi tevékenysége

A témacsoport 2014-ben jött létre az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága közötti együttműködés eredményeképpen. Fő feladata az 1945-öt követően a magyarországi vidéki társadalomban bekövetkezett strukturális változások feltárása, a szovjetizálás és ennek nyomán a kollektivizálás következményeinek rekonstruálása. 2017-től a témacsoport koordinálója Horváth Gergely Krisztián, akinek munkáját 2019-től Csikós Gábor segíti. A témacsoport kutatásai a BTK-s kollégák és más műhelyekben dolgozó kutatók részvételével, évente rögzített tematikák mentén szerveződnek.

A témacsoport irányítói 2022-ben három prioritást tartottak szem előtt. A csoport eredményeinek a hazai és nemzetközi szinten történő, egy szűk szakmai réteg mellett szélesebb közönséget is megcélzó bemutatását, a *Magyar vidék a 20. században* című sorozat aktuális köteteinek megjelentetését, valamint az egyéni szakmai munka és a csoport életének szervezését.

A témacsoport eddigi működéséről számot adva Csikós Gábor, Horváth Gergely Krisztián és Ö. Kovács József szerkesztésében elkészült a *The Sovietization of Rural Hungary, 1945–1980. Subjugation in the Name of Equality* című könyv kézírata, amelyet 2023. évi megjelenésre átadtak a Routledge kiadónak. A fordítás alapjául szolgáló magyar nyelvű, *A vidék szovjetizálása, 1945–1980* című kézirat megjelentetése érdekében a Jaffa Kiadóval kezdték meg a munkát.

Emellett a *Magyar vidék a 20. században* című könyvsorozatukban megjelent a *Forrásvidékek. Visszapillantás a 20. századra* című oral history forráskiadvány (*Magyar vidék a 20. században* 8.) és az *Ellenszélben. A településpolitika és a falvak a kommunista diktatúra évtizedeiben* című tanulmánykötet (*Magyar vidék a 20. században* 9.). Utóbbi részben a 2021 decemberében a NEB Hivatalában az Országos Településhálózati Konceptió 50. évfordulója

alkalmából szervezett konferencia előadásait tartalmazza. Az év utolsó hónapjaiban lektorálták és megszerkesztették a 2021-2022-es kutatói év kéziratait, amelyeket *A fridsider polcai. A szocializmus valósága vidéken 1960-1980-as években* című kötetükben jelentetnek meg 2023-ban.

Az egyéni kutatómunka keretében összesen három angol, egy német és három magyar nyelvű tanulmány kéziratát készítették el. Szeptemberben a témacsoport további tagjaival szekciót szerveztek a miskolci országos jelenkortörténeti konferencián.

4. Tudományos konferenciák

4.1. Magyar ellenállás a második világháború idején

Műhelykonferencia, NEB Hivatala, 2022. április 21.

A részben elfeledett – vagy korábban szándékosan elhallgatott – második világháborús magyar ellenállás, illetve embermentés iránt az utóbbi időben egyaránt növekszik a szakma és a nagyközönség érdeklődése, amit a Magyar ellenállás a második világháború idején címmel szervezett konferencián részt vett előadók nagy száma, az előadásokat követő viták és a közönség végig kitartó figyelve is igazol. A konferencia előadói bemutatták, hogy az 1944-es német megszállást követően hazánkban számos egymástól szervezetileg független, de többféle együttműködést megvalósító ellenállási mozgalom bontakozott ki. A konferencia arra is felhívta a figyelmet, hogy a téma

feltárása további – elsősorban eddig ismeretlen külföldi levéltári forrásokat elemző – kutatómunkát igényel.

A konferencia előadói Bartha Ákos (ELKH), Duncan Bare, Fejérdy András (ELKH BTK TTI), Földváryné Kiss Réka (NEB), Hardi-Kovács Gellért, Joó András (VERITAS), Kovács Tamás (NKE), Novák Attila (NKE), M. Kiss Sándor (Retörki), Máthé Áron (NEB), Mirák Katalin (Evangélikus Országos Gyűjtemény), Pócs Nándor (ÁBTL), Szekér Nóra (ÁBTL) és Ötvös István (NEB) voltak.

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága
tisztelettel meghívja Önt a

**MAGYAR ELLENÁLLÁS
A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ
IDEJÉN**

című műhelykonferenciájára.

Helyszín:
NEB Hivatala, konferenciaterem
Budapest VIII., Vas utca 10.

Időpont:
2022. április 21. 9 óra

Részvételi szándékát kérjük,
2022. április 19-ig jelezze
az info@neb.hu e-mail címen.

NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALA

CÍM 1088 BUDAPEST, VAS UTCA 10.
TELEFON +36 1 800 1450 FAX +36 1 391 1130
WWW.NEB.HU

PROGRAM

9.00 Köszöntő

I.

9.05 **Bartha Ákos:** „Fegyveres” vagy „felfegyverzett” ellenállás? Egy fogalom dilemmái

9.25 **Duncan Bare:** A magyar ellenállás értelmezése. Az OSS első kapcsolatai az ellenállásban részt vevő kormányzati tisztviselőkkel és a Magyar Függetlenségi Mozgalommal 1944-ben

9.45 **Joó András:** Útvesztők a háborús diplomáciában. A britek és a magyar ellenállás esélyei 1943-1944-ben

10.05 Vita

10.25 *Kávészünet*

II.

10.40 **M. Kiss Sándor:** Ifjúsági ellenállás – a Magyar Diákok Szabadságfrontja

11.00 **Szekér Nóra:** A Magyar Függetlenségi Mozgalom szerepe az ellenállásban

11.20 **Máthé Áron:** Fegyveres ellenállás a nyilasok uralmával szemben. Elhallgatott fejezet a kommunista történetírásban

11.40 **Ötvös István:** Túl a mítoszokon. Kommunisták az ellenállásban, 1944

12.00 Vita

12.20 *Szendvicsebéd*

III.

- 13.00 **Fejérdy András:** Katolikus ellenállás – ellenálló katolikusok. Források, kapcsolathálók, az ellenállás formái
- 13.20 **Kiss Réka:** Református kapcsolati hálók az ellenállásban. Kísérlet Papp László szerepének meghatározására
- 13.40 **Mirák Katalin:** Névváltoztatástól az embermentésig. Evangélikus ellenállás 1942–1944-ben
- 14.00 Vita
- 14.20 *Kávészünet*

IV.

- 14.40 **Kovács Gellért:** A magyar nemzeti ellenállás és svéd kapcsolatai 1943–1945-ben
- 15.00 **Kovács Tamás:** Egy apolitikus összeküvő. Mester Miklós embermentő tevékenysége 1944-ben
- 15.20 **Novák Attila:** Cionista ellenállás Magyarországon. Kérdések és következtetések
- 15.40 **Pócs Nándor:** Fajvédelem, őrségváltás, ellenállás. A Nemzetvédelmi Szövetség, 1941–1944
- 16.00 Vita, zárszó

4.2. „A következő láncszem.” A hatalom kisajátítása, államosítás és szovjetizáció a magyar gazdaságban, 1945–1949

Tudományos konferencia, NEB Hivatala, 2022. június 15.

A NEB gazdasági munkacsoportja által szervezett konferencián a nyitóelőadást Ö. Kovács József tartotta, aki számos példát felhozva mutatta be a szovjetizálás társadalomtörténeti tapasztalatait, a társadalmat ért traumákat, a tabusítást, de az ellenállás jelenségeit is. Emellett foglalkozott a korszak tudományos értelmezésének kulcsfogalmaival. Ezt követően négy szekcióban további tizenegy referátum hangzott el. Az előadók bemutatták az 1945-ben kezdődő államosítási gyakorlatot, a szovjet mintára bevezetett tervutasításon alapuló gazdasági rendszert. A hallgatóság ezenkívül bepillantást nyerhetett az egyházi vagyon államosításától a bankrendszer átalakításán át néhány nagyvállalat szocializálási folyamatába.

A konferencia előadói Bank Barbara (NEB), Baráth Magdolna (ÁBTL), Boros Zoltán (Pannonhalmi Főapátság), Botos János (Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem), Bódy Zsombor (ELTE), Czene-Polgár Viktória (NKE), Kárbin Ákos (MNL), Germuska Pál (MNL), Hollósi Dániel (NEB Hivatala), Honvári János (SZIE), Ö. Kovács József (MNL, PPKE) és Sulics Fruzsina (OSZK) voltak.

További információ, a konferencia felvétele: <https://www.youtube.com/watch?v=3jZhwtZYii8>

**„A KÖVETKEZŐ
LÁNCSZEM”**

A hatalom kisajátítása,
államosítás és szovjetizáció
a magyar gazdaságban
1945-1949

MEGHÍVÓ

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága
tisztelettel meghívja Önt az

**„A KÖVETKEZŐ LÁNCSZEM”
A hatalom kisajátítása,
államosítás és szovjetizáció
a magyar gazdaságban
1945–1949**

című konferenciájára.

Helyszín:
NEB Hivatala, konferenciaterem
Budapest VIII., Vas utca 10.

Időpont:
2022. június 15. 9 óra

Részvételi szándékát kérjük,
2022. június 13-ig jelezze
az info@neb.hu e-mail címen.

NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALA

CÍM 1088 BUDAPEST, VAS UTCA 10.
TELEFON +36 1 800 1450 FAX +36 1 391 1130
WWW.NEB.HU

PROGRAM

9.00 Megnyitó

9.10 **Ö. Kovács József:** Erőterek 1945-ben.
A szovjetizálás tapasztalattörténetei.
Nyitó előadás

I. szekció

9.40 **Baráth Magdolna:** A proletárdiktatúra
gazdasági alapjának lerakása. A terv-
utasításos rendszer bevezetése
Magyarországon

10.00 **Germuska Pál:** Állami kezelésbe vétel?
Az államosítások módszertana

10.20 Vita

10.30 *Kávészünet*

II. szekció

10.40 **Botos János:** Az egyszintű bankrendszer
kialakítása Magyarországon a második
világháború után

11.00 **Bódy Zsombor:** A „nagybankok” ügye
a gazdasági életbe történő állami
beavatkozás folyamatában

11.20 **Kárbin Ákos:** Változások útján... A Magyar
Nemzeti Bank átalakulása 1945–1949
között

11.40 Vita

11.50 *Ebédészünet*

III. szekció

- 12.35 **Honvári János:** A magyarországi német vagyonsorsa, 1945–1957
- 12.55 **Bank Barbara:** A Soproni Pamutipari Vállalat esete
- 13.15 **Boros Zoltán:** A bencés rendi vagyonszállamosításának lépései 1945–1950 között
- 13.35 Vita
- 13.45 *Kávészünet*

IV. szekció

- 13.55 **Sulics Fruzsina:** A magyar filmszakma államosítása
- 14.15 **Hollósi Dániel József:** A Gamma Finommechanikai és Optikai Művek Rt. állami kezelésbe vételének problematikája
- 14.35 **Czene-Polgár Viktória:** „Morálra nem, de másra meg lehet és meg is kell tanítani őket.” A pénzügyi büntetőjog mint a gazdaságirányítás eszköze
- 14.55 Vita, zárszó

4.3. Diktatúra és demokrácia. A Kádár-korszak és a rendszerváltás történelmi fogalmai

Konferencia és műhelyfoglalkozás történelemtanárok számára, NEB Hivatala, 2022. október 1.

A Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága, valamint a Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Levéltár közös rendezvényét 2022. október 1-jén tartottuk. Az esemény három részből állt: plenáris előadásokból, műhely, illetve „jógyakorlat” szekcióülésekből. A szervezők legfontosabb célként a tudomány és a közoktatás közötti kapcsolat erősítését, a korszakot érintő történelmi fogalmak tisztázását, ezzel együtt a gyakorló történelemtanárok munkájának segítségét jelölték meg. A program nyitó előadásait követően a meghívottak tematikus műhelyfoglalkozásokon vehettek részt, amelyeket történész szakértők és történelemdidaktikai szakemberek közösen vezettek. A workshopok célja az egy-egy résztémához kapcsolódó tantervi fogalomlista áttekintése és rövid forrásrészletek ajánlása volt a gyakorlati munkához.

A konferencia résztvevőit Hermann Róbert, a Magyar Történelmi Társulat elnöke, Kaposi József, a Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozatának elnöke, Nyári Gábor, a Retörki ügyvezető igazgatója és Soós Viktor Attila, a NEB tagja köszöntötte. Plenáris előadást tartott Bánkuti Gábor (PTE), Horváth

Gergely Krisztián (ELKH BTK TTI), Kojanitz László (Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata), Nyári Gábor (Retörki) Ö. Kovács József (MNL, PPKE) és Soós Viktor Attila (NEB).

A plenáris előadásokat követően műhelybeszélgetésekre került sor, amelyen gyakorló tanárok és egyetemi hallgatók vettek részt. A következő témákban folytak a műhelybeszélgetések: A kommunista diktatúra és politikai rendszer, a műhelyvezetők Bánkuti Gábor (PTE) és Gyertyánfy András (PTE); A Kádár-korszak gazdasága és társadalma, a műhelyvezetők Horváth Gergely Krisztián (ELKH BTK TI) és Herber Attila (KRE); Kultúra- és valláspolitikai a Kádár-korban, a műhelyvezetők Soós Viktor Attila (NEB) és Kojanitz László (Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata); A rendszerváltoztatás, a műhelyvezetők Riba András László (Retörki) és Németh Máté (Babits Mihály Gimnázium).

DIKTATÚRA ÉS DEMOKRÁCIA

OKTÓBER 1. BUDAPEST, VAS U. 10.

KONFERENCIA ÉS MŰHELY A KÁDÁR-KORSZAK ÉS A RENDSZERVÁLTÁS TÖRTÉNELMI FOGALMAIRÓL

Időpont	Hőtartam (perc)	Programelemek
10:00-10:20	20	Megnyitó: Dr. Soós Viktor Attila (Nemzeti Emlékezet Bizottsága, bizottsági tag), Dr. Nyári Gábor (Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archivum, ügyvezető igazgató) Dr. Kaposi József (Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK, habil. docens; Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata, elnök)
10:25-10:50	25	Plenáris előadások: Dr. Bánkuti Gábor (Pécsi Tudományegyetem BTK Modernkori Történeti Tanszék, habil. docens): <i>A Kádár-korszak politikai rendszerének jellege és a kommunista diktatúra alapfogalmai</i>
10:50-11:15	25	Dr. Kojanitz László (Magyar Történeti Társulat Tanári Tagozata, elnökségi tag): <i>Történelmi fogalmak tanításának nehézségei</i>
11:15-11:40	25	Dr. Ö. Kovács József (Magyar Nemzeti Levéltár, tudományos igazgató; PPKE BTK, MTA doktora, egyetemi tanár): <i>A Kádár-korszak gazdasága</i>
11:40-12:00	20	<i>Kávészünet</i>
12:00-12:25	25	Dr. Soós Viktor Attila: <i>Kultúra és egyházpolitika a Kádár-korban</i>
12:25-12:50	25	Dr. Nyári Gábor: <i>A rendszerváltás</i>
12:50-13:15	25	Dr. Horváth Gergely Krisztián (Eötvös Loránd Kutatási Hálózat BTK Történettudományi Intézet Vidéktörténeti témacsoport, tudományos főmunkatárs): <i>A Kádár-korszak társadalma</i>
13:15-14:00	45	<i>Ebédészünet</i>
14:00-15:30	90	<ol style="list-style-type: none"> műhely A kommunista diktatúra és politikai rendszer (dr. Bánkuti Gábor, dr. Gyertyánfy András, PTE BTK, tanársegéd) műhely A Kádár-korszak társadalma (dr. Horváth Gergely Krisztián, dr. Herber Attila, Károli Gáspár Református Egyetem BTK, adjunktus) műhely A Kádár-korszak gazdasága (dr. Ö. Kovács József, Jakab Péter, ELTE BTK, tanársegéd) műhely Kultúrpolitika és egyházpolitika a Kádár-korban (dr. Soós Viktor Attila, dr. Kojanitz László) műhely A rendszerváltoztatás (dr. Riba András László, Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archivum archivum- és szakmafejlesztési igazgató, Németh Máté, Babits Mihály Gimnázium, Budapest IV. ker., tanár)
15:45-16:45	60	Módszertani jógyakorlatok több szekcióban

4.4. A magyar gazdaságirányítás alakjai, 1945–1989. Döntéshozók, szürke eminenciások, végrehajtók

Tudományos konferencia, NEB Hivatala, 2022. október 5.

A NEB gazdasági munkacsoportja által szervezett konferencián négy szekcióban nyolc referátum hangzott el. Az előadók az 1945 és 1989 közötti időszak olyan meghatározó egyéniségeire, szereplőire fókuszáltak, akik a tervgazdaság kiépítésében és a gazdaságirányításban kulcsszerepet játszottak. Bemutatták a Magyar Nemzeti Bank és a monetáris politika irányítóit, a jelentősebb ipari vállalatok vezetőit és néhány kiemelkedő termelészövetkezeti elnököt, a külkereskedelmi vállalatok irányítóit és kapcsolatrendszerüket, valamint a gazdasági rendészeti vezetőket és a politikai rendőrök gazdasági tevékenységét, főként a külkereskedelem területén.

A konferencia előadói Baráth Magdolna (ÁBTL), Bertalan Péter (KRE), Csikós Gábor (KRE), Galambos István (NEB Hivatala), Germuska Pál (MNL), Hollósi Dániel (NEB Hivatala), Honvári János (SZIE) és Orbán-Schwarzkopf Balázs (ÁBTL) voltak. (A meghívón szerepeltek közül Botos János és Czene-Polgár Viktória betegség miatt nem tudta megtartani az előadását.)

A MAGYAR GAZDASÁGIRÁNYÍTÁS ALAKJAI, 1945-1989

*Döntéshozók,
szürke eminenciások,
végrehajtók*

MEGHÍVÓ

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága
tisztelettel meghívja Önt

**A MAGYAR
GAZDASÁGIRÁNYÍTÁS
ALAKJAI, 1945-1989**

**DÖNTÉSHOZÓK, SZÜRKE
EMINENCIÁSOK, VÉGREHAJTÓK**

című konferenciájára.

Helyszín:

NEB Hivatala, konferenciaterem

Budapest VIII., Vas utca 10.

Időpont:

2022. október 5. 10 óra

Részvételi szándékát kérjük, 2022. október
3-ig jelezze az info@neb.hu e-mail címen.

NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALA

CÍM 1088 BUDAPEST, VAS UTCA 10.

TELEFON +36 1 800 1450 FAX +36 1 391 1130

WWW.NEB.HU

PROGRAM

10.00 Megnyitó

I. szekció

10.10 **Baráth Magdolna:** Pártfeladata a gazdaságpolitika. Gerő Ernő, a Rákosi-korszak gazdasági csúcsvezetője

10.30 **Hollósi Dániel József:** Vas Zoltán, a Gazdasági Főtanács főtitkára

10.50 **Bertalan Péter:** Somogyországtól a hatalom csúcsáig. Losonczy Pál szerepe a pártállami nómenklatúrában

11.10 Vita

11.20 Kávészünet

II. szekció

11.35 **Germuska Pál:** Pulai Miklós, az ismeretlen reformer

11.55 **Orbán-Schwarzkopf Balázs:** A Molnár-ügy tanulságai. Robert Russ és Carl Moll képeinek nyomában, avagy a csempészárúk körforgása

12.15 Vita

12.35 Szünet

III. szekció

- 13.05 **Galambos István:** Egy rákospalotai gyár és vezetői az államosítás és a magánosítás időszakában
- 13.25 **Csikós Gábor:** „Tizennyolc év elnöki munka beleveszi magát az idegrendszerbe.”
Téeszvezetők mentális egészsége
- 13.45 Vita
- 13.55 Kávészünet

IV. szekció

- 14.10 **Botos János:** Az MNB és a monetáris politika irányítói a második világháború végétől a rendszerváltoztatásig
- 14.30 **Czene-Polgár Viktória:** Egy jegybankelnök életútja. Kárász Artúr, a „clearing boy”
- 14.50 **Honvári János:** Fekete János, az MNB szürke eminenciása
- 15.10 Vita, záró gondolatok

4.5. Konfliktusok a hidegháborúban

Nemzetközi tudományos konferencia, 2022. október 11-12.

A NEB külügyi munkacsoportja által szervezett online konferencián huszonhat magyar, illetve külföldi történész tartott előadást a hidegháború ideológiai szembenállásairól, különböző eszmei és katonai konfliktusokról, Európa és a világ 1945 utáni megváltozott geopolitikai körülményeiről, az egyes államok hidegháborús kül- és belpolitikai kihívásairól, valamint nemzetbiztonsági problémáiról. A konferencia első napján Soós Viktor Attila, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának tagja, a konferenciát szervező munkacsoport vezetője köszöntötte az előadókat és az eseményt az online térben követő érdeklődőket. A tudományos konferencia mindkét napján négy-négy szekcióban hangoztak el előadások.

A konferencia előadói Abdallah Abdel-Ati Al-Naggar (ELTE/Egyiptomi Tudományos Akadémia), Andreides Gábor (NEB Hivatala), Bank Barbara (NEB), Bencsik Péter (SZTE), Bene Krisztián (PTE BTK), Csoma Mózses (NKE), Fejérdy Gergely (PPKE), Glant Tibor (DE), Hevő Péter (ELTE), Ivánfi Miklós (ELTE TÓK), Kiss Gábor Ferenc (SZTE), Kolontári Attila (NEB Hivatala), Krajcsír Lukács (ÁBTL), Lányi Gábor János (KRE), Lénárt T. András (SZTE BTK), M. Madarász Anita (NEB Hivatala), Máthé Áron (NEB), Murber Ibolya (ELTE SEK), Orbán-Schwarzkopf Balázs (ÁBTL), Ötvös István (NEB), Paládi Renáta (ELTE), Prantner Zoltán (KJE), Soós Viktor Attila (NEB), Szuly Rita (NEB Hivatala), Tulipán Éva (HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum) és Tulok Péter (NEB Hivatala) voltak.

További információ, a konferencia felvétele: <https://www.youtube.com/watch?v=MhY2uRHI-ul>, <https://www.youtube.com/watch?v=zsdj2pAVo5s>

**KONFLIKTUSOK A
HIDEGHÁBORÚBAN**

MEGHÍVÓ

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága
tisztelettel meghívja Önt a

**KONFLIKTUSOK A
HIDEGHÁBORÚBAN**

című online konferenciájára.

—

Platform:

Microsoft Teams

—

Időpont:

2022. október 11-12.

—

NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALA

CÍM 1088 BUDAPEST, VAS UTCA 10.
TELEFON +36 1 800 1450 FAX +36 1 391 1130
WWW.NEB.HU

OKTÓBER 11.

9.00 Köszöntő - **Máthé Áron**

I. SEKCIÓ

9.05 Szekcióvezető: **Máthé Áron**

Bene Krisztián: Győzelemtől vereségig.
A Francia Idegenlégió az indokínai
háborúban, 1946-1954

Csoma Mózes: A koreai háború és annak
magyar vonatkozásai hetven év távlatából

Lányi Gábor János: „A béke ellenségeinek
megvan a szándéka arra, hogy a koreai
tűzet a mi házainkra és templomainkra
is átvigye.” Református külkapcsolatok
pártállami instrumentalizálása a koreai
háború idején

10.05 Vita

II. SEKCIÓ

10.20 Szekcióvezető: **Tulok Péter**

Fejérdy Gergely: Habsburg Ottó mint
az „ellen-Kominform” alapítója

Bencsik Péter: Egy jegelt konfliktus.
Magyar-csehszlovák ellentétek, 1949-1967

Ivánfi Miklós: Emigráns magyar diplomaták

11.20 Vita

11.35 Szünet

III. SEKCIÓ

12.30 Szekcióvezető: **Szilágyi Gábor**

Kiss Gábor Ferenc: A hidegháború margójára. Háború a Falkland-szigetekért

M. Madarász Anita: „Létfontosságú, hogy Ófelsége kormánya ne keltse nyíltan azt a látszatot, hogy világméretű antikommunista kampányt folytat.”
A kommunizmus elleni küzdelem Nyugaton

Andreides Gábor: „Vagy befejezi ezeket a dolgokat, vagy nagyon drágán megfizet érte.” State Department vs. történelmi kompromisszum?

13.30 Vita

IV. SEKCIÓ

13.45 Szekcióvezető: **Kolontári Attila**

Tulok Péter: Svéd diplomácia – svéd szociáldemokrácia Erlandertől Palméig

Krajcsír Lukács: A szovjet blokk szerepe a jemeni polgárháborúban, 1962–1970

Lénárt T. András: A hidegháború színterei Latin-Amerikában. Az USA nemzetbiztonsági doktrínája

14.45 Vita

OKTÓBER 12.

I. SEKCIÓ

9.00 Szekcióvezető: **Soós Viktor Attila**

Abdallah Abdel-Ati Al-Naggar - Prantner

Zoltán: 1956 huszadik évfordulója az arab világban

Murber Ibolya: A kiskorú 1956-os menekültek kérdése. Diplomáciai konfliktus Ausztria és Magyarország között

Tulipán Éva: Konfliktusfotózás az 1956-os forradalomban

10.00 Vita

II. SEKCIÓ

10.15 Szekcióvezető: **Andreides Gábor**

Kolontári Attila: Egy döntés háttere. A Szovjetunió afganisztáni intervenciója

Máthé Áron: Titkos háború. Konfliktusok a magyar és a jugoszláv hatóságok között, 1948-1955

Bank Barbara: Magyar-nyugatnémet hírszerzési játszmák

Hevő Péter: Hogyan iktassunk ki egy kommunista pártvezetőt Nyugatról? Rudolf Slánský bukása

11.35 Vita

III. SZEKCIÓ

11.50 Szekcióvezető: **Bank Barbara**

Ötvös István: A Rajk-per mint az ideológiai háború fegyvere

Soós Viktor Attila: Francia progresszivisták a katolikus egyházban a magyar állambiztonság szemüvegén keresztül

Szuly Rita: Katolikus békepapi propaganda és narratíva a szovjet blokkban

12.50 Vita

13.05 Szünet

IV. SZEKCIÓ

14.00 Szekcióvezető: **Ötvös István**

Glant Tibor: Vietnám és védősisak. Az amerikai régi és új baloldal összeesapása külpolitikai kérdésekben a hatvanas években

Orbán-Schwarzkopf Balázs: Az iráni iszlám forradalom hatása a magyar-osztrák kapcsolatokra a nemzetközi szervezett bűnözés és terrorizmus tükrében

Paládi Renáta: A szovjet tagköztársaságok konfliktusai és a magyar diplomácia, 1990-1991

15.00 Vita

15.15 Zárszó - **Soós Viktor Attila**

4.6. A kádári megtorlás rendszerének jellemzői interdiszciplináris megközelítésben

Tudományos konferencia, Károli Gáspár Református Egyetem, 2022. november 18.

A konferenciát a Károli Gáspár Református Egyetem és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága közösen szervezte. Az előadók az 1956-os forradalom és szabadságharcot követően lezajlott politikai célú, végrehajtott halálos ítéletekkel lezárt büntetőeljárásokban eljáró szakértők személyét és tevékenységét vizsgálták, és arra a kérdésre kerestek választ, hogy a szakvélemények mennyiben feleltek meg az akkor érvényben lévő szakmai követelményeknek és elvárásoknak.

A résztvevőket Trócsányi László, a KRE rektora és Földváryné Kiss Réka, a NEB elnöke köszöntötte, majd két szekcióban hét előadás hangzott el. A konferencia előadói Csikós Gábor (KRE), Földváryné Kiss Réka (NEB), György Sándor (NEB Hivatala), Horváth Miklós (KRE), Kiss Paszkál (KRE), Kovács Gábor (SZE), Stipta István (KRE), Szakolczai Attila (NEB Hivatala) és Szécsi András (SZE) voltak.

NEB
NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGA

**A MAGYAR
TUDOMÁNY
ÜNNEPE**

A Magyar Tudományos Akadémia
programszervezője

A KÁDÁRI MEGTORLÁS RENDSZERÉNEK JELLEMZŐI INTERDISZCIPLINÁRIS MEGKÖZELÍTÉSben

Konferencia

MEGHÍVÓ

A Károli Gáspár Református Egyetem és a
Nemzeti Emlékezet Bizottsága tisztelettel
meghívja Önt

**A KÁDÁRI MEGTORLÁS RENDSZERÉNEK
JELLEMZŐI INTERDISZCIPLINÁRIS
MEGKÖZELÍTÉSBN**

című konferenciájára,
valamint
a két intézmény együttműködési
megállapodásának ünnepélyes aláírására.

Helyszín:

Károlyi-Csekonics-palota, szivarterem

Budapest VIII., Múzeum utca 17.

Időpont:

2022. november 18. 10 óra

A MAGYAR TUDOMÁNY ÜNNEPE

A Magyar Tudományos Akadémia programsorozata

NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALA

CÍM 1088 BUDAPEST, VAS UTCA 10.

TELEFON +36 1 800 1450 FAX +36 1 391 1130

WWW.NEB.HU

- 10.00 **Prof. dr. Trócsányi Lászlónak**, a KRE rektorának megnyitó beszéde
- 10.05 A KRE és a NEB együttműködési megállapodásának ünnepélyes aláírása
- 10.10 **Földváryné dr. habil. Kiss Rékának**, a NEB elnökének beszéde

I. SEKCIÓ

Szekcióvezető: **Földváryné dr. Kiss Réka**
(NEB – KRE HTK)

- 10.15 **Dr. Horváth Miklós** (KRE BTK TTI):
A kádári megtorlás jellemző vonásai
- 10.35 **Dr. Szokolczai Attila** (NEB Hivatala):
A szakértők szerepe az ötvenhatos perekben
- 10.55 **Dr. Stipta István** (KRE ÁJK):
Az igazságügyi szakértői tevékenységre vonatkozó korabeli normák dogmatikai elemzése
- 11.15 **Dr. Csikós Gábor – Dr. Kiss Paszkál** (KRE BTK PI):
Pszichológiai szakmai standardok és politikai-szakmai szerepkonfliktus a politikai perekben
- 11.55 Kérdések, hozzászólások, vita
- 12.15 Kávészünet

II. SEKCIÓ

Szekcióvezető: **dr. Horváth Miklós** (KRE BTK TTI)

- 12.40 **Dr. Kovács Gábor – Dr. Szécsi András** (SZE):
Az orvosszakértői tevékenység szabályrendszere és szervezeti háttere
- 13.10 **Földváryné dr. Kiss Réka** (NEB – KRE HTK):
Problémafelvetések a Tóth Ilona-per kapcsán
- 13.30 **György Sándor** (NEB Hivatala):
Józsa György, a fegyvertelen fegyverrejtegető
- 13.50 Kérdések, hozzászólások, vita
- 14.10 Zárszó

A MAGYAR TUDOMÁNY ÜNNEPE
A Magyar Tudományos Akadémia programsorozata

4.7. „A nép teljes jogú részese lesz az igazságszolgáltatásnak.” Igazságszolgáltatás és büntetés-végrehajtás, 1945–1963

Tudományos konferencia, NEB Hivatala, 2022. november 29.

A NEB és a Magyar Börtönügyi Társaság hatodik alkalommal tartotta meg éves konferenciáját, amelyet az érdeklődők ezúttal online, a NEB YouTube-csatornáján kísérhettek figyelemmel. A konferencia résztvevőit Schmechl János büntetés-végrehajtási vezérőrnagy, a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának biztonsági és fogvatartási helyettese és Bank Barbara NEB-tag köszöntötték, majd az előadók négy szekcióban, összesen tizenkét előadást tartottak. A konferencia résztvevői megismerkedhettek a második világháború utáni „osztályharcos” büntetőpolitika jellegzetességeivel, a csendőrtisztek ellen indított koncepciós perekkel, a hadbírók ítélezési gyakorlatával, a rabmunkáltatással, a börtönrabok rajzaiból levonható következtetésekkel, és néhány előadáson keresztül egyes személyek meghurcolásának történetével is.

A konferencia előadói Bank Barbara (NEB), Estók József (nyugalmazott büntetés-végrehajtási dandártábornok, az MBT történeti szekciójának vezetője), Hajnal Géza (BME), Kabódi Csaba (ELTE, az MBT elnökségi tagja), László Bernadett (Terror Háza Múzeum), Mezey Barna (ELTE, az MBT elnöke), Müller Rolf (ÁBTL), Soós Viktor Attila (NEB), Szokolay Domokos (NEB Hivatala), Török Ádám (NEB Hivatala), Vincze Gábor (Emlékpont) és Zinner Tibor (a Kúria nyugalmazott főosztályvezetője) voltak.

További információ, a konferencia felvétele: <https://www.youtube.com/watch?v=aHBm4cKHa7A> és <https://www.youtube.com/watch?v=wPXKI-iR3dDA>

The screenshot shows a YouTube video player. The main content is a presentation slide with the title "VIHARFELHŐK" in large, bold, black letters. Below the title is a list of bullet points in Hungarian, detailing the actions of a military officer in 1944. To the right of the text is a black and white portrait of a man in a military uniform. Below the portrait is a caption identifying him as "Montenuovo Nándor őrnagy 1944-ben" and citing the source as "Forrás: Rózsás József kötete". In the top right corner of the video player, there is a small video feed showing a man with glasses and a blue shirt speaking. The video player interface includes a search bar at the top, a play button, and a progress bar at the bottom.

VIHARFELHŐK

- 1944-ben őrnagyként bevonult a 20. gy.hdo.-hoz
- Tiltakozott a zsidótörvények és a deportálások ellen
- Megtagadta a Szálásra leteendő esküt
- Letartóztatják, Sopronkőhidára majd Dachaubába szállítják.
- Családja Nyugatra menekült

Montenuovo Nándor őrnagy 1944-ben
Forrás: Rózsás József kötete

NEB
NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGA

**„A NÉP TELJES
JOGÚ RÉSZESE LESZ AZ
IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSNAK”**

Konferencia

MEGHÍVÓ

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága és a Magyar
Börtönügyi Társaság tisztelettel meghívja Önt

**„A NÉP TELJES JOGÚ RÉSZESE LESZ
AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSNAK”**

IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS
ÉS BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS,
1945–1963

című online konferenciájára.

Időpont:

2022. november 29. 10 óra

Az online közvetítést
a Nemzeti Emlékezet Bizottsága
YouTube-csatornáján
lehet figyelemmel kíséni.

DÉLELŐTT

DÉLUTÁN

NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALA

CÍM 1088 BUDAPEST, VAS UTCA 10.
TELEFON +36 1 800 1450 FAX +36 1 391 1130
WWW.NEB.HU

PROGRAM

Megnyitó

- 10.00 **Bank Barbara**, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának tagja
- 10.10 **Schmehl János** bv. vezérőrnagy, BVOP, az országos parancsnok biztonsági és fogvatartási helyettese

I. szekció

Szekcióvezető: **Bank Barbara (NEB)**

- 10.20 **Mezey Barna** (ELTE, az MBT elnöke): Célok és feltételek. Büntetőpolitika és büntetés-végrehajtás a második világháború után
- 10.40 **Kabódi Csaba** (ELTE, az MBT elnökségi tagja): A büntetőeljárás és a börtönügy a diktatúra fogságában
- 11.00 **Estók József** (ny. bv. dandártábornok, az MBT történeti szekciójának vezetője): A korszak forrásanyagának jellemzői. Kutatásmódszertani problémák
- 11.20 Vita

II. szekció

Szekcióvezető: **Szokolay Domokos (NEB Hivatala)**

- 11.35 **Zinner Tibor** (a Kúria ny. főosztályvezetője): Fátyollebbentés. Amikor nem bírók ítéleztek a kádári megtorlás során
- 11.55 **Bank Barbara** (NEB): A rabmunkáltatás feltérképezése
- 12.15 **Soós Viktor Attila** (NEB): Élet Hejcén. Internálás egy szociális otthonba
- 12.35 Vita
- 12.50 Szünet

III. szekció

Szekcióvezető: Soós Viktor Attila (NEB)

- 13.30 **Vincze Gábor** (Emlékpont): Konceptiós perek volt csendőrtisztek ellen
- 13.50 **Szokolay Domokos** (NEB Hivatala): Hadbírók a Budapesti Népbíróság előtt
- 14.10 **Török Ádám** (NEB Hivatala): „A herceg volt soron még.” Montenuovo Nándor herceg meghurcolása és halála
- 14.30 Vita

IV. szekció

Szekcióvezető: Török Ádám (NEB Hivatala)

- 14.45 **Müller Rolf** (ÁBTL): „Bizalmas jellegű” építkezés a Dunánál. Belgrád rakpart 5.
- 15.05 **Hajnal Géza** (BME): Árulók vagy áldozatok? Labancz Dénes és Farkas Margit története
- 15.25 **László Bernadett** (Terror Háza Múzeum): Rajzok a kádári megtorlás börtöneiben
- 15.45 Vita, záró gondolatok

5. Nemzetközi tudományos együttműködés

5.1. Együttműködés az Európai Emlékezet és Lelkiismeret Platformjával (PEMC)

A csehországi székhelyű Európai Emlékezet és Lelkiismeret Platformja (Platform of European Memory and Conscience – PEMC) egy nemzetközi ernyő- és lobbiszervezet, amely nagy hangsúlyt fektet a totalitárius történelmi múlt kutatására, a közös európai történelemszemlélet kialakítására, a diktatúrák által elkövetett bűncselekmények áldozataival szembeni igazságtételre. A NEB 2014 óta a PEMC tagja.

2022. november 16-18. között Prágában került sor a PEMC éves gyűlésére, amelyen a Nemzeti Emlékezet Bizottságát Ötvös István bizottsági tag képviselte.

5.2. Együttműködés az Emlékezet és Szolidaritás Európai Hálózatával (ENRS)

A varsói székhelyű, 2005-ben alapított Emlékezet és Szolidaritás Európai Hálózata (European Network of Remembrance and Solidarity – ENRS) célja a 20. századi Európa történelmének kutatása, dokumentálása és az erre vonatkozó ismeretek terjesztése. 2022. június 1-3. között került sor az ENRS által rendezett konferenciasorozat, a European Remembrance Symposium következő, tizedik alkalmára Dublinban, amelyen Földváryné Kiss Réka, a NEB

elnöke, az Emlékezet és Szolidaritás Európai Hálózata Irányító Bizottságának tagja, nemzeti koordinátora képviselte Magyarországot.

5.3. Együttműködés a lengyel IPN-nel és a budapesti Lengyel Intézettel

2022. február 22-én a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Budapesten fogadta a lengyel Nemzeti Emlékezet Intézete (IPN) újonnan kinevezett elnöke, Karol Nawrocki vezette küldöttségét. A találkozón hosszú távú stratégiai együttműködésről született megállapodás.

Rafał Łatka, Beata Mackiewicz és Dominik Zamiatała Stefan Wyszyński prímás életútját bemutató könyvét 2020-ban Varsóban az IPN és a Stefan Wyszyński „Soli Deo” Kiadó jelentette meg először. A magyar fordítás intézményközi összefogással valósult meg, a kötet 2022 tavaszán látott napvilágot a NEB és a Lengyel Intézet kiadásában. (Lásd még a NEB 2022-ben megjelent kiadványait bemutató 8.1. alfejezetet.)

5.4. Együttműködés a szlovák ÚPN-nel

2022. szeptember 28-29. között került sor a Revolution Accomplished. Communists in Power című konferenciasorozat negyedik állomására Pozsonyban. A sorozatot a Nemzeti Emlékezet Bizottsága, a Lengyel IPN, a szlovák ÚPN és a cseh Totalitárius Rezsimeket Kutató Intézet közösen szervezi. A szakmai tanácskozáson előadást tartott Földváryné Kiss Réka, a NEB elnöke.

5.5. Együttműködés az egyesült államokbeli Kommunizmus Áldozatainak Emléke Alapítvánnyal (VoC)

A Washington DC székhelyű Victims of Communism Memorial Foundation (VoC) felkérésére a Nemzeti Emlékezet Bizottsága mint a VoC tanácsadó partnerszervezete képviselőjében Földváryné Kiss Réka, a NEB elnöke és Máthé Áron elnökhelyettes részt vett az alapítvány által szervezett, a kommunizmus áldozatainak emléket állítani szándékozó washingtoni kiállítás szakmai háttérmunkálataiban. A kiállítás megnyitójára 2022. június 13-án került sor, amelyen a NEB-et Máthé Áron elnökhelyettes képviselte.

5.6. XXIII. Történettudományi Kongresszus, Poznań

2022. augusztus 21–27. között került sor a XXIII. Nemzetközi Történettudományi Kongresszusra Poznańban. A rendezvényen részt vett Földváryné Kiss Réka, a NEB elnöke, aki az egyik kerekasztal-beszélgetés résztvevője volt.

5.7. Együttműködés a madridi San Pablo katolikus egyetemmel

2022. június 13-án kétfős spanyol delegáció látogatott a Nemzeti Emlékezet Bizottságának Hivatalába. José Luis Orella Martinez és Juan Carlos Nieto Hernandez, a madridi San Pablo katolikus egyetem modernkori történeti intézetének történészprofesszorai azért keresték fel a NEB-et, mert a már meglévő közép-európai szakmai együttműködéseiket szeretnék kiterjeszteni Magyarországra is. A spanyol professzorok az elmúlt években több könyvet adtak ki a 20. századi európai történelemről, érintve a közép-kelet-európai térséget is. A felek célja egyrészt, hogy közösen előmozdítsák Magyarország történelmének megismerését a spanyol emberek körében, másrészt a közös fellépés a kommunista diktatúra által elkövetett bűnök relativizálásával szemben konferenciák, kiadványok, dokumentumfilmek segítségével.

6. Ismeretterjesztő tevékenység

6.1. Az egyházüldözés kiépülése Magyarországon

Az ismeretterjesztő kisfilm a középiskolai oktatásban használatos segédanyagként készült egy későbbi sorozat egyik első darabjaként. A magyarországi történelmi egyházak második világháború utáni üldözését mutatja be, kezdve az 1944–45-ös erőszaktól az ötvenes évek elejéig, az egyházi autonómia felszámolásáig és az intézményesült pártellenőrzés szerve, az Állami Egyházügyi Hivatal létrehozásáig. A filmet a Nemzeti Emlékezet Bizottsága megbízásából az Igen Média Kft. készítette. A történész szakértők Kiss Réka és Ötvös István voltak.

További információ, a rövidfilm elérhetősége: https://www.youtube.com/watch?v=vdz_woBqbUE

6.2. A Szovjetunió munkatáborrendszere

A kisfilm a középiskolai oktatásban használatos segédanyagként készült egy későbbi sorozat egyik első darabjaként. A befogadást megkönnyítő archív képekkel és felvételekkel, szemléletes animációkkal a Szovjetunió területén működő kényszermunkatábor-rendszert, a Gulagot mutatja be. A filmet a Nemzeti Emlékezet Bizottsága megbízásából az Igen Média Kft. készítette. A történész szakértők Kiss Réka és Ötvös István voltak.

További információ, a rövidfilm elérhetősége: <https://www.youtube.com/watch?v=QRSirZ8dozl&list=PL-BIKak6H912IDRTtAmvFBCj5iSDE6qe9>

6.3. A koronatanú

A *koronatanú* című film Arany Bálint munkásságán és sorsán, illetve a Magyar Testvéri Közösséggel szemben indított első koncepciós per eseménytörténetén keresztül mutatja be a második világháború után kibontakozó többpárt-rendszert ért kíméletlen támadást, a kiépülő diktatúra eszköztárát, valamint a köztársaság megdöntésének vádja mögött meghúzódó valódi hatalmi-politikai szándékokat. A film az Országgyűlés Hivatala Közgyűjteményi és Köz-művelődési Igazgatóságának gondozásában, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának együttműködésével készült el.

Készítette: Igen Média Kft. Rendezte: Borbás Barna, Réti László. Megszólaló történész szakértők: Feitl Írisz, Földváryné Kiss Réka, Szekér Nóra. További információ, a rövidfilm elérhetősége: <https://www.youtube.com/watch?v=WA6bclmNlm4>

6.4. Az erőszak terei

A második világháború után berendezkedett kommunista diktatúra több börtöne, vallatószozája, titkos cellája ma is fellelhető. Járókelőként egy-egy ódon fal előtt elhaladva nem is sejtjük, hogy a homlokzat mögött az egykori politikai rendőrség objektuma rejtőzik, nemegyszer szinte eredeti állapotában. *Az erőszak terei* című – epizódonként öt perc időtartamú

- dokumentumfilm-sorozat nyolc ilyen fővárosi és vidéki helyszínt mutat be, történész szakértők segítségével. A filmsorozatot a Nemzeti Filmintézet támogatásával, a Nemzeti Emlékezet Bizottságával együttműködésben az Igen Média Kft. készítette. Rendezte Borbás Barnabás, Réti László, műsorvezető Endrédy Gábor.

További információ, az egyes epizódok elérhetősége: <https://www.youtube.com/watch?v=lygd0zQnk6w&list=PL-BIKak6H912IDRTtAmvFBCj5iSDE6qe9&t=58s>; <https://www.youtube.com/watch?v=ALuS6ri-fu5Q&list=PL-BIKak6H912IDRTtAmvFBCj5iSDE6qe9&t=215s>; <https://www.youtube.com/watch?v=87E5CuFQccw&list=PL-BIKak6H912IDRTtAmvFBCj5iSDE6qe9&t=224s>; <https://www.youtube.com/watch?v=XLhYz-L56ot0&list=PL-BIKak6H912IDRTtAmvFBCj5iSDE6qe9&t=5s>; <https://www.youtube.com/watch?v=r9ngDHka5vI&list=PL-BIKak6H912IDRTtAmvFBCj5iSDE6qe9&t=3s>; <https://www.youtube.com/watch?v=aa-Ez-IF4ous&list=PL-BIKak6H912IDRTtAmvFBCj5iSDE6qe9&t=1s>; <https://www.youtube.com/watch?v=ptoRyGIZRDw&list=PL-BIKak6H912IDRTtAmvFBCj5iSDE6qe9&t=6s>

6.5. Elveszett idők

Az *Elveszett idők* kisjátékfilm-sorozat témáit alapvetően a kommunista diktatúra legsötétebb éveiből, a Rákosi-korszakból, valamint az 1956-os forradalom és szabadságharc utáni megtorlás időszakából meríti, de kitekint a megszilárdult Kádár-rezsim első éveire is. Az epizódok mindegyike 20 perces, az alkotók a bemutatott szituációk kiválasztásánál arra törekedtek, hogy azok történelmileg hitelesen írják le az adott korszakot, a megtörtént események dramaturgiai fikciós elemekkel bővítve egyfajta sűrítményét adják a történelmi valóságnak. A sorozat az M5 kulturális csatorna saját alkotása, megvalósításában szakmai együttműködő partnerként részt vett a Nemzeti Emlékezet Bizottsága. Az M5 és a NEB együttműködésének köszönhetően a sorozat epizódjai felhasználhatók rendhagyó történelemórákon, valamint médiaóránokon a középiskolások oktatásában.

A *Hinni* című epizód az ABU Prizes 2022 nemzetközi televíziós fesztiválon tévédráma kategóriában első díjat nyert.

A filmsorozat rendezője Nagy István, forgatókönyvíró Merkl László, történész szakértő Szokolczai Attila, a NEB Hivatalának tudományos főmunkatársa.

A kisjátékfilm-sorozat egyes epizódjainak elérhetősége: <https://mediaklikk.hu/musor/elveszett-idok>

6.6. Kommunista terrorszervezet. Az államvédelem a diktatúra szolgálatában

Milyen minta alapján jött létre a kommunista terror szolgálatába állított államvédelmi szervezet? Mik voltak a módszerei? Hogyan nevezték az egyes korszakokban? Vajon meddig folytatta tevékenységét? A rövidfilm ezekre a kérdésekre keresi a választ. A film az Országgyűlés Hivatala Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóságának gondozásában, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának szakmai együttműködésével készült el. Készítette: Igen Média Kft. Rendezte: Borbás Barna, Réti László. Megszólaló történész szakértők: Kiss Réka, Müller Rolf, Szekér Nóra.

További információ, a rövidfilm elérhetősége: <https://www.youtube.com/watch?v=pe5R-P7ppqU>

6.7. Kiadvanyok.neb.hu

A 2020 tavaszán létrehozott kiadvanyok.neb.hu microsite segítségével bárki számára elérhetőek a NEB kiadványai, diákok, tanárok és minden érdeklődő szabadon böngészheti az eddigi kutatási eredményeinket összegző köteteket. A microsite 2022-ben újabb kiadványokkal bővült (lásd a 8.1. fejezetet).

A microsite elérhetősége: <https://kiadvanyok.neb.hu/>

6.8. Rendhagyó történelemórák

A NEB 2015-ben életre hívott rendhagyó történelemóra-sorozatának keretében a középiskolás diákok – többek között – a szovjet kényszermunkatáborokat megjárt túlélőket, a Rákosi-rendszer alatt otthonukból kitelepítetteket és internáltakat, valamint az 1956-os forradalom és szabadságharc résztvevőit hallgatva maguk is át tudják érezni felmenőik megpróbáltatásait. Ezáltal a fiatalok közelebb kerülhetnek a kommunista diktatúra működésének megértéséhez. A Bizottság tagjai és a Hivatal tudományos kutatói 2022-ben mintegy húsz iskolában és oktatásfejlesztő, illetve közművelődési központban tartottak tematikus napokat és rendhagyó történelemórákat.

6.9. Oral history interjúk

Ismeretterjesztő tevékenységünk részeként célunk a kommunista diktatúra alatt meghurcoltak és leszármazottaik családi emlékeinek megőrzése. Oral history programunk keretében az elmúlt években már több mint kétszáz történelmi interjút készítettünk, és tettünk elérhetővé YouTube videómegosztó csatornánkon. 2022-ben kilenc szerkesztett oral history interjúval bővült a Nemzeti Emlékezet Bizottsága YouTube videómegosztó csatornája.

További információ: <https://www.youtube.com/playlist?list=PL-BIKak6H-910Celeo2cbJIDDftfIYbsCg>

6.10. A NEB és az Országgyűlés Hivatala közös pedagógus-továbbképzési programja

Az Országgyűlés Hivatala Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatósága és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága 2019 óta szervez közös pedagógus-továbbképzési programokat az Országházban, valamint a Rákoskeresztúri új köztemető 301. parcellájában. 2022. augusztus 1-5. között *Miért így történt?* A rendszerváltoztatás története címmel tartottunk pedagógus-továbbképzést, amelyen többek között előadást tartott Máthé Áron, a NEB elnökhelyettese, Ötvös István, a NEB tagja, valamint Galambos István, Melkoviczné Madarász Anita és Tabajdi Gábor, a NEB Hivatalának kutatói.

6.11. Együttműködés a Rákóczi Szövetséggel

Az elmúlt évekhez hasonlóan 2022-ben is közös megemlékezést tartott a Nemzeti Emlékezet Bizottsága, az Országgyűlés Hivatala és a Rákóczi Szövetség a kommunizmus áldozatainak emléknapján, február 25-én Budapesten, a Vértanúk terén. Az emléknap jelentőségéről Földváryné Kiss Réka,

a NEB elnöke mondta el gondolatait. (További információ, a megemlékezés felvétele: <https://www.youtube.com/watch?v=n9IEPzIGI98>)

A Rákóczi Szövetség 2022. július 17. és 22. között rendezte meg Összmagyar Pedagógus Táborát a Kárpát-medencében és a diaszpórában élő tanárok számára a sátoraljaújhelyi Rákóczi Hotel, Tábor és Rendezvényközpontban. A tábor célja, hogy a Kárpát-medencében és a diaszpórában élő tanárok irodalmi, történelmi, természettudományi és közéleti témákban színvonalas szakmai továbbképzésben részesüljenek. A rendezvényen 2022. július 20-án *A Kádár-korszak egyházüldözései* címmel előadást tartott Földváryné Kiss Réka, a NEB elnöke, és bemutatta a *Küzdelem a lelkekért. Egyházi ifjúsági közösségek a pártállami Magyarországon a hosszú hatvanas években (1958-1973)* című tablókiállítást.

6.12. Együttműködés a Magyar Vidéki Múzeumok Szövetségével

A Magyar Vidéki Múzeumok Szövetsége és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága együttműködési megállapodásának aláírására 2022. november 16-án Gyulán, a szövetség közgyűlésén és szakmai konferenciáján került sor. A dokumentum rögzíti, hogy a felek elméleti és gyakorlati tudásbázisukat, valamint

kapcsolatrendszerüket közös szakmai céljaik érdekében mozgósítják. Elsődleges célkitűzésük továbbá a nemzeti emlékezet hagyományainak közös előmozdítása, a nemzeti identitástudat erősítése. A felek kifejezték azon szándékukat, hogy hosszú távon együtt kívánják működni az általuk meghatározott témákban, a kutatási eredmények kölcsönös hasznosításában, publikációk készítésében, valamint közös konferenciák, rendezvények szervezésében és lebonyolításában.

6.13. Együttműködés a Mathias Corvinus Collegiummal

A Mathias Corvinus Collegium és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága sok éve tartó együttműködése 2022-ben is folytatódott. A NEB tagjai, valamint a Bizottság Hivatalának tudományos kutatói budapesti és vidéki MCC-s programokon tartottak ismeretterjesztő előadásokat, bemutatták a NEB kiállításait,

valamint kerekasztal-beszélgetések, vitaestek résztvevői voltak az alábbi helyszíneken és időpontokban:

- szeptember 24. Győr: Wirthné Diera Bernadett
- szeptember 26. Győr: Arató György
- október 18. Győr: György Sándor
- október 19. Szeged: Földváryné Kiss Réka
- október 20. Szekszárd: György Sándor
- október 20. Szolnok: Csatári Bence
- október 21. Debrecen: Máthé Áron és Ötvös István
- október 22. Budapest: Földváryné Kiss Réka
- november 5. Debrecen: Galambos István
- november 29. Budapest: Földváryné Kiss Réka.

Az együttműködés kiterjedt a *Magyar hősök. Szabadulósínház* című színházi előadásra is. A miskolci MCC meghívására október 14-én, a Miskolci Nemzeti Színházban mutatkozott be először a színdarab Budapesten kívül.

6.14. Együttműködés a Történelemoktatók Szakmai Egyesületével

A Történelemoktatók Szakmai Egyesülete és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága együttműködött a 2022. évi Kosáry Domokos Történelemverseny lebonyolításában.

6.15. Együttműködés a Konrad-Adenauer-Stiftung Magyarországi Irodájával

Lars Kraume rendező *A néma forradalom* (eredeti címén: *Das schweigende Klassenzimmer*) című filmjét, amely egy keletnémet osztály kiállítását mutatja be az 1956-os forradalom ügye mellett, a NEB a Konrad-Adenauer-Stiftung Magyarországi Irodájával együttműködésben 2018 óta közel húsz magyarországi helyszínen vetítette le. 2022. október 20-án a Budapesti Német Nemzetiségi Gimnázium és Kollégiumban, október 21-én az esztergomi Dobó Katalin Gimnáziumban, október 22-én a Műegyetemén, a Rákóczi Szövetség szervezésében a fővárosba érkezett határon túli fiatalok részére vetítették le

a filmet. A vetítések után a diákok találkoztak Karsten Köhlerrel, az egykori NDK-s osztály szóvivőjével, és meghallgathatták visszaemlékezését az akkori eseményekről. Az eddigi vetítéseken több mint négyezer magyar diák vett részt.

6.16. Részvétel a 93. Ünnepi Könyvhéten

A 93. Ünnepi Könyvhétre 2022. június 9-12. között a Vörösmarty tér és a Duna-korzó területén került sor. A Nemzeti Emlékezet Bizottsága önálló standdal vett részt a rendezvényen, könyvbemutatót és dedikálásokat szervezett az érdeklődők számára.

6.17. Részvétel a 27. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon

A 27. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválra 2022. szeptember 29. – október 2. között került sor a Millenáris Park területén. A Nemzeti Emlékezet Bizottsága saját standdal volt jelen az eseményen, amelyen könyvbemutatóval várta az érdeklődőket.

6.18. Részvétel a VÉNégy Fesztiválon Nagymaroson

2022. június 23–26. között került megrendezésre a VÉNégy Fesztivál és Színházi Találkozó Nagymaroson. A rendezvény célja, hogy hosszú távon egy erős közösség alakulhasson ki a szín- és filmművészeti, táncművészeti, képzőművészeti, MOME-s és zeneművészeti egyetemi hallgatók között, akik minden évben együtt, egy négynapos összejövettel zárják a tanévet. Az egyetemek az ARTér Művészeti Szabadegyetem elnevezésű helyszínen

nyári szabadegyetemi keretek között, szemináriumokkal, beszélgetésekkel várták az érdeklődőket. A Nemzeti Emlékezet Bizottsága június 25-én a *Magyar hősök. Szabadulósínház* című színdarabról rendezett beszélgetést. Az esemény résztvevői voltak: Földváryné Kiss Réka, a NEB elnöke, Kopek Janka színművésznő, a darab egyik szereplője és Seres Tamás, a darab rendezője.

6.19. Részvétel az MCC Feszten Esztergomban

2022. június 28–30. között került megrendezésre az MCC Feszt Esztergomban. A Nemzeti Emlékezet Bizottsága kiállítóhelyén többek között kvízzátékkal és könyvnyereményekkel vártuk az érdeklődőket, akik megismerhették a *Magyar hősök. Szabadulószínház* című színházi előadás kulisszatitkait is.

6.20. Részvétel a 31. Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktáborban Erdélyben

A korábbi évekhez hasonlóan 2022-ben is jelen voltak Tusványoson a Nemzeti Emlékezet Bizottságának tagjai, ahol Nemzeti emlékezet a színpadokon – magyar hősök, magyar történetek címmel tartott kerekasztal-beszélgetést a NEB és a Magyar Teátrumi Társaság 2022. július 22-én. A beszélgetés résztvevői voltak: L. Simon László, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója, Máthé Áron, a NEB elnökhelyettese, Serfőző Krisztina, a *Magyar hősök. Szabadulószínház* című színdarab producere, Kopek Janka, a darab egyik szereplője, Szabó László, a *Puskás, a musical* és a *Köszívű. A Baradlay-legenda* előadások producere, valamint Pataki András, a Nemzeti Előadó-művészeti Érdekegyeztető Tanács elnöke.

Máthé Áron 2022. július 21-én Móczár Gábor, a Nemzeti Örökség Intézetének főigazgatója, Szász Jenő, a Nemzetstratégiai Kutatóintézet elnöke, valamint Orosz Örs, a felvidéki Sine Metu (Félelem Nélkül) Egyesület vezetője

társaságában részt vett a Múltunk a jövőnk címmel megrendezett kerekasztal-beszélgetésen, amelyen a megszólalók bemutatták intézményeik tevékenységét.

6.21. Részvétel a Double Rise Fesztiválon Torockón

2022. augusztus 11-13. között került sor a Double Rise Fesztiválra az erdélyi Torockón. A rendezvény látogatói megtekinthették a NEB „*Légy hű mindhalálig...*” *A hitvalló egyház mártírjai* című kiállítását. Emellett Máthé Áron, a Bizottság elnökhelyettese részt vett az Alapjogokért Központ által szervezett kerekasztal-beszélgetésen is, amelyen a kommunista egyházüldözés magyarországi és erdélyi mártírjairól volt szó.

6.22. Részvétel a Tranzit Közéleti Évadnyitó és Gondolatexpón Tihanyban

2022. augusztus 25–28. között került sor a Tranzit Közéleti Évadnyitó és Gondolatexpóra Tihanyban. A NEB-sátornál az érdeklődők kvízt tölthettek ki, és a helyes megfejtésekért NEB-es kiadványokat kaptak. Emellett a NEB Hivatalának munkatársai bemutatták számukra a Bizottság feladatait, tevékenységét, főbb kutatási projektjeit.

6.23. Kutatás Tóth „Potya” István és a Dallam-csoport után

A Ferencvárosi Torna Club vezetőségének felkérésére 2022-ben a NEB átfogó kutatást indított, amelynek célja összesíteni a fennmaradt dokumentumokat, információkat a klub legendás játékosa és edzője, Tóth „Potya” István és a Dallam-csoport 1944-es embermentő és ellenállási tevékenységéről. A 2022 elején megkezdődött kutatást Szokolay Domokos és György Sándor, a NEB Hivatalának tudományos kutatói végzik. A kutatómunka magyarországi iratgyűjtő helyekre (Budapest Főváros Levéltára, Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára, Hadtörténelmi Levéltár stb.) és külföldi (egyesült államokbeli, olaszországi, argentin) dokumentációkra egyaránt kiterjed. Az eredmények várhatóan tudományos publikáció formájában kerülnek bemutatásra.

6.24. Együttműködés a Meghurcoltak. Kuláknak bélyegzettek és budapesti kitelepítettek a Kunszentmártoni járásban az 1940–1950-es években című állandó kiállítás létrehozásában

2020-ban Barna Gábor professor emeritus vezetésével és koordinálásával átfogó kutatási program indult Kunszentmárton története egy meghatározó, ám kevésbé ismert szakaszának, a kitelepítések, a kuláküldözés helyi tapasztalatainak a feltárására és egy tematikus kiállításban történő bemutatására. A NEB szakmai támogatást nyújtott mind a kutatáshoz, mind a kiállítás megvalósításához. A NEB részéről a munkába bekapcsolódott Földváryné Kiss Réka, a NEB elnöke, Horváth Zsolt tudományos ügyekért felelős főigazgató-helyettes, valamint Galambos István kutató. A 2022. november 24-én bemutatott állandó kiállítás szakmai megnyitóját Földváryné Kiss Réka tartotta.

6.25. „Légy hű mindhalálig...” A hitvalló egyház magyar mártírjai című kiállítás bemutatása Ipolyságon

2022. szeptember 10-én, az ipolysági Szűz Mária mennybemenetele templomban vetítéssel egybekötött előadás keretében mutatta be a Nemzeti Emlékezet Bizottsága „Légy hű mindhalálig...” A hitvalló egyház magyar mártírjai elnevezésű vándorkiállítását Soós Viktor Attila, a NEB tagja. A tárlat tablói a kommunista időszakban meghurcolt római katolikus, görögkatolikus, református és evangélikus lelki vezetők és egyházi személyek életútját ismerheték meg az érdeklődők.

6.26. A Sorsfordítás. A paraszti társadalom felszámolása, 1945–1962 című kiállítás bemutatása a Pest Megyei Kormányhivatalban

2022. október 21-én nyílt meg a NEB *Sorsfordítás. A paraszti társadalom felszámolása, 1945–1962* című vándorkiállítása a Pest Megyei Kormányhivatal udvarán. Köszöntőt mondott Tarnai Richárd, a Pest Megyei Kormányhivatal kormány megbízottja. A kiállítást Földváryné Kiss Réka, a NEB elnöke ajánlotta az érdeklődők figyelmébe.

6.27. A Lengyelország–Magyarország. 1956. Történelem és emlékezet című kiállítás bemutatása Újbudán

2022. október 21-én nyílt meg Budapest XI. kerületében, a Tigra irodaház parkolójában a *Lengyelország–Magyarország. 1956. Történelem és emlékezet* című szabadtéri kiállítás. A tárlatot a NEB, a lengyel Nemzeti Emlékezet Intézete (IPN) és a varsói Magyar Kulturális Intézet készítette. A megnyitón ünnepi beszédet mondott Németh Zsolt, az Országgyűlés Külügyi Bizottságának elnöke, Sebastian Kęciek, a Lengyel Köztársaság rendkívüli és meghatalmazott nagykövete és Földváryné Kiss Réka, a NEB elnöke. A NEB Hivatalának tudományos kutatója, Csatári Bence rendhagyó történelemórát is tartott a helyszínen diákok részére. A kiállítás 2022. november 4-ig volt látogatható.

6.28. Megemlékezés Kéthly Anna V. kerületi szobránál

Kövér László, az Országgyűlés elnöke 2022. június 14-én felkérte a Nemzeti Emlékezet Bizottságát, hogy vegye védnöksége alá Kéthly Anna, Bibó István és Barankovics István szobrait, amelyek a Kossuth téren, illetve a térhez közel találhatóak. A három politikus az 1945 utáni demokratikus kibontakozási próbálkozás meghatározó személyisége volt, sorsukban közös, hogy a kommunista diktatúra az üldözésükön túl még az emléküket is ki akarta törölni a magyar történelmi tudatból. A felkérésnek eleget téve a NEB 2022. november 16-án, Kéthly Anna szociáldemokrata politikus születésének 133. évfordulóján – a Hankiss Ágnes Intézettel közösen – koszorúzással egybekötött megemlékezést tartott Kéthly Anna V. kerületi szobránál.

NEB
NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGA

**hankiss
ágnés
intézet**

MEGHÍVÓ

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága
és a Hankiss Ágnes Intézet
tisztelttel meghívja Önt a
Kéthly Anna
szociáldemokrata politikus
születésének 133. évfordulója alkalmából
tartandó megemlékezésre.

Helyszín:
Kéthly Anna szobra,
Budapest V. kerület,
Markó utca – Széchenyi rakpart sarka

Időpont:
2022. november 16. 11 óra

Beszédet mond:
Földváryné Kiss Réka,
a Nemzeti Emlékezet Bizottságának elnöke és
Őze Sándor,
a Hankiss Ágnes Intézet igazgatója

A rendezvény fővédnöke:
Kövér László,
az Országgyűlés elnöke

NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALA

CÍM 1088 BUDAPEST, VAS UTCA 10.
TELEFON +36 1 800 1450 FAX +36 1 391 1130
WWW.NEB.HU

6.29. Közreműködés Barankovics István szobrának felavatásában

Kövér László, az Országgyűlés elnöke felkérésével összhangban a Nemzeti Emlékezet Bizottsága közreműködött Barankovics István mellszobrának avatási és koszorúzási ünnepségén a róla elnevezett országgyűlési irodaházban 2022. december 12-én. Az eseményen Földvárné Kiss Réka, a NEB elnöke és Latorcai János, az Országgyűlés alelnöke mondott beszédet.

6.30. A Karc FM és a NEB együttműködése

A kommunista diktatúra működését mutatja be a Karc FM Farkasverem című rádióműsora. A műsor szakmai együttműködő partnere a Nemzeti Emlékezet Bizottsága. Belénnessy Csaba műsorának állandó vendége Máthé Áron, a NEB elnökhelyettese.

További információ: <https://karcfm.hu/musorok/farkasverem/>

7. A munkacsoportok keretében végzett tevékenység

7.1. A belügi munkacsoport 2022. évi tevékenysége

Összeállította: Földváryné Kiss Réka, a munkacsoport vezetője

7.1.1. PEREK '56 – AZ 1956-OS FORRADALOM UTÁNI MEGTORLÓ PEREK ADATBÁZISA

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága megalakulása óta kutatja az 1956-os forradalom utáni megtorló perek működési mechanizmusát és a megtorlást végrehajtó személyek karrierpályáit. Eredményeinket egy erre a célra kialakított adatbázisban, a Perek '56 (<https://perek56.hu>) tematikus honlapon tesszük közzé. 2018 júniusában elsőként annak a 126 pernek a strukturált anyagát hoztuk nyilvánosságra – a bennük szerepet vállaló bírók, ülnökök, ügyészek és nyomozók pályaképével, illetve karrierútjuk állomásainak bemutatásával –, amelyekben a meghozott halálos ítéletet végrehajtották. 2020-ban az adatbázis annak a 36 pernek az anyagával bővült, amelynek során 1956-os tevékenységével összefüggésben legalább egy vádlottat halálbüntetéssel sújtottak, de azt valamilyen okból nem hajtották végre: az ítéleten másodfokon enyhítettek, a vádlott távollétében hozták meg azt, vagy a jogerősen elítélt személy végül kegyelmet kapott. A kutatás 2021-től a mintegy ötszáz ügynevezett nagyidős per (tehát olyan eljárások, amelyekben minimum egy vádlottra legalább tízévi szabadságvesztést szabtak ki) hasonló módon történő feltárásával folytatódott, elsőként azon ügyekével, amelyekben minimum egy ötvenhatosra életfogytig tartó börtönbüntetést szabtak ki. 2022-ben a kutatást, a Magyar Nemzeti Levéltárral és megyei tagintézményeivel együttműködve, a vidéki megtorló perekre is kiterjesztettük.

7.1.2. KONCEPCIÓS PEREK, 1945-1956

Az 1956-os megtorló perek feldolgozása mellett 2019-ben megkezdjük az 1945 és 1956 közötti törvénytörő perek rendszerezett feltárását is. Az eredményeket – az 1956 utáni megtorló perekhez hasonlóan – egy tematikus honlapon tervezzük közzétenni. A feltárás menete a perek száma és szerkeázó mivolta, illetve az egyes eljárások során keletkezett hatalmas mennyiségű iratanyag miatt nem időrendben és nem is feltétlenül „fontossági sorrendben” zajlik. Kezdetnek kiválasztottunk több mint harminc eljárást – a közismert, emblematikus ügyektől kezdve a tipikusnak nevezhető, de „névtelen” áldozatok ellen lefolytatott koncepciós perekig –, amelyek a kommunista pártnak a totális diktatúra kiépítése, a társadalom erőszakos átalakítása, valamint egyes csoportjainak megtörése érdekében tett lépéseit reprezentálják. A kutatás 2022-ben is folytatódott, az év végére a feldolgozott perek száma elérte a harmincat, s ezzel párhuzamosan zajlik az eljárásokban részt vett bírók, ügyészek, nyomozók életrajzi adatainak összegyűjtése is.

7.1.3. AZ 1956-OS FORRADALOM UTÁNI MEGTORLÁS VÉGREHAJTOTT HALÁLOS ÍTÉLETTEL ZÁRULÓ PEREINEK VIZSGÁLATA

A Perek '56 adatbázis munkálatai során vált egyértelművé, hogy a forradalom elfojtását követő megtorló perek között nem csupán néhány konstruált található, hanem sokkal több közöttük a koholt, illetve a vád tárgyává tett cselekményt jelentősen eltorzító. Vagyis az 1956 utáni és a forradalom előtti, „klasszikus” sztálinista perek között sokkal nagyobb a hasonlóság, a kontinuitás, mint azt korábban a szakma gondolta. Ebből a felismerésből sarjadt az a kutatás, amelyet a NEB belügyi munkacsoportjának munkatársai végeznek. 2022 végére több mint száz, ötvenhatos vád alapján kivégzett személy ügyének beható vizsgálata készült el. Ezek között egy olyan sincs, amelyben a bűnüldözés és az igazságszolgáltatás szervei a korban hatályos törvényeket betartva, a vádlott ténylegesen elkövetett cselekményei felderítésének céljával folytatták volna le az ügy vizsgálatát, irányították volna a tárgyalást, illetve hozták volna meg az ítéletet. A korábbi, sztálinista perekhez képest nem a lényeg, csupán a forma változott a korai Kádár-kor politikai indíttatású büntetőeljárásaiban.

7.2. A gazdasági munkacsoport 2022. évi tevékenysége

Összeállította: Bank Barbara, a munkacsoport vezetője

7.2.1. GAZDASÁGI FŐTANÁCS

A kutatás célja egy forrásgyűjtemény publikálása a Gazdasági Főtanács 1945–1947 közötti működéséről, valamint ezzel összefüggésben egy életrajzi adattár elkészítése a dokumentumokban szereplő személyekről. A dokumentumok nagy terjedelme miatt a tervezett kiadványt két részre bontjuk: az első kötet a Gazdasági Főtanács 1945–1946 közötti jegyzőkönyveit tartalmazza (a forint 1946. augusztus 1-jei bevezetéséig), a második pedig az 1946–1947-es jegyzőkönyveket foglalja magában a hároméves terv elindításáig. 2022-ben az 1945–1946 közötti időszakot tartalmazó kötet szerkesztési munkálatai és az abban szereplő személyek életrajzi adatainak felkutatása voltak terítéken. A pályaképek felvázolásához Hollósi Dániel, Török Ádám és Szokolay Domokos munkatársaink végeztek archontológiai kutatásokat.

7.2.2. KONFERENCIÁK, TANULMÁNYKÖTET

2022-ben két gazdaságtörténeti konferenciát is rendezett a munkacsoport. 2022. június 15-én „A következő láncszem.” A hatalom kisajátítása, államosítás és szovjetizáció a magyar gazdaságban 1945–1949 között, 2022. október 5-én pedig A magyar gazdaságirányítás alakjai, 1945–1989. Döntéshozók, szürke eminenciások, végrehajtók címmel. Hollósi Dániel tudományos kutató, a gazdasági munkacsoport tagja mindkét konferencián előadást tartott, az előbbin *A Gamma Finommechanikai és Optikai Művek Rt. állami kezelésbe vételének problematikája*, az utóbbin *Vas Zoltán, a Gazdasági Főtanács főtitkára* címmel. (Lásd még a beszámoló a 4.2. és a 4.4. fejezetét.)

Megkezdődtek a szerkesztői munkálatai Czene-Polgár Viktória *Beárazva. Pénzügyi bűncselekmények a Rákosi-korszakban* című monográfiájának, amelyet 2023-ban tervezünk megjelentetni.

7.3. Az igazságügyi munkacsoport 2022. évi tevékenysége

Összeállította: Bank Barbara, a munkacsoport vezetője

7.3.1. A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS (BÖRTÖNÜGY) ÉS AZ IGAZSÁGÜGY TÖRTÉNETE 1945-TŐL

A büntetés-végrehajtás 1945 utáni történetének feldolgozása, iratszintű feltárása folyamatosan zajlik. 2022-ben a büntetés-végrehajtási parancsnokok pályaképeinek összeállítására, valamint az egyes büntetés-végrehajtási intézetekről készült korabeli felvételek összegyűjtésére koncentráltunk. Az igazságügy, a bíróságok történetével kapcsolatos levéltári dokumentumok gyűjtése is tovább folytatódott.

7.3.2. AZ ERŐSZAK TEREI

Az *erőszak terei* című dokumentumfilm-sorozatban szakértőként közreműködött Bank Barbara, a NEB igazságügyi munkacsoportjának a vezetője. A munkacsoport tagjainak részvételével megkezdődött az azonos című ismeretterjesztő kötethez levéltári dokumentumok feltárása, valamint az egyes objektumok történetének megírása.

7.3.3. KONFERENCIA

2022. november 29-én került sor a NEB igazságügyi munkacsoportja és a Magyar Börtönügyi Társaság közös konferenciájára „A nép teljes jogú részese lesz az igazságszolgáltatásnak.” Igazságszolgáltatás és büntetés-végrehajtás, 1945–1963 címmel. A konferencián Bank Barbara a munkacsoport vezetője *A rabmunkáztatás feltérképezése*, a munkacsoport tagjai közül Szokolay Domokos *Hadbírók a Budapesti Népbíróság előtt*, Török Ádám „*A herceg volt soron még.*” *Montenuovo Nándor herceg meghurcolása és halála* címmel tartott előadást. (Lásd még a beszámoló 4.7. fejezetét.)

7.3.4. A BÍRÓI ÉS ÜGYÉSZI AKADÉMIA

A bírói és ügyészi akadémia történetét feldolgozó összefoglaló kiadvány szerkesztői munkálatai 2022-ben is tovább folytatódtak, megjelentetését 2023-ra tervezzük.

7.4. A katonai munkacsoport 2022. évi tevékenysége

Összeállította: Ötvös István, a munkacsoport vezetője

A katonai munkacsoport a 2021. év végével lezárta a Karhatalmi vezetők és a Párthadsereg. A Munkásőrség vezetői, 1957–1989 című kutatásainak célzott adatgyűjtését, a már publikált anyagok ellenőrzése pedig továbbra is folyamatos. Tekintettel arra, hogy a rendszerváltozás előestéjén a tisztikar tagjai (is) lehetőséget kaptak arra, hogy személyi kartonjukat kicseréljék, és abban adatokat módosítsanak, nem zárható ki annak lehetősége, hogy egy-egy adat javításra, kiegészítésre szorul. Annak valószínűsége azonban, hogy a jelenlegi ismereteinket alapvetően, lényegileg megváltoztató iratok kerüljenek napvilágra, elenyésző. 2022-ben tehát az adatok ellenőrzése a kutatások során feltárt újabb iratok tükrében zajlott tovább, mivel elsősorban a személyi állományra vonatkozó parancsok több százezer oldal terjedelmű irategyütteséből kerülhetnek elő az életrajzokat pontosító információk.

7.4.1. PÁRTHADSEREG. A MUNKÁSŐRSÉG VEZETŐI, 1957–1989 – ADATBÁZIS LÉTREHOZÁSA ÉS ÁTALAKÍTÁSA

A 2021 végén lezárult adatbázis-rendszerűvé alakítást és publikálást követően azzal szembesültünk – felhasználói és kutatói visszajelzések alapján –, hogy két alapvető területen kell végrehajtanunk adattisztítást és rendszerezést a könnyebb kereshetőség érdekében: a beosztási helyek és a kitüntetések vonatkozásában. A beosztási helyek, illetve azok megnevezésének igen gyakori változása miatt a már kész életrajzok ismételt áttekintésére volt szükség, hogy a megfelelő kategóriák létrehozásával egyszerűen megtalálhatók legyenek az adott beosztást elfoglaló tisztek. Szem előtt kellett tartanunk, hogy a túlzott leegyszerűsítés csak a pontosság, a túlzott tagoltság pedig

a rendszerszintű értelmezés rovására valósítható meg. A kitüntetések vonatkozásában szintén egy elvi problémát kellett áthidalnunk: nyilvánvaló volt számunkra, hogy a szakmai és politikai kitüntetések nem kezelhetők egyformán. Nem csupán a munkásőrség, de általában véve a Magyar Népköztársaság fegyveres testületeinek tekintetében is fennálló probléma, hogy a differenciált szakmai tudás követelményének előtérbe kerülésével miként lehet szétválasztani a politikai előmenetelt a szigorúan vett szakmai előmeneteltől. További gondot okozott, hogy a több mint harminc év alatt egyes kitüntetések leértékelődtek, jelentőségük megváltozott, értékük „csorbult”. A fentebb említett kritériumok és a munkacsoporttal egyeztetett megfontolások alapján összehangoltuk az életrajzokat, ezzel leegyszerűsítve mind a felhasználói, mind a szakmai szintű használatot.

Ezzel párhuzamosan folytatódtak a levéltári kutatások a Magyar Néphadsereg belső szerkezetét, felépítését és működési mechanizmusát célzó iratok gyűjtésére, amelyek segítségével teljesebb képet kaphatunk mind a néphadsereg, mind a kutatni és elemezni kívánt időszakra vonatkozóan.

7.4.2. EZREDESEK

A Magyar Néphadsereg vezetői állományának feltárása során új munkacímen indítottunk programot. Az MSZMP Politikai Bizottságában és Központi Bizottságában helyet foglalt táborno­kok, valamint a Honvédelmi Minisztérium és a vezérkar legfelsőbb vezetői pályaképeinek megrajzolása már a kutatás korábbi fázisában megtörtént. Az Ezredek munkacímet az indokolja, hogy ez az a rendfokozat, amelyet a normál „sorolás” útján nem érnek el a katonatisztek, kizárólag egyéni elbírálás alapján nyerhetik azt el. Ennek megfelelően vagy politikai, vagy szakmai teljesítmény honorálása áll a háttérben, miközben fontos szem előtt tartanunk, hogy a Magyar Néphadseregben bizonyos beosztásokhoz nélkülözhetetlen volt egy adott rendfokozat (esetünkben az ezredesi) elérése. Az ezredesi rendfokozat másfelől viszont a tábornoki karba való bejutás „előszobájaként” is működött.

A kutatás első fázisában tehát az ezredesi rendfokozatot elért tisztek azonosítása volt a feladat. Mivel hasonló gyűjtésre korábban nem került sor, az ezredessé kinevezettek körét a személyi állományra vonatkozó parancsokból kellett rekonstruálni, ami primer levéltári kutatást igényelt.

A névsor összeállításával párhuzamosan megkezdődött az életrajzok kutatása és azok feltárása. A munka során nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy a korábbi évek tapasztalatai nyomán elkülönítsük az ezredesi rendfokozatot a szakmai teljesítményük, illetve a pártkapcsolataik révén elért tisztek személyes életrajzát. Eddig már több mint kétszázhetven személyi anyag felkutatása

és feldolgozása megtörtént, és összeállt a közel hétszáz nevet tartalmazó kutatási lista, amelynek feldolgozását 2023-ban tervezzük befejezni.

7.5. A kulturális munkacsoport 2022. évi tevékenysége

Összeállította: Máthé Áron, a munkacsoport vezetője

A NEB kulturális munkacsoportja 2022-ben tovább folytatta azokat a kutatásokat, amelyek célja feltárni, hogy miként irányította és alakította a kommunista diktatúra állampártja a hazai kulturális életet.

7.5.1. KULCSÁR ZOLTÁN: MAGYAR SORS KÁRPÁTALJÁN

Kulcsár Zoltán *Magyar sors Kárpátalján* című műve a NEB *Gulág könyvek* című sorozatának hetedik darabja lesz. A személyes hangú visszaemlékezés megjeleníti a kárpátaljai magyarság 20. századi kálváriáját. A kötetet 2022-ben kiadásra készítettük elő, 2023-ban jelentetjük meg.

7.5.2. VESZPRÉMY LÁSZLÓ BERNÁT: KÁPÓK A MÚLT FOGSÁGÁBAN. NÁCI KONCENTRÁCIÓS TÁBOROK MAGYAR ZSIDÓ FUNKCIONÁRIUSAI A NÉPBÍRÓSÁG ELŐTT

Magyar zsidóság a diktatúrában című sorozatunk újabb kismonográfiával bővül. Ezúttal egy eddig jószérivel érintetlen témát dolgoz fel Veszprémy László Bernát, a kulturális munkacsoport külsős kutatója. A kutatás 2021-ben kezdődött, 2022-ben lezárult, a kézirat szerkesztési munkái 2022 végére befejeződtek, 2023-ban tervezzük megjelentetni.

7.5.3. KÁRPÁTALJA SOROZAT - ELŐKÉSZÜLETBEN

Molnár D. Erzsébet, Molnár D. István, Váradai Natália és Császár István egyaránt a Kárpátalja helyzete az ukrán-magyar viszonyrendszerben, 1944-1989 című tudományos kutatásban vettek részt. Írásaik témája egyrészt a kárpátaljai magyar kisebbség polgárjogi küzdelmei 1957-től, másrészt pedig a szovjetizálás Kárpátalján.

7.5.4. MÁNY ERZSÉBET BÜNTETŐÜGYE AZ 1956-OS FORRADALOM UTÁNI MEGTORLÁSOK IDEJÉN - KUTATÁS

Zétényi Zsolt külsős szakértőként kutatást végez Mány Erzsébetnek az 1956-os forradalom utáni megtorlások idején zajlott büntetőügyéről a rögtönbíráskodás keretei között, valamint Mány Erzsébet emlékezetéről Békés megyében.

7.5.5. AZ ÖNKÉNYURALMI JELKÉPEK TILTÁSÁNAK JOGI HÁTTERE ÉS JOGGYAKORLATA - KUTATÁS

Pálfalvi Milán irányításával alap kutatás vette kezdetét Az önkényuralmi jelképek tiltásának jogi háttere és joggyakorlata címmel.

7.5.6. BUDAPEST FELLOWSHIP PROGRAM

A Budapest Fellowship Programot a washingtoni székhelyű Hungary Foundation és a Mathias Corvinus Collegium a Nemzeti Közszolgálati Egyetemmel együttműködésben 2020-ban hívta életre. A program egyedülálló lehetőséget nyújt amerikai kutatóknak és szakembereknek arra, hogy gyarapítsák történelmi és kulturális ismereteiket Magyarországról és Közép-Európáról egyaránt. Az ösztöndíjasok a kutatási és publikálási tevékenységeik, valamint az MCC-ben való tanítás mellett budapesti befogadó intézményeknél szerezhettek gyakorlati tapasztalatot; egyikük, Stephen Sholl virginiai-texasi történész a Nemzeti Emlékezet Bizottságánál töltötte gyakorlatát, mentora Máthé Áron volt. Stephen Sholl washingtoni és brüsszeli tanulmányai és munkája során a tudományos kutatásainak nagy részét a transzatlanti kapcsolatokra és Közép-Európára összpontosította. Magyarországi kutatásai során arra kereste a választ, hogy a CIA hogyan látta hazánkat az 1956-os forradalom előtt,

közben és után. Ennek érdekében több száz Magyarországra vonatkozó, 1950–1980 közötti CIA-aktát tanulmányozott, és 2022-ben számos előadást, pódiumbeszélgetést tartottak Budapesten és vidéken Máthé Áronnal közösen.

7.6. A külügyi munkacsoport 2022. évi tevékenysége

Összeállította: Soós Viktor Attila, a munkacsoport vezetője

A NEB külügyi munkacsoportjának egyik kiemelt feladata, hogy feltárja a Külügyminisztérium 1945–1990 közötti szervezetének változásait, ez alapján elkészítse szervezettörténetét, összegyűjtse és feldolgozza a személyi állományára, elsősorban a vezető pozíciókat betöltő tisztviselőire vonatkozó adatokat. Ez a szempont határozta meg a 2022-es év tevékenységét, amikor a korábbi években felhalmozódott levéltári anyagot (a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában, Budapest Főváros Levéltárában, illetve az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában kutattunk) rendszereztük. A Magyar Dolgozók Pártja és a Magyar Szocialista Munkáspárt vezető testületei üléseinek külügyi tartalmú napirendi pontjai, előterjesztései, személyi döntései alapján folytattuk a külügyi vonatkozású személyek életrajzainak megírását, több száz külügyi tisztviselő karrierútját állítottuk össze.

A munkacsoport 2022. október 11-12-én online nemzetközi tudományos konferenciát rendezett *Konfliktusok a hidegháborúban* címmel (erről bővebben lásd a 4.5. fejezetet), valamint tagjai részt vettek a Miskolcon 2022. szeptember 1-3. között megtartott *Kádár-korszak, kádárizmus, korlátozott mozgástér: magyar modell?* című országos jelenkortörténeti konferencia *Imázsépítés- és rombolás. Kádárizmus a vasfüggönyön túlról* elnevezésű szekciójának megszervezésében. A konferenciákon elhangzott előadások szerkesztett változatait kötetben tervezzük megjelentetni.

A NEB külügyi munkacsoportjának tagjai 2022-ben is számos konferencián, szakmai programon vettek részt, rendhagyó történelemórákat, ismeretterjesztő előadásokat tartottak. Andreides Gábor, M. Madarász Anita és Soós Viktor Attila az Eötvös Loránd Tudományegyetem és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem történelem szakán óraadó oktatói tevékenységet folytattak. A tagok ezenkívül a NEB számos kiemelt projektjében is részt vettek. (Erről lásd a NEB tagjainak, illetve a NEB Hivatala munkatársainak publikációit és tudományos tevékenységét bemutató 8.2. és 8.3. fejezetet.)

A fentiek mellett megjelentetésre készítettük elő a korábban megrendezett tudományos konferenciákon elhangzott előadások szerkesztett változatait egybegyűjtő köteteket.

8. Függelék

8.1. A NEB 2022. évben megjelent kiadványai

8.1.1. A NEB ÖNÁLLÓ KIADVÁNYAI

CÉLKERESZTBEN. MINDSZENTY JÓZSEF PERE ÉS A SZOVJET BLOKK FŐPÁSZTORAINAK MEGHURCOLÁSA

Nemzeti Emlékezet Bizottsága – ELKH Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Szerkesztette: Fejérdy András, Wirthné Diera Bernadett
Tanulmánykötet. Terjedelem: 585 oldal

A kötet a 2019. február 13-14-én az Országházban megrendezett A Mindszenty-per hetven év távlatából. Főpapi sorsok Kelet-Közép-Európában című nemzetközi konferencia szerkesztett előadásait tartalmazza. Kiadványunkban elsőként adunk átfogó képet az olvasóknak magyar nyelven a kelet-közép-európai egyházi vezetők kommunista diktatúra idején elszenvedett meghurcolásáról.

(A kötetről lásd még a kiemelt programokat bemutató 2. fejezetet.)

„NE SÍRJ, ÉDESANYA, HAZAJÖN ÉDESAPA.” BRUSZNYAI ÁRPÁDNÉ HONTI ILONA NAPLÓJA

Brusznai Árpád Alapítvány – Nemzeti Emlékezet Bizottsága
Szerkesztette: Imre Frigyesné, Kiss Réka, Nagy András

Napló. Terjedelem: 211 oldal

A kötet a „*Ne felejtsetek édesapát*” címmel 2017-ben a Brusznai Árpád Alapítvány gondozásában Veszprémben megjelent kiadvány bővített változata. Honti Ilona naplója a Pannon Egyetemen létrejött kutatócsoport munkája nyomán ke-

rült a sajtó alá rendezők látókörébe: a csoport azzal a céllal alakult, hogy tudományos alaposággal tárja fel Brusznai Árpád pályájának, életének, működésének legfontosabb mozzanatait, és helyezze el a korszak szellemi, történelmi és társadalmi kontextusában. Gazdagon illusztrált kiadványunkat egy Brusznai Margit tollából származó életrajz vezeti be édesanyjáról, illetve egy rövid biográfia Brusznai Árpádról, a napló szövege után pedig ugyancsak Honti Ilona *301-es parcella* című 1985-ös írása, Brusznai Margitnak a 2014-es veszprémi megemlékezésen elmondott ünnepi beszéde, valamint Kahler Frigyesnek a Brusznai Árpáddal szemben lefolytatott koncepció-ös eljárásról szóló tanulmánya olvasható.

FORRÁSVIDÉKEK. VISSZAEMLEKEZÉSEK A 20. SZÁZADRA

ELKH Bölcsészettudományi Kutatóközpont – Nemzeti Emlékezet Bizottsága

Magyar vidék a 20. században sorozat, 8. kötet
Szerkesztette: Csikós Gábor

Visszaemlékezés-gyűjtemény. Terjedelem: 381 oldal

A kötetben olvasható interjúk, visszaemlékezések a vidék társadalmának nézőpontjából mutatják be Magyarország 20. századi történelmét. Hogyan tekintettek vissza az emberek a második világháború helyi eseményeire? Miként élték meg a kollektivizálást? Milyen boldogulási lehetőségek adódtak számukra a szocializmusban? Az elbeszélések különös értékét az adja, hogy a megszólalók utolsó

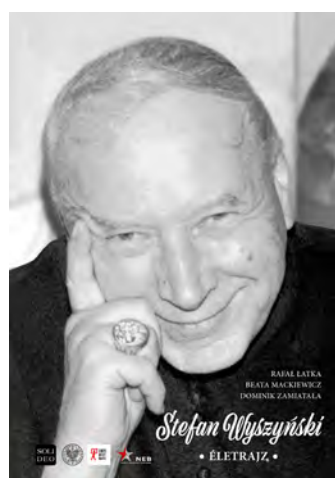
képviselői annak a nemzedéknek, amelynek tagjai nagyrészt még a hagyományos paraszti kultúra értékrendjében szocializálódtak, így a társadalmi változásokat is ebből a nézőpontból szemlélték. Kötetünk nem titkolt célja, hogy az ő megéléstörténeteik is kerüljenek be a magyar társadalomtörténeti gondolkodásba.

ELLENSZÉLBE. A TELEPÜLÉSPOLITIKA ÉS A FALVAK A KOMMUNISTA DIKTATÚRA ÉVTIZEDEIBEN

ELKH Bölcsészettudományi Kutatóközpont - Nemzeti Emlékezet Bizottsága
Magyar vidék a 20. században sorozat, 9. kötet
Szerkesztette: Horváth Gergely Krisztián
Tanulmánykötet. Terjedelem: 520 oldal
2021-ben volt ötven éve, hogy a Minisztertanács elfogadta az Országos Településhálózat-fejlesztési Konceptiót (OTK). A félszázadik évfordulón a Bölcsészettudományi Kutatóközpont és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Vidéktörténeti Témacsoportja konferenciát rendezett a pártállami időszak településpolitikájának áttekintésére. E könyvnek az akkor elhangzott tanulmányok alkotják a gerincét.

STEFAN WYSZYŃSKI. ÉLETRAJZ

Írta: Rafał Łatka, Beata Mackiewicz, Dominik Zambatała
Fordította: Borzon Dániel
Lengyel Intézet - Nemzeti Emlékezet Bizottsága
Monográfia. Terjedelem: 117 oldal
„Lengyelország koronázatlan királyának.” Ezzel a gyászkoszorújának szalagjára írt mondattal hajtottak fejet a lengyelek egyik legkiválóbb 20. századi honfitársuk, az ezredév primásaként emlegetett Stefan Wyszyński előtt. E kötet átfogó képet tár az olvasó elé a lengyel nemzet és a katolikus egyház életében egyaránt kivételes szerepet betöltött bíboros pályájáról, rávilágítva egyházvezetői és közéleti tevékenységének, valamint lelkipásztori tanításának

sokoldalúságára. A kiadvány a téma szakértőinek gazdag forrásanyagra támaszkodó tanulmányaira épül. A szerzők kutatásaik során számos korábban ismeretlen, az addigi szakmai eredményeket nemegyszer megkérdőjelező levéltári dokumentumot tártak fel, amelyek segítségével új perspektívából mutatják be a lengyel történelem e kiemelkedő alakját.

„HÍVEK MARADTAK BAJBAN, VÉSZBEN...” FEJEZETEK A KÁRPÁTALJAI REFORMÁTUS EGYHÁZ 20. SZÁZADI TÖRTÉNETÉBŐL

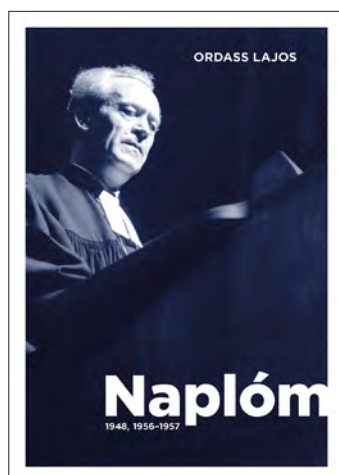
Nemzeti Emlékezet Bizottsága – Református Közéleti és Kulturális Központ Alapítvány

Szerkesztette: Erdős Kristóf, Szamborovszkyné Nagy Ibolya

Tanulmánykötet. Terjedelem: 253 oldal

A kötetben szereplő tanulmányok elsősorban egyháztörténeti vizsgálódások, mégis félreérthetetlenül kirajzolódik belőlük, hogy az 1944-es szovjet megszállás milyen mélyreható változást indított el Kárpátalján. A tragikus események sora évtizedeken keresztül rejtve maradt, az ellenségnek bélyegzett embereket a rendszer megfélemlítette, bedarálta, meghurcoltatásukról hallgatniuk kellett. Kettőtört életutak, emberi drámák, közösségek megmaradása, Istenhez, hithez és templomhoz való ragaszkodás – ezeket a kérdéseket járják körül a szerzők.

ORDASS LAJOS: NAPLÓM. ORDASS LAJOS EVANGÉLIKUS PÜSPÖK NAPLÓFELJEGYZÉSEI 1948, 1956-1957

Luther Kiadó – Nemzeti Emlékezet Bizottsága – Ordass Lajos Alapítvány

Szerkesztette: Isó Gergely

Napló. Terjedelem: 543 oldal

Ordass Lajos evangélikus püspök naplófeljegyzései nem pusztán szikár beszámolók, hanem reflektált rögzítései az általa meg- és átélt eseményeknek, élményeknek. Megismerhetjük belőle a meggyőződéséhez végsőig ragaszkodó egyházi vezetőt és magánembert, aki sohasem habozott kimondani az

„igen”-t vagy a „nem”-et, s esetleg csak akkor bizonytalanodott el, amikor látta, hogy döntései rajta kívül másokat is hátrányosan érintenek. Könyörtelenül szókimondó sorait manapság talán már némi fenntartással olvassuk, kissé simulékonyabban fogalmazzánk, tekintettel lennénk a körülményekre, mert jobban szeretjük az „igen”-nél és a „nem”-nél az „is”-t, a „habár”-t és a „talán”-t. Ordass Lajos feljegyzéseit ugyan nem a nagyközönségnek szánta, meglátásait mégis – mint minden közéleti szereplő – abban a tudatban vetette papírra, hogy azokat egy napon a szélesebb nyilvánosság is megismerheti. Naplója évtizedek távlatából világít rá korábban figyelmen kívül hagyott nézőpontokra, miközben új ismereteket nyújt az írás történelmi háttereként szolgáló korszakról, valamint magáról a szerzőről, aki ezt a kort nemcsak megélte, hanem meg is szenvedte.

8.1.2. A NEB SZAKMAI EGYÜTTMŰKÖDÉSÉVEL MEGJELENT KIADVÁNYOK

A KÁRPÁTALJAI MAGYAROK ÉS NÉMETEK INTERNÁLÁSA ÉS DEPORTÁLÁSA 1944 ÉS 1955 KÖZÖTT. LEVÉLTÁRI IRATOK ÉS DOKUMENTUMOK

Budapest Főváros Levéltára – Nemzeti Emlékezet Bizottsága – Kárpáti Kiadó

Szerkesztette: Olekszij Korszun – Kosztyó Gyula – Toma Katalin

Forráskiadvány. Terjedelem: 822 oldal

A 20. század tragikus történelmi eseményeinek kevésbé ismert fejezete a kárpátaljai magyar és német lakosság 1944–1945-ben, illetve az azt követő években elszenvedett tragédiája. A magyar történetírásban élő Gulag-fogalomnak a közelmúltig nem volt – nem is lehetett – része az 1938-tól visszacsatolt területeken történt atrocitások, kitelepítések és internálások kutatása. 2012-ben történt meg az áttörés, amikor is megjelent a jelen kötet alapját képező forráskiadvány Olekszij Korszun szerkesztésében. Az eredetileg történelem szakot végzett Korszun 1981 óta él Kárpátalján. 1991-ig ezredesi rendfokozatban az Állambiztonsági Hivatal Kárpátaljai Igazgatósága vezetőjének első helyetteseként teljesített szolgálatot. Az 1980-as években kezdte el feltárni a helyi magyarok és németek ellen a szovjet erőszakszervezetek által elkövetett megtorlásokra vonatkozó levéltári dokumentumokat. Az eredeti, közel 800 oldalas kötet magyar nyelvű kiadása hét évet vett igénybe. Végül egy

olyan kötet született, amellyel mintegy 30-40 ezer magyar és 2760 német nemzetiségű ártatlan áldozat előtt tisztelgünk.

MAKLÁRI VINKLER PÉTER: AZ ÉN ELSŐ KÖNYVEM, 1922-1966

Magyar Napló

Visszaemlékezés. Terjedelem: 661 oldal

A kötetben arról olvashatunk, hogyan próbálta túlélni egy polgári család a második világháborút, a Rákosi-rendszert, az 1956-os forradalmat, majd a kádári szocializmust. A krónika azonban korábban kezdődik: az 1900-as évek elején, Szabadkán, ahonnan a Vinkler család három gyermekkel 1922-ben Szegedre költözött. Vinkler Elemér leánya, Mária itt ismerkedett meg a szerző édesapjával, Maklári Péterrel, aki magyar királyi csendőr századosként szolgált. Ezért az apát a kommunista rendszer a szocializmus ellenségének tekintette. Egész családjának viselnie kellett a bélyeget, gyermekei „osztályidegennek” minősültek, az általános iskola elvégzése után csak nagy nehézségek árán tanulhattak tovább.

8.2. A Bizottság tagjainak publikációi és tudományos tevékenysége

FÖLDVÁRYNÉ KISS RÉKA

Publikációk

- *Hagyomány - Identitás - Történelem, 2021.* Szerkesztette Lányi Gáborral. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar Egyháztörténeti Kutatóintézet, 2022.
- *„Ne sírj édesanya, hazajön édesapa”.* Bruszniai Árpádné Honti Ilona naplója. Szerkesztette Imre Frigyesnével. Veszprém - Budapest, Bruszniai Árpád Alapítvány - Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2022.
- Bevezetés. Fodor Pállal. In Fejérdy András - Wirthné Diera Bernadett (szerk.): *Célkeresztben. Mindszenty József pere és a szovjet blokk főpásztorainak meghurcolása.* Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága - Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2022. 17-20.
- Folytonosság és/vagy megszakítottság? Megjegyzések a kádári berendezkedés kérdéséhez. In Rainer M. János (szerk.): *A szovjet típusú rendszer időszakának vitatott kérdései.* Pécs, Kronosz Kiadó, 2022. 199-208.
- „Nekem szabad volt nemet mondanom”. Egy „elmaradt” és egy megvalósult református per tanulságai Magyarország szovjetizálásának kontextusában In Fejérdy András - Wirthné Diera Bernadett (szerk.): *Célkeresztben. Mindszenty József pere és a szovjet blokk főpásztorainak*

meghurcolása. Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága – Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2022. 531–553.

- Remembering and enforced forgetting. The dynamics of remembering Cardinal József Mindszenty in the Cold War decades. In Zuzanna Bogumil – Yuliya Yurchuk (eds.): *Memory and Religion from a Postsecular Perspective*. London – New York, Routledge Taylor & Francis Group, 2022. 158–178.
- Resistance, dissent, and opposition movements. Antecedents of the Hungarian regime change. In Jakub Tyszkiewicz (ed.): *Human Rights and Political Dissent in Central Europe. Between the Helsinki Accords and the Fall of the Berlin Wall*. London – New York, Routledge of Taylor and Francis Group, 2022. 152–171.

Oktatás

- A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar Egyháztörténeti Tanszékének tanszékvezetőjeként a Magyar egyháztörténet tantárgy oktatása a 2021/22. tanév tavaszi és a 2022/23. tanév őszi félévében.

Előadások

- *Revisiting 1945. Contesting Memories and Interpretations in Hungary*. Előadás a Bécsi Magyar Történeti Intézet által szervezett 1945. Ende und Beginn című konferencián. Bécs, Magyar Nagykövetség, 2022. április 7.
- *A református egyház a Rákosi-korszak egyházpolitikájában*. Előadás az Exodus'51. A Tiszáninneri Református Egyházkerület és a pataki teológusok 70 évvel ezelőtti ellenállása a Rákosi-diktatúrában című konferencián. Sárospatak, Sárospataki Református Teológiai Akadémia, 2022. április 8.
- *Pap László református dékán életútja*. Előadás Az iskolák fölöttébb szükséges voltáról című VII. egyháztörténeti konferencián. Nagyenyed, 2022. május 19–20.
- *Reformátusok 1944 és 1948 között*. Előadás a Diktatúrák határán. Egyházak Magyarországon 1944–48 között (Egyházak térvesztése) című tudományos konferencián. Zalaegerszeg, 2022. május 25.
- Előadás a Németh Géza-életműhöz kapcsolódóan az Erdélyi Gyülekezet és a Legato Alapítvány az Erdélyi Magyar Kultúráért által szervezett Németh Géza munkássága a kutatások tükrében című emlékkonferencián. Budapest, 2022. május 29.

- Zárszó a Towards a balanced historical knowledge. Multi-ethnic/multi-national empires and the origins of national states című kongresszusi program Research paradigms, narratives and explications című szekciójában. Poznań, 2022. augusztus 21–23.
- *'56 tapasztalata a kádári politikában.* Előadás a Kádár-korszak, kádárizmus, korlátozott mozgástér: magyar modell? című országos jelenkortörténeti konferencián. Miskolc, Miskolci Egyetem. 2022. szeptember 2.
- The 1956 Hungarian Revolution as a „Lieu de Mémoire”. Előadás a Communist Parties in the Soviet Bloc in 1968–1980. Belle Époque of the Eastern Bloc? című nemzetközi konferencián. Pozsony, Zichy Kastély, 2022. szeptember 28.
- *Újratervezés. Egyházi kisközösségek az 1967-es KIE-per fénytörésében.* Előadás a Hagyomány. Identitás. Történelem (HIT) 2022 című konferencián. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem, 2022. november 2.
- *Problémafelvetések a Tóth Ilona-per kapcsán.* Előadás a Károli Gáspár Református Egyetem és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága által szervezett, A kádári megtorlás rendszerének jellemzői interdiszciplináris megközelítésben című konferencián. Budapest, Károlyi-Csekonics-palota, 2022. november 18.

Egyéb szakmai tevékenység

- *Küzdelem a lelkekért. Egyházi ifjúsági közösségek a pártállami Magyarországon a hosszú hatvanas években (1958–1973).* Tablókiállítás. A kiállítás szakmai tanácsadója.
- Részvétel az Emlékezet és Szolidaritás Európai Hálózata Assemblies Meetingjén. Online, 2022. február 21.
- Részvétel az Emlékezet és Szolidaritás Európai Hálózata Steering Committee Meetingjén. Online, 2022. május 23. és 2022. október 11.

Megemlékezések, ismeretterjesztő előadások

- Részvétel a The Trial of Cardinal József Mindszenty from the perspective of seventy years. The fate of Church Leaders in Central and Eastern Europe című könyvbemutatóján. Róma, 2022. január 25.
- Pap László meghurcolása és belső szabadsága. Előadás a Pomázi református templomban, 2022. február 9.
- *A Küzdelem a lelkekért. Egyházi ifjúsági közösségek a pártállami Magyarországon a hosszú hatvanas években (1958–1973)* című kiállítás megnyitása, majd három rendhagyó történelem óra tartása a Pápai

Református Gimnáziumban a 9., 10. és 12. évfolyam számára a kommunista diktatúrák emléknapi alkalmából, 2022. február 23.

- Beszéd és koszorúzás a kommunista diktatúrák áldozatainak emléknapi alkalmából a Mindszenty József téren a Mindszenty Alapítvány és a Józsefvárosi Önkormányzat megemlékezésén. Budapest, 2022. február 25.
- A NEB bemutatása, valamint részvétel A legvidámabb barakk? (!) A Kádár-rendszer értékelése című kerekasztal-beszélgetésen a Belvedere Meridionale Történész Műhely Hétvége című szakmai rendezvényén. Szeged, 2022. március 25.
- Meghívott vendégként részvétel a történész teadélutánon. Budapest, Akadémiai Klub Egyesület 2022. április 7.
- Köszöntő a Lengyel Intézet és a NEB együttműködése eredményeként megjelent, Stefan Wyszyński életéről szóló kötet bemutatóján. Budapest, NEB Hivatala, 2022. június 20.
- Meghívott szakértő az Egyházüldözés a Rákosi-diktatúra idején című Rubicon-esten. Budapest, Scruton Belváros, 2022. június 23.
- „*Balsors, akit régen tép...*” Előadás a Református Egyházi Napok Dunántúli Fesztiválon. Pápa, Pápai Református Gimnázium, 2022. július 2.
- *A Kádár-korszak egyházüldözései*. Előadás az Összmagyar tanártáborban. Sátoraljaújhely, 2022. július 20.
- Részvétel a NEB és a Brusznai Árpád Alapítvány gondozásában megjelent „*Ne sírj édesanya, hazajön édesapa*”. *Brusznai Árpádné Honti Ilona naplója* című kötet bemutatóján. Budapest, Nemzetközi Könyvfesztivál, 2022. szeptember 30.
- Előadás tartása a 100 éve született Kolozsváry Kiss László lelkipásztor tiszteletére rendezett emlékkonferencián. Kerekegyháza, 2022. október 2.
- *Emlékezés és emlékeztetés - kutatás az 1956-os forradalmat követő megtorlásokról*. Előadás az Mathias Corvinus Collegium (MCC) szegedi központjában, 2022. október 19.
- Köszöntő és előadás tartása a Pest Megyei Kormányhivatal '56-os ünnepi megemlékezésén, valamint a NEB *Sorsfordítás. A paraszti társadalom felszámolása, 1945-1962* című kiállításának anyagának bemutatása. Budapest, Vármegyeháza, 2022. október 21.
- Megnyitóbeszéd a *Lengyelország-Magyarország. 1956. Történelem és emlékezet* című kiállításon. Budapest, Tigra Székház, 2022. október 21.
- Ünnepi beszéd Budafok-Tétény, Budapest XXII. kerület Önkormányzata 1956-os megemlékezésén. Budapest, Városház tér, 56-os emlékmű 2022. október 21.
- Kerekasztal-beszélgetés az 1956 úgy, ahogy még nem hallottál róla című, az MCC középiskolás program keretében szervezett rendezvényén. Budapest, MCC, 2022. október 22.

- Megnyitóbeszéd a Remény és dráma. Magyarország '56 című szabadtéri fotókiállítás megnyitóján. Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum, 2022. október 22.
- Koszorúzás és köszöntőbeszéd az '56 Angyala. Megemlékezés Tóth Ilonka születésének 90. évfordulója alkalmából című megemlékezésen. Budapest, Tóth Ilonka tér és Tóth Ilonka Emlékház, 2022. október 22.
- *A református egyház a kommunista egyházpolitika szorításában*. Előadás a reformáció hónapja alkalmából tartott lelkesztalálkozón. Berekfürdő, 2022. október 25.
- *A Nemzeti Emlékezet Bizottsága újabb egyháztörténeti témájú kötetei*. Bemutató előadás a Legújabb kutatások és eredmények az egyháztörténet-írás területén című nemzetközi interdiszciplináris konferencia keretében szervezett könyvbemutatón. Nagyvárad, Posticum Egyháztörténeti és Társadalomtudományi Intézet, 2022. október 27–29.
- *Egyház versus állam*. Előadás a Károli Interdiszciplináris Akadémia Református Tradíció, Identitás és Önazonosság Képzési Műhely Válság és válasz című kurzusán. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem, 2022. november 9.
- Beszéd Kéthly Anna szociáldemokrata politikus születésének 133. évfordulója alkalmából tartott, a NEB és a Hankiss Ágnes Intézet által szervezett megemlékezésen. Budapest, Kéthly Anna szobor, 2022. november 16.
- Részvétel az Evangélikus Hittudományi Egyetem és az Evangélikus Országos Gyűjtemény által szervezett Evangélikus Örökség – Ex museo nostro 4. című tudományos műhelybeszélgetésen. Budapest, Evangélikus Országos Gyűjtemény Esterházy Péter és Gitta Könyvtár, 2022. november 16.
- *A Kunszentmárton Kaszinó Kuláknak bélyegzettek és budapesti kitelepítettek a Kunszentmártoni járásban az 1940–1950-es években* című állandó kiállításának szakmai megnyitása. Kunszentmárton, 2022. november 24.
- Beszélgetés Eörsi Lászlóval az MCC Történettudományi Műhelye és Alkotmánypolitikai Műhelye közös, A magyar történelem vitás kérdései című vitasorozatának Kinek a forradalma? Nagy Imre, pesti srácok és 1956 című vitaestjén. Budapest, MCC, 2022. november 29.
- Beszéd Barankovics István mellszobrának avatási és koszorúzási ünnepségén. Budapest, Barankovics István Irodaház, Széchenyi rakpart 19., 2022. december 12.

MÁTHÉ ÁRON

Publikációk

- Attempts at Justice during the Regime Change in Hungary. In *Dileme. Razprave o vprašanjih sodobne slovenske zgodovine* VI. 2022. 105-127.
- Egy külföldről irányított rendszerváltás. 1944. március 19. Magyarország német megszállásának mai megítéléséhez In Simon János (szerk.): *30 éve szabadon Közép-Európában*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2022. 303-312.
- „Farkas esz meg, medve esz meg.” A totalitárius szinergiák. Néhány gondolat Magyarország második világháborús helyzetének mérlegeléséhez. *Külügyi Szemle*, 2022/2. 3-42.
- Farkasvermeink. Esszé közép-európai történelmi emlékezetünk csapdáiról. *Kommentár*, 2022/4. 42-51.

Előadások

- Előadás a Népi demokráciától a népi demokráciáig című konferencián. Szeged, Csongrád-Csanád Megyei Kormányhivatal, 2022. február 24.
- „Ellenkultúrák” a kommunista diktatúra időszakában. Előadás a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete

Az utolsó garabonciások II. A magyar ellenkultúra (1958-1996) című konferenciáján. Budapest, Pesti Vigadó, 2022. március 2.

- *Fegyveres ellenállás a nyilasok uralmával szemben. Elhallgatott fejezet a kommunista történetírásban.* Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága A magyar ellenállás a második világháború idején című műhelykonferenciáján. Budapest, NEB Hivatala, 2022. április 21.
- Részvétel a Mathias Corvinus Collegium által szervezett Közéltések '56-hoz című kerekasztal-beszélgetésen. Debrecen, 2022. október 21.

Egyéb szakmai tevékenység

- A Karc FM Farkasverem című műsorának állandó vendége.
- A Huszárvágás blog (huszarvagasblog.hu) szerzője.

Megemlékezések, ismeretterjesztő előadások

- Magyarország a CIA nagyítóján keresztül: Hidegháborús akták feltárása. Beszélgetés Stephen Sholl-lal, az MCC vendékkatatójával. Szeged, 2022. január 25.
- Részvétel *A szabadság városai. Poznań és Budapest, 1956* című könyv bemutatóján. Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum, 2022. február 22.
- Pódiumbeszélgetés Wittner Máriával a kommunizmus áldozatainak emléknapja alkalmából a Baráti Kör Sződligetért szervezésében. Sződliget, 2022. február 25.
- Előadás diákoknak. Martos, Eszterházy Akadémia, 2022. március 26.
- Részvétel *A kárpátaljai magyarok és németek internálása és deportálása 1944 és 1955 között* című könyv bemutatóján. Budapest, Budapest Főváros Levéltára, 2022. június 16.
- Részvétel a Múltunk a jövőnk című kerekasztal-beszélgetésen a Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktáborban. Tusványos, 2022. július 21.
- Részvétel a Nemzeti emlékezet a színpadokon – magyar hősök, magyar történetek című kerekasztal-beszélgetésen a Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktáborban. Tusványos, 2022. július 22.
- Részvétel az Emlékezet, amnézia, történelem című beszélgetésen a Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktáborban. Tusványos, 2022. július 22.
- Részvétel *A mi történeteink, a mi hőseink a kommunista diktatúra üldözöttei* című beszélgetésen a Double Rise Festivalon. Torockó, 2022. augusztus 13.

- Beszélgetés Havasi Jánossal a *Kinek két hazát adott... Beszélgetések háborús lengyel menekültekkel* című könyvének bemutatóján. Budapest, NEB Hivatala, 2022. szeptember 22
- Beszélgetés Karsten Köhler úrral a *Néma forradalom* című film vetítése után. Budapest, 2022. október 21
- Megemlékezés az 1956-os forradalom kirobbanásának alkalmából a KDNP felkérésre. Budapest, Móricz Zsigmond körtér, 2022. október 22.
- Közéleti előadás a Szovjetunióba hurcolt magyar politikai rabok és kényszermunkások emléknapja alkalmából a biatorbágyi Fidesz meghívására. Biatorbágy, 2022. november 28.

BANK BARBARA

Publikációk

- „Múlt nélkül nincs jövő”. *Doktoranduszkonferenciák, 2019–2020*. Szerkesztette Berek Patríciaval, Domján Dániel Józseffel és J. Újváry Zsuzsannával. Budapest, 2022.
- Ion Mihai Pacepa: *Vörös horizontok. Egy kommunista kémfőnök visszaemlékezései*. Szerkesztette és jegyzetekkel ellátta. Budapest, Erdélyi Szalon, 2022.
- Internálótábor és kényszerlakhely után. Mi történt a családokkal, családtagokkal a „szabadulást” követően? In Bali János – Deáky Zita – Vámos Gabriella (szerk.): *Családok a kitelepítések árnyékában*. Budapest, ELTE BTK, 2022. 197–215.
- Mindszenty József bíboros és hercegprímás, esztergomi érsek ügyével kapcsolatos egyes személyek sorsa és fogva tartása – azaz a magyar egyházügy 1945–1956 között. In Bors-Bulbuk Zsuzsanna – Soós Viktor Attila (szerk.): *Bíbor színnel jelzett vértanúság. Tanulmányok Mindszenty József bíboros, hercegprímás életéről és a magyar egyházügy 1945–1989 közötti helyzetéről*. Zalaegerszeg, Mindszentyneum, 2022. 65–96.
- Seminary for Priests in the Internment Camp of Kistarcsa (1949–1953) In Clemens Sedmak – A. James McAdams (eds.): *The trauma of Communism*. Lviv, Catholic University Press, 2022. 134–166.
- Vidéki rabtemetőkkel bővült a Nemzeti Gyászpark. Susa Évával. *Emlék-őr*, 2022/6–9.

Lektorálás

- Ivan Szerov: *A bőrönd titkai. A KGB első elnökének titkos naplói és feljegyzései*. Budapest, 2022. (Előszó a magyar kiadáshoz és szakmai lektorálás)
- Hankiss Ágnes: *Állambiztonsági játszmák – A befolyásolás és a nyomásgyakorlás módszerei*. Budapest, 2022.

Oktatás

- A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Jelenkortörténeti Tanszékének egyetemi adjunktusaként részvétel a BA, MA, az osztatlan tanári és a doktori képzésben, konferencia szervezése a hallgatóknak és a doktoranduszoknak, valamint angol nyelvű óra tartása (Genocide, Hungarian history 1848-1956).

Előadások

- *A Soproni Pamutipari Vállalat esete*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága „A következő láncszem.” A hatalom kisajátítása, államosítás és szovjetizáció a magyar gazdaságban, 1945-1949 című konferenciáján. Budapest, NEB Hivatala, 2022. június 15.

- *Mi lett volna, ha... Kiss Zoltán ejtőernyős százados története.* Előadás a Vásárhelyi Történelmi Kör XV. Történettudományi Találkozóján. Hódmezővásárhely, 2022. augusztus 1.
- *A diktatúra hírhedt színhelyei. Kihallgatóhelyek, börtönök.* Előadás az 1945–1956 Közötti Magyar Politikai Elítéltek Közössége szakmai tanácskozásán. Budapest, Rákoskeresztúri új köztemető, 2022. szeptember 28.
- Megnyitóbeszéd a Nemzeti Emlékezet Bizottsága A magyar gazdaságirányítás alakjai, 1945–1989. Döntéshozók, szürke eminenciások, végrehajtók című konferenciáján. Budapest, NEB Hivatala, 2022. október 5.
- *Magyar-nyugatnémet hírszerzési játszmák.* Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Konfliktusok a hidegháborúban című online konferenciáján. 2022. október 11-12.
- *Listák, nevek, vizsgálati anyagok, sorsok. ÁBTL-dokumentumok a Gulag-Gupvi-táborokat megjárt személyekről.* Előadás a Gulag- és Gupvi-kutatók nemzetközi társasága Magyarok szovjet fogságban. A mintegy 700 ezer Gupvi-Gulag-karton és más adatbázisok tükrében című online konferenciáján. 2022. november 24.
- Megnyitóbeszéd és *A rabmunkáltatás feltérképezése* címmel előadás a NEB „A nép teljes jogú részese lesz az igazságszolgáltatásnak.” Igazságszolgáltatás és büntetés-végrehajtás, 1945–1963 című konferenciáján. Budapest, NEB Hivatala, 2022. november 29.

Egyéb szakmai tevékenység

- Kiss Zoltán ejtőernyős százados exhumálásának megkísérlése a Rákoskeresztúri új köztemetőben (2022. április 12.).

Megemlékezések, ismeretterjesztő előadások

- *A Magyar gulág* című kiállítás megnyitása, részvétel az azt követő kerekasztal-beszélgetésen. Hajdúböszörmény, 2022. január 12.
- *Arcok és könyvek...* Bank Barbarával. Nyíregyháza, Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltára, 2022. február 21.
- Beszéd a kommunizmus áldozatainak emléknapja alkalmából. Budapest, Rákoskeresztúri új köztemető, 2022. február 23.
- *A Magyar gulág* című kiállítás megnyitása, részvétel az azt követő kerekasztal-beszélgetésen. Gyula, 2022. február 24.
- *A Magyar gulág* című kiállítás megnyitása és emlékbeszéd. Pest Megyei Kormányhivatal, 2022. február 25.

- Emlékbeszéd a kommunizmus áldozatainak emléknapja alkalmából. Kelebia, 2022. február 25.
- *Recsk, a magyar Gulag*. Előadás a kommunizmus áldozatainak emléknapja alkalmából. Üllő, 2022. március 1.
- A Mindszenty-emléktábla megkoszorúzása a börtön falánál. Sopronkőhida, 2022. március 18.
- A *Magyar gulág* című kiállítás megnyitása, részvétel azt követő kerekasztal-beszélgetésen. Baja, 2022. március 21.
- A *Magyar gulág* című kiállítás megnyitása, részvétel azt követő kerekasztal-beszélgetésen. Kőbánya, 2022. április 21.
- A *Magyar gulág* című kiállítás megnyitása. Kápolnásnyék, 2022. május 11.
- Beszéd a Szobonya Zoltán-emléknapon. Kecskemét, 2022. szeptember 30.
- Szakértői megszólalás a Kossuth Rádióban az 1956-os forradalom és szabadságharc kitörésének 56. évfordulóján. Budapest, 2022. október 23.
- A *Magyar gulág* című kiállítás megnyitása és előadás tartása. Tápiószecső, 2022. november 25.

ÖTVÖS ISTVÁN

Publikációk

- *Történelem tankönyv 8*. Tananyagfejlesztő. Katona Andrással és Bódy Zsomborral. Budapest, Oktatási Hivatal, 2022.

Oktatás

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar három tanszékén (történettudományi, politológia és nemzetközi tudományok) oktatott tárgyak:

- Politikai gondolkodás a 20. századi Magyarországon, MA
- Magyarország története, 1914–1945, előadás, BA
- Magyarország története, 1945–1990, előadás, BA
- Konceptiók perem Magyarországon, előadás, BA
- Magyar politika- és diplomáciatörténet, előadás, BA
- Rendszerváltozás Magyarországon, előadás, BA
- A 20. század meghatározó ideológiai irányzata, MA
- Magyarország nemzetközi kapcsolatainak 20. századi története, MA
- Emlékezet és politika, előadás, BA

Előadások

- *Túl a mítoszokon. Kommunisták az ellenállásban, 1944.* Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Magyar ellenállás a második világháború idején című műhelykonferenciáján. Budapest, NEB Hivatala, 2022. április 21.
- *Hatalomváltás - rendszerváltás: az 1945-ös átalakulás értékelése.* Előadás a Rendszerváltások a 20. századi Magyarországon című tudományos konferencián. Budapest, Magyarországtudató Intézet, 2022. október 20.
- Részvétel a Mathias Corvinus Collegium által szervezett Közelítések '56-hoz című kerekasztal-beszélgetésen. Debrecen, 2022. október 21.
- Részvétel a Veritas-estek részeként megrendezett A fegyveres szervek a párt szolgálatában című történelmi vitán. Budapest, Veritas Történetkutató Intézet és Levéltár, 2022. december 6.

Megemlékezések, ismeretterjesztő előadások

- Előadás középiskolás diákoknak. Budapest, MCC, 2022. június 18.
- Előadás az NNW nemzetközi filmfesztiválon. Gdynia (Lengyelország), 2022. október 1.

SOÓS VIKTOR ATTILA

Publikációk

- *Bíbor színnel jelzett vértanúság. Tanulmányok Mindszenty József bíboros, hercegprímás életéről és a magyar egyházügy 1945–1989 közötti helyzetéről.* Szerkesztette Bors-Bulbuk Zsuzsannával. Zalaegerszeg, Mindszentyneum, 2022.
- *Egyházüldözés a kommunista diktatúra alatt. Interaktív kiállítás, ökumenikus egyháztörténet 1945–1990 között.* A Mindszentyneum kiállításvezetői 2. Szerkesztette Bors-Bulbuk Zsuzsannával. Zalaegerszeg, Mindszentyneum, 2022.
- *Hajdu-Németh Lajos emlékalbum.* Szerkesztette Szalai Viktorral. Agyagosszergény, Közi Horváth József Népfőiskola, 2022.
- *Hajdu-Németh Lajos: Emlék a Manrézából.* Szerkesztette Szalai Viktorral. Agyagosszergény, Közi Horváth József Népfőiskola, 2022.
- *Hajdu-Németh Lajos: Sorsdöntő évek. Történetek a Hajdu-Németh család életéből.* Szerkesztette Petrás Évával. Agyagosszergény, Közi Horváth József Népfőiskola, 2022.
- *Közi Horváth József: Apor püspök élete és halála.* Szerkesztette. Agyagosszergény, Közi Horváth József Népfőiskola, 2022.
- *Közi Horváth József: Mindszenty bíboros.* Szerkesztette. Agyagosszergény, Közi Horváth József Népfőiskola, 2022.

- Közi Horváth József: *Országgyűlési beszédek (1939–1944). Nemzeti, keresztény és szociális.* Szerkesztette Ivánfi Miklóssal és Klestenitz Tiborral. Agyagosszergény, Közi Horváth József Népfőiskola, 2022.
- Apor Vilmos győri megyéspüspök tevékenysége 1944–1945-ben. Embermentés a vészkorszak idején. In Szelke László (szerk.): *Mártírok és embermentők.* Budapest, Szent István Társulat, 2022. 45–69.
- Boldog Apor Vilmos 80 éve lett a Győri Egyházmegye püspöke. Papi működésére, püspökké szentelésére és szolgálatára, vértanúságára emlékezve. In Kálmán Imre (főszerk.): *Hitvallás évkönyv, 2022.* Győr, Győri Egyházmegye, 2022. 68–71.
- Boldog Batthyány-Strattmann László, a szegények orvosa (1871–1931). In Palenik József – Szalai Viktor (szerk.): *Moson Kollégium.* Lakitelek, Antológia Kiadó, 2022. 307–312.
- Egyházüldözés, keresztényellenesség, Mindszenty József elleni fellépések és narratívák 1918–1919, 1944–1945, 1945–1975. In Bors-Bulbuk Zsuzsanna – Soós Viktor Attila (szerk.): *Bíbor színnel jelzett vértanúság. Tanulmányok Mindszenty József bíboros, hercegprímás életéről és a magyar egyházügy 1945–1989 közötti helyzetéről.* Zalaegerszeg, Mindszentyneum, 2022. 26–44.
- Emlékirataim a szerkesztő szemével. In Kovács Gergely (szerk.): *Vértanúink Hitvallóink 10. Tíz évfolyam válogatott írásai.* Budapest, Magyarországi Mindszenty Alapítvány, 2022. 116–117.
- Függelék. A szövegeket összegyűjtötte és jegyzetekkel ellátta (utóbbit Siptár Dániellel). In Siptár Dániel (szerk.): *Mátraverebély-Szentkút története az írott források tükrében.* Mátraverebély-Szentkút, 2022. 199–216.
- Közi Horváth József győri egyházmegyesi pap országgyűlési képviselői tevékenysége 1939–1944 között. Ivánfi Miklóssal és Klestenitz Tiborral. In Közi Horváth József: *Országgyűlési beszédek (1939–1944). Nemzeti, keresztény és szociális.* Szerk.: Ivánfi Miklós – Klestenitz Tibor – Soós Viktor Attila. Agyagosszergény, Közi Horváth József Népfőiskola, 2022. 9–57.
- Mátraverebély-Szentkút a 20. század második felében (1945–1989). In Siptár Dániel (szerk.): *Mátraverebély-Szentkút története az írott források tükrében.* Mátraverebély-Szentkút, 2022. 101–132.
- Murders of priests in Hungary between 1945 and 1957. In Attila Petheő – Ferenc Tömösközi (eds.): *„Blessed are those who have died in the Lord.” Hungarian martyrs of the Church of the Faith.* Komárom, 2022. 90–108.
- Papgyilkosságok Magyarországon 1945–1957 között. In Petheő Attila – Tömösközi Ferenc (szerk.): *„Kik a Krisztusban hunytak el, mind boldogok.” Hitvalló egyház magyar mártírjai.* Komárom, Selye János Egyetem Református Teológiai Kar, 2022. 91–108.

- Placid atya tanít minket. In Kovács Gergely (szerk.): *Vértanúink Hitvallóink 10. Tíz évfolyam válogatott írásai*. Budapest, Magyarországi Mindszenty Alapítvány, 2022. 164-165.
- „Shvoy mellett a legveszélyesebb főpap”. Badalik Bertalan veszprémi püspök félreállítása. In Fejérdy András – Wirthné Diera Bernadett (szerk.): *Célkeresztben. Mindszenty József pere és a szovjet blokk főpásztorainak meghurcolása*. Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2022. 461-485.
- Saly László kanonok, győri egyházmegyei pap elítélése, elhurcolása a GULAG-ra. In Kovács Emőke (szerk.): *„Tebenned bíztunk eleitől fogva...” Egyházi személyek a GULAG fogságában*. Budapest, a GULAG-okban Elpusztultak Emlékének Megörökítésére Alapítvány, 2022. 117-129.

Oktatás

- A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Történettudományi Intézetben a 2022/2023-as tanév első félévében 20. századi egyháztörténelem gyakorlat tartása.
- Előadások tartása több előadóval megrendezett előadássorozat keretében PhD- és MA-hallgatók számára a 2021/2022-es tanév második félévében az ELTE BTK-n az Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék és a NEB külügyi munkacsoportja együttműködésében.
- Előadások és óra tartása több előadóval megrendezett szeminárium keretében PhD-hallgatók számára a 2022/2023-as tanév első félévében az ELTE BTK-n az Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék és a NEB külügyi munkacsoportja együttműködésében. A szeminárium címe: *Hidegháborús kirakódarabok. Európa és a világ 1945 után*.

Előadások

- Az egyházak és a médiahasználat kérdése a 20. század első felében. Kerekasztal-beszélgetés az Egyháztörténészek VIII. Országos Találkozásán. Pécs, 2022. május 26-27.
- *Apor Vilmos 1945-ös vértanúsága*. Előadás a Diktatúrák határán. Egyházak Magyarországon 1944-48 között (Egyházak térvesztése) című tudományos konferencián. Zalaegerszeg, 2022. május 25.
- *Mindszenty József legitimizmusa*. Előadás a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Legitimisták és szabad királyválasztók a két világháború közötti Magyarországon című konferencián. Budapest, 2022. június 15.

- *A kádári egyházpolitika szerepe a nemzetközi kapcsolatépítésben.* Előadás az országos jelenkortörténeti konferencián. Miskolc, 2022. szeptember 1–3.
- *1956 tapasztalata az egyházak életében a Kádár-korszakban.* Előadás az országos jelenkortörténeti konferencián. Miskolc, 2022. szeptember 1–3.
- *Lénárd Ödön első pere és börtönbüntetése (1948).* Előadás a Politikai Elítéltek Közössége konferenciáján. Budapest, 2022. szeptember 28.
- *Kultúrpolitika és egyházpolitika a Kádár-korban.* Előadás a Diktatúra és demokrácia. A Kádár-korszak és a rendszerváltás történelmi fogalmai című tudományos konferencián. Budapest, 2022. október 1.
- *Mindszenty József, a diktatúrák kérlelhetetlen ellenfele.* Szönyeg alá söpört történelem. KITÁSZ-Konferencia, Fót, 2022. október 15.
- *Közi Horváth József győri egyházmegyes pap, politikus, író életútjának kutatása.* Előadás a Legújabb kutatások és eredmények az egyháztörténet-írás területén című nemzetközi interdiszciplináris konferencián. Nagyvárad, Posticum Kulturális Központ, 2022. október 27–29.
- *Közi Horváth József, pásztor igaz ügyeknek.* Kereszténydemokrata politikai pályaképek. Budapest, Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola, 2022. november 4.
- *Egy titkos egyházi találkozó a II. világháború közepén. Apor Vilmos szerepe az 1943. augusztus 26-i győri találkozó létrejöttében.* Előadás a Magyar Tudományos Akadémia II. világháború története albizottságának Politikai, társadalmi és katonai ellenállás a második világháború alatt Magyarországon című konferenciáján.
- *Az Állami Egyházügyi Hivatal arcai.* Előadás az Egyházüldözötti konferencia – Mindszenty József című konferencián. Zalaegerszeg, Mindszentyneum, 2022. november 24.
- *Élet Hejcén. Internálás egy szociális otthonba.* Előadás a NEB „A nép teljes jogú részese lesz az igazságszolgáltatásnak”. Igazságszolgáltatás és büntetés-végrehajtás, 1945–1963 című konferenciáján. Budapest, 2022. november 29.

Egyéb szakmai tevékenység

- *Küzdelem a lelkekért. Egyházi ifjúsági közösségek a pártállami Magyarországon a hosszú hatvanas években (1958–1973).* Tablókiállítás. A kiállítás szakmai tanácsadója.

- Ünnepi beszéd a kommunista diktatúrák áldozatainak emléknapja alkalmából tartott megemlékezésen. Budapest, a Villányi úti Szent Imre templommal szemben lévő Placid atya parkban található Boldog Brenner János szobor, 2022. február 24.
- *A Küzdelem a lelkekért. Az egyházi, ifjúsági közösségek a pártállami Magyarországon a hosszú hatvanas években (1958–1973)* című kiállítás megnyitása, valamint *Egyházüldözés Magyarországon 1945–1990 között* címmel rendhagyó történelemóra. Budapest, II. János Pál Pápa Iskolaközpont, 2022. február 25.
- Ünnepi beszéd a kommunista diktatúrák áldozatainak emléknapja alkalmából. Balatonfüred, Arács, 2022. február 25.
- *Egyházüldözés Magyarországon 1945–1990 között*. Előadás a Pannonhalmi Bencés Gimnázium dísztermében, 2022. március 4.
- Részvétel a *Naplóm. Ordass Lajos naplófeljegyzései, 1948, 1956–1957* című kötet bemutatóján. Budapest, 2022. március 9.
- Megemlékező beszéd a diktatúrák áldozatairól. Sopronkőhida, 2022. március 18.
- *Veszprémi püspökök a XX. század második felében*. Veszprém, Keresztény Értelmiségiek Szövetsége, 2022. április 6.
- *Brenner János élete és vértanúsága*. Törökbálint, 2022. április 9.
- *„Légy hű mindhalálig...” A hitvalló egyház mártírjai*. Nagymegyer, 2022. május 22.
- Szabó László: *„Hűség és kiállás”* című könyvének bemutatója. Léva, 2022. június 3.
- *Papi sorsok a határsávban a kommunista diktatúra idején*. Pinkamindszent, 2022. július 11.
- *„Légy hű mindhalálig...” A hitvalló egyház mártírjai*. Ipolyság, 2022. szeptember 10.
- *„Légy hű mindhalálig...” A hitvalló egyház mártírjai*. Ógyalla, 2022. szeptember 19.
- *„Légy hű mindhalálig...” A hitvalló egyház mártírjai*. Szőgyén, 2022. szeptember 30.
- *Papgyilkosságok Magyarországon 1945–1957 között*. Komárom, 2022. október 4.
- *Egyházüldözés Magyarországon 1945–1989 között – „intézményesített terror”*. Aquinói Szent Tamás Akadémia, 2022. október 11.
- *„Légy hű mindhalálig...” A hitvalló egyház mártírjai*. Bacsfa-Szentantal, 2022. november 17.
- *Titkos terek az egyházüldözés szolgálatában*. Múzeumi esték, Zalaegerszeg, Mindszentyneum, 2022. november 24.

- *Áldozatok, vagy árulók? III/III-as papok.* Plébániai esték, Körmend, Szent Erzsébet-plébánia, 2022. november 25.
- „Légy hű mindhalálig...” *A hitvalló egyház mártírjai.* Somorja, 2022. november 27.

8.3. A NEB Hivatala munkatársainak publikációi és tudományos tevékenysége

ANDREIDES GÁBOR

- A Diplomat of the People’s Republic. In Abdallah Abdel-Ati Al-Naggar (Abdel-Ati Abdel-Salam Mohamed Abdallah) – Prantner Zoltán (eds.): *Islam, Regions, and Politics in Historical Perspective: Past & Present.* Budapest-Kairó, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar – Egyptian Academy for Printing & Translation & Publishing, 2022. 71–91.
- A nő szerepe a fasizmusban. In Virányi Péter (szerk.): *Nők a hátszágban. Női sorsok és szerepek a második világháború alatt.* Pécs, Kronosz, 2022. 62–76.
- Imperializmus-elképzelések és nemzetépítési törekvések a fasiszta ideológiában. In *Öt kontinens. Az Új- és Jelenkori Egyetem Történelmi Tanszék Tudományos Közleményei,* 2022. 85–99.
- Una relazione unilaterale? Considerazioni sui rapporti ungaro-italiani tra le due guerre mondiali. *Humanities. Rivista online di Storia, Geografia, Antropologia, Sociologia,* 2022 (11) 1. 85–96.
- La diplomazia italiana di fronte alle sfide della rivoluzione ungherese del 1956. *Humanities. Rivista online di Storia, Geografia, Antropologia, Sociologia,* 2022 (11) 2. 1–14.
- Gabriele d’Annunzio. Önjelölt had- és népvezér? Futurista életművész? A fasizmus előfutára? *Rubicon,* 2022/11-12. 132–137.
- Benito Mussolini. Olaszország erős embere. *Rubicon,* 2022/10. 17–23.
- „A dolgokat előre vinni rang nélkül, külső háttér nélkül nem lehet...” – Száll József egykori római nagykövet a Kádár-rendszeréről. Előadás a Kádár-korszak, kádárizmus, korlátozott mozgástér: magyar modell? című országos jelenkortörténelmi konferencián. Miskolc, Miskolci Egyetem, 2022. szeptember 1.
- „Vagy befejezi, vagy drágán, nagyon drágán megfizet érte.” *State Department vs. történelmi kompromisszum?* Előadás a Nemzeti Emlékezet

Bizottsága Konfliktusok a hidegháborúban című konferenciáján. Online, 2022. október 11.

- Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék vendégelőadójaként 20. századi egyetemes történelem tantárgyak keretében előadások tartása PhD- és MA-hallgatók számára.
- Társszervező a Kádár-korszak, kádárizmus, korlátozott mozgástér: magyar modell? című országos jelenkortörténeti konferencián. Miskolc, Miskolci Egyetem, 2022. szeptember 1.
- Társszervező a Nemzeti Emlékezet Bizottsága a Konfliktusok a hidegháborúban című tudományos konferenciáján. Online, 2022. október 11-12.

ARATÓ GYÖRGY

- Magyar reconquista. A 18. századi újjáépítés problémái. *Credo*, 2022/3. 28-38.
- *Magyar reconquista. A XVIII. századi újjáépítés problémái.* Plenáris előadás a „Fellner Jakab 300” emlékévé Fellner Jakab kora – Társadalom és intézményi rendszer kialakulása című nyitókonferenciáján. Tata, 2022. június 27.
- Társszervező a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és az Országgyűlés Hivatala *Miért így történt? A rendszerváltoztatás története 2.* című pedagógus-továbbképzésén. 2022. augusztus.
- A *Credo* evangélikus folyóirat szerkesztőbizottsági tagja.

CZÓKOS GERGELY

- „Ne sírj, édesanya, hazajön édesapa.” *Bruszniai Árpádné Honti Ilona naplója.* Szerkesztette Imre Frigyesné, Kiss Réka, Nagy András. Szerkesztésben közreműködött. Veszprém-Budapest, Bruszniai Árpád Alapítvány - Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2022.
- A higgadt tanár, a vagány munkáslány és a pásztói hidrobantók. *Index.hu*, 2022. október 23. (<https://index.hu/velemeney/2022/10/23/higgadt-tanar-vagany-munkaslany-1956-pasztoi-hidrobantok-szabad-sagharc-halalbuntetes/>)
- Közreműködés a *Küzdelem a lelkekért. Egyházi ifjúsági közösségek a pártállami Magyarországon a hosszú hatvanas években (1958-1973)* című kiállítás elkészítésében.

CSATÁRI BENCE

- Az első Sziget Fesztivál. A nyugati könnyűzene a késő Kádár-korszakban és a rendszerváltást követően. In Laczó Ferenc és Varga Bálint (szerk.): *Magyarország globális története 1869–2022*. Budapest, Corvina, 2022. 406–410.
- Dékány Sarolta életútinterjú. In Szarvas Melinda (szerk.): *Hangok és ütemek 5*. Budapest, NKA Hangfoglaló Program, 2022. 72–92.
- Gyerekek, ilyen még Amerikában sem láttam! In Vass Norbert: *Mindenki!* Budapest, Cser Kiadó, 2022. 193–195.
- Siófok, a balatoni szocialista szórakoztatás fellegvára. In *Siófok. XX. századi történetek*. Siófok, magánkiadás, 2022. 345–391.
- „Jobban illenek hozzám a líraibb dalok” – interjú Dékány Saroltával. *Beatkorszak.hu*, 2022. február 9. (https://beatkorszak.blog.hu/2022/02/09/dekany_sarolta-interju#more17081936)
- Operettbe vitték – bluesénekes lett. *Országút*, 2022. február 13. (<https://orszagut.com/eloadomuveszet/hobo-2459>)
- Hacki Tamás életútinterjú. *Beatkorszak.hu*, 2022. március 2. (<https://beatkorszak.hu/hacki-tamas-eletutinterju>)
- „Azt írták, fűszoknyába öltöztetjük Bachot” – interjú Hacki Tamással. *Beatkorszak.hu*, 2022. április 29. (https://beatkorszak.blog.hu/2022/04/29/hacki_tamas-interju)
- A lemezkiadás rendszerváltása. *Országút*, 2022. május 25. (<https://orszagut.com/eloadomuveszet/a-lemezkiadas-rendszervaltasa-2948>)
- Az elveszett monopólium. *Országút*, 2022. június 7. (<https://orszagut.com/eloadomuveszet/az-elveszett-monopolium-2949>)
- A Tájékoztatási Hivatal szerepe a külpolitikai médiaügyekben 1960 és 1963 között. *Magyar Művészet*, 2022/6. 72–81.
- Pálffy Zsuzsa életútinterjú. *Beatkorszak.hu*, 2022. július 9. (http://beatkorszak.hu/doc/Palffy_Zsuzsa.pdf)
- Tárkányi Tamara életútinterjú. *Beatkorszak.hu*, 2022. augusztus 31. (https://beatkorszak.blog.hu/2022/12/01/tarkanyi_tamara-interju)
- Áramszünet a Moulin Rouge-ban – interjú Fenyvesi Gabival. *Beatkorszak.hu*, 2022. szeptember 2. (https://beatkorszak.blog.hu/2022/09/02/fenyvesi_gabi-interju)
- Made in Hungária. *Országút*, 2022. szeptember 30. (<https://orszagut.com/eloadomuveszet/article-3431>)
- „Az OSZK-ban az énekesek, az ORI-ban a művészek tesznek vizsgát” – interjú Pálffy Zsuzsával. *Beatkorszak.hu*, 2022. október 22. (https://beatkorszak.blog.hu/2022/10/22/palffy_zsuzsa-interju)

- „Leginkább a Syconorral szerettem dolgozni” – interjú Tárkányi Tamarával. *Beatkorszak.hu*, 2022. december 1. (https://beatkorszak.blog.hu/2022/12/01/tarkanyi_tamara-interju)
- Velünk élő vidéki történelem. *Országút*, 2022. december 12. (<https://orszagut.com/kozelet/velunk-elo-videki-tortenelem-3716>)
- Mártírsorsú főpapok a kommunizmus célkeresztjében. *Országút*, 2022. december 29. (<https://orszagut.com/kozelet/martirsorsu-fopapok-a-kommunizmus-celkeresztjeben-3784>)
- 29 populáris zenei ismeretterjesztő cikk a *Magyar Nemzet*ben.

ERDŐS KRISTÓF

- „*Hívek maradtak bajban, vészben...*” Fejezetek a Kárpátaljai Református Egyház 20. századi történetéből. Szerkesztette Szamborovszkyné Nagy Ibolyával. Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága – Református Közéleti és Kulturális Központ Alapítvány, 2022.
- Gulyás Lajos levéli református lelkész (1918–1957). In Palenik József – Szalai Viktor (szerk.): *Moson Kollégium*. Lakitelek, Antológia, 2022. 281–286.
- Magyarokat gondozó „bizottságok” Ausztria nyugati megszállási zónáiban. In Virányi Péter (szerk.): *Út(elágazások)*. Magyarország 1944–1945. [Budapest], MTA II. világháború története albizottság, 2022. 316–333.
- *Ungarische Flüchtlinge in Österreich (1945–1947)*. *Flucht, Leben als DP, Heimkehr, Auswanderung*. Előadás az 1945. Beginn und Ende című nemzetközi konferencián. Bécs, Collegium Hungaricum, 2022. április 5–7.
- *Magyarokat gondozó „bizottságok” Ausztria nyugati megszállási zónáiban*. Előadás az MTA II. világháború története albizottság *Út(elágazások)*. Magyarország 1944–1945 című konferenciáján. Budapest, Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2022. május 6–7.
- *Mindennapi hátrányok. Másodrendű állampolgárok a hatvanas–hetvenes években*. Előadás a Kádár-korszak, kádárizmus, korlátozott mozgástér: magyar modell? című országos jelenkortörténeti konferencián. Miskolc, Miskolci Egyetem, 2022. szeptember 1–3.
- *Küzdelem a lelkekért. Egyházi ifjúsági közösségek a pártállami Magyarországon a hosszú hatvanas években*. *Egy kutatási projekt és oktatási hasznosítása*. Wirthné Diera Bernadett-tel közös előadás a VII. Nemzetközi Interdiszciplináris Konferencián. Nagyvárad, Posticum kulturális központ, 2022. október 27–29.

- „Vegyük fel gondját az otthontalanná vált testvéreinknek.” Szabó Imre esperes szerepe a budapesti kitelepítettek támogatásában. Előadás a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar Hagyomány, Identitás, Történelem 2022 (HIT2022) című református egyház- és művelődéstörténeti konferenciáján. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar, 2022. november 2–3.
- Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Történelemtudományi Doktori Iskola vendégelőadójaként 20. századi egyetemes történelem tantárgyak keretében előadás tartása.
- A Károli Gáspár Református Egyetemen működő Károli Interdiszciplináris Akadémia tehetséggondozó program Református Emlékezet, Tradíció, Önazonosság (RETRO) nevű képzési műhelyének vezető mentortanára (2022. májustól).
- A Vallásgyakorlás mint kulturális ellenállás protestáns munkacsoportjának koordinátora Rigó Róberttel együtt (2021. évtől).
- *A Küzdelem a lelkekért. Egyházi ifjúsági közösségek a pártállami Magyarországon a hosszú hatvanas években (1958–1973)* című kiállítás összeállítása Szuly Ritával, Tabajdi Gáborral és Wirthné Diera Bernadett-tel.

GALAMBOS ISTVÁN

- Földindulások időmetszetekben Kiskőrösön és Galántán a 20. században. Cservenka Ferdinánddal. In Ö. Kovács József – Schlett András (szerk.): „A föld nem tud futni.” *Rendszerváltás vidéken*. Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága – Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívum, 2022. 635–672.
- Reflections on the Revolutionary Activities of László Iván Kovács. *Ephemeris Hungarologica*, 2022/2. 59–84.
- Gondolatok az 1956-os forradalomról a Négy nap című film alapján. *Bécsi Napló*, 2022. szeptember–október. 3.
- 1956 emlékezete a mai magyar történetírásban és a társadalomban. *Bécsi Napló*, 2022. november–december. 6.
- Az első lövés. Recenzió Feitl Írisz – Németh Csaba (szerk.): Az első lövés. Kossuth tér, 1956. október 25. című tanulmánykötetéről. *Századvég*, 2022/1. 197–203.
- Csikós Gábor (szerk.): *Forrásvidékek. Visszaemlékezések a 20. századra*. Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága – Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2022. A kötet lektorálása.
- Wirth Gábor – Köbli Ádám (szerk.): *Huncastle IV*. Budapest, Edutus Egyetem, 2022. A kötet lektorálása.

- *1956 öröksége a Kádár-rendszerben.* Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és az Országgyűlés Hivatala Miért így történt? A rendszerváltoztatás története című pedagógus-továbbképzésén. Budapest, Országház, 2022. augusztus 1.
- *Vádirat, ítélet és a valóság. Egy 1956-os peranyag olvasatának tanulságai.* Előadás a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Történeti kérdések és források új olvasatai című műhelytanácskozásán. Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, 2022. szeptember 6.
- *Egy rákospalotai gyár vezetőségének szerepe és jelentősége az államosítás és a magánosítás időszakában.* Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága A magyar gazdaságirányítás alakjai, 1945–1989. Döntéshozók, szürke eminenciások, végrehajtók című konferenciáján. Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottságának Hivatala, 2022. október 5.
- *A keszthelyi turizmus szolgáltatásai a két világháború között.* Előadás az Edutus Egyetem Huncastle 2022 – Várak és Kastélyok V. Nemzetközi Konferenciáján. Tata, 2022. november 23.

GYÖRGY SÁNDOR

- „Szegedországtól” Budapestig – a Nemzeti Hadsereg megalakulása és első hónapjai. In Bene János (szerk.): *A Nemzeti Hadseregtől a Magyar Királyi Honvédségig.* Nyíregyháza, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Honismereti Egyesület, 2022. 21–34.
- Minden kétséget kizáróan? Kétélyek, kérdőjelek az 1956-os megtorló perek kutatásával kapcsolatosan. *Századvég*, 2021/4. 9–25. (Megjelent 2022 januárjában.)
- Könyvismertető: Mihályi Balázs – Rohánszky Mihály – Tulok Péter: Budapest ostroma. *Napi történelmi forrás*, 2022. június 28. (<https://ntf.hu/>)

index.php/2022/06/28/konyvismerteto-mihalyi-balazs-rohanszky-mihaly-tulok-peter-budapest-ostroma-sved-diplomatak-terror-kitores/)

- Havas Budapest – képválogatás. *Napi történelmi forrás*, 2022. december 21. (<https://ntf.hu/index.php/2022/12/21/havas-budapest-kepvalogatás/>)
- *Józsa György, a fegyvertelen fegyverrejtegető*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és a Károli Gáspár Református Egyetem A kádári megtorlás rendszerének jellemzői interdiszciplináris megközelítésben című konferenciáján. Budapest, 2022. november 18.

HOLLÓSI DÁNIEL JÓZSEF

- A Fémáru-, Fegyver- és Gépgyár tisztviselőinek pere. In Bank Barbara et al. (szerk.): *„Múlt nélkül nincs jövő.” Doktorandusz-konferenciák 2019–2020*. Budapest, Szent István Társulat, 2022. 88–100.
- *A Gamma Finommechanikai és Optikai Művek Rt. állami kezelésbe vételének problematikája*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága „A következő láncszem.” A hatalom kisajátítása, államosítás és szovjetizáció a magyar gazdaságban, 1945–1949 című konferenciáján. Budapest, 2022. június 15.
- *Vas Zoltán, a Gazdasági Főtanács főtitkára*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága A magyar gazdaságirányítás alakjai, 1945–1989. Döntéshozók, szürke eminenciások, végrehajtók című konferenciáján. Budapest, 2022. október 5.

HORVÁTH ZSOLT

- *A 2018-ban megválasztott Országgyűlés almanachja*. Szerkesztette Marellyin Kiss Józseffel és Hubai Lászlóval. Budapest, Magyar Országgyűlés, 2022.
- Fejérdy András - Wirthné Diera Bernadett (szerk.): *Célkeresztben. Mindszenty József pere és a szovjet blokk főpásztorainak meghurcolása*. Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága – Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2022. A kötet lektorálása.
- *Küzdelem a lelkekért. Egyházi ifjúsági közösségek a pártállami Magyarországon a hosszú hatvanas években (1958–1973)*. Tablókiállítás. A kiállítás szakmai tanácsadója.

ISÓ GERGELY

- Személyes múlt, közös emlékezet. A kommunizmus áldozatainak emléknapja alkalmából Ordass Lajos püspök naplójának egy részletével emlékezünk. *Evangélikus Élet*, 2022/7-8. 33.
- *Ordass Lajos evangélikus püspök pere és rehabilitálása*. Előadás az Egyházüldözötti konferencia – Mindszenty József című konferencián. Zalaegerszeg, 2022. november 24.

KOLONTÁRI ATTILA

- Alekszandr Artyemjevics Bekzadjan, a Szovjetunió első állandó magyarországi követe. In Seres Attila (szerk.): *„Fejtágító.” Ünnepi tanulmányok Pásztor Péter 80. születésnapjára*. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Történettudományi Intézet Modernkori Oroszország és Szovjetunió Történeti Kutatócsoport, 2022. 307–323.
- *Князь Д. П. Голицын-Муравлин в эмиграции в Венгрии* [D. P. Golitsin-Muravlin herceg magyarországi emigrációja] (1919–1928). *Istorija*, 2022 (13) 7.
- *Венгерский историк Аттіла Колонтари о предыстории и конкретных обстоятельствах вступления Венгрии в войну с СССР в июне 1941 г. Историческая экспертиза*. [Kolontári Attila magyar történész Magyarország Szovjetunió elleni 1941-es hadba lépésének előtörténetéről és konkrét körülményeiről.] *Isztoriccseszkaja Ekszperityiza*, 2022/2. 163–184. (https://www.istorex.org/_files/ugd/ac1e3a_2989c9e91eee4537a3df-3c9107eaf65c.pdf)
- *„Kémek hídjá”: szovjet-amerikai titkosszolgálati játszma a hidegháború éveiből*. Előadás a Kutatók éjszakáján a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Orosz Tanszékén. Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, 2022. szeptember 30.
- *Egy döntés háttere. A Szovjetunió afganisztáni intervenciója*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Konfliktusok a hidegháborúban című konferenciáján. Online, 2022. október 11–12.
- Bihari Dániel 13 részes, Rákosi Mátyás életéről szóló, *24.hu*-n megjelent cikksorozatának szakmai koordinálása.

KOVÁCS TÍMEA

- Az Úr elfogadta. Salkaházi Sára élete és halála. In Szelke László (szerk.): *Mártírok és embermentők*. Budapest, Szent István Társulat, 2022. 159–178.

KULCSÁR ÁDÁM

- Hét híres királygyilkosság. *Múlt-kor*, 2022/1. 134–141.
- Hét híres fal. *Múlt-kor*, 2022/2. 114–121.
- Hét bizarr adó a történelemből. *Múlt-kor*, 2022/3. 116–123.
- Hét híres történelemformáló vihar. *Múlt-kor*, 2022/4. 116–123.

- Közreműködés a *Küzdelem a lelkekért. Egyházi ifjúsági közösségek a pártállami Magyarországon a hosszú hatvanas években (1958–1973)* című kiállítás elkészítésében.
- A *Múlt-kor* történelmi magazin felelős szerkesztője 2022. augusztus 31-ig.

M. MADARÁSZ ANITA

- Hegedüs Gyula: Magyarország és az Egyesült Királyság tudományos és kulturális kapcsolatai, 1945–1956. In Bánhegyi Mátyás – Fekete-Frojimovics Zsófia – Hámori Antal (szerk.): *Gazdaság és gasztronómia: ünnepi kötet Lugasi Andrea tiszteletére*. Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem, 2022. 138–152. A tanulmány lektorálása.
- „A kötél tánc nagymestere.” *A kádári külpolitika fordulópontjai, 1956–1989*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és az Országgyűlés Hivatala Miért így történt? A rendszerváltoztatás története című pedagógus-továbbképzésén. Budapest, Országház, 2022. augusztus 1–5.
- *Egy lépés előre, egy lépés hátra. A Kádár-rendszer a brit-magyar kultúr-diplomácia fókuszában*. Előadás a Kádár-korszak, kádárizmus, korlátozott mozgástér: magyar modell? című országos jelenkortörténeti konferencián. Miskolc, Miskolci Egyetem, 2022. szeptember 1.
- „Létfontosságú, hogy Őfelsége kormánya ne keltse nyíltan azt a látszatot, hogy világméretű antikommunista kampányt folytat.” *A kommunizmus elleni küzdelem Nyugaton*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Konfliktusok a hidegháborúban című konferenciáján. Online, 2022. október 11.
- Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszékén 20. századi egyetemes történelem tantárgyak keretében előadások és szemináriumok tartása PhD- és MA-hallgatók számára.
- Társszervező a Kádár-korszak, kádárizmus, korlátozott mozgástér: magyar modell? című országos jelenkortörténeti konferencián. Miskolc, Miskolci Egyetem, 2022. szeptember 1.
- Társszervező a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Konfliktusok a hidegháborúban című konferenciáján. Online, 2022. október 11–12.
- Annotált névmutató készítése Sáringer Jánossal. In Sáringer János (szerk.): *Iratok az Antall-kormány külpolitikájához és diplomáciájához (1993. január – 1993. december). IV. kötet*. Budapest, VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár – Magyar Napló, 2022. 991–1082.

MÁRTONFFYNÉ PETRÁS ÉVA

- Hajdu-Németh Lajos: *Sorsdöntő évek. Történetek a Hajdu-Németh család életéből.* Szerkesztette Soós Viktor Attilával. Agyagosszergény, Közi Horváth József Népfőiskola, 2022.
- *Slachta Margit a sajtó nyilvánosságában. Válogatott írások róla és tőle, 1908-1949.* Szerkesztette, sajtó alá rendezte és jegyzetekkel ellátta Schlachta Boglárka Lillával. Budapest, Barankovics István Alapítvány – Gondolat, 2022.
- Jehovah's Witnesses in Hungary as Scapegoats. Communist enemy seeking among small religious entities. In Rainer Bendel – Robert Pech (Hrsg.): *Christen und totalitäre Herrschaft in den Ländern Ostmittel- und Südosteuropas von 1945 bis in die 1960er Jahre.* Köln, Böhlau Verlag, 2022. 261-271.
- Előszó. Schlachta Boglárka Lillával. In Petrás Éva – Schlachta Boglárka Lilla (szerk.): *Slachta Margit a sajtó nyilvánosságában. Válogatott írások róla és tőle, 1908-1949.* Budapest, Barankovics István Alapítvány – Gondolat, 2022. 21-28.
- Hajdu-Németh Lajos Odüsszeiája. In Hajdu-Németh Lajos: *Sorsdöntő évek. Történetek a Hajdu-Németh család életéből.* Agyagosszergény, Közi Horváth József Népfőiskola, 2022. 5-11.
- Ajánlás. In Gilányi Magdolna: „*Útszéli virágok...*” *Bőle Kornél domonkos szerzetes életútja.* Budapest, Magyar Napló – Fókusz Egyesület, 2022. 9-10.
- Egy könyvkritika igazságtartalmáról. In *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok*, 2021/1-2. Budapest, Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, 2022. 192-193.
- Találkozások, inspirációk és a közös szolgálat. A KALOT református kapcsolatai. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai. Theologia Reformata Transylvanica*, 2022/1. 241-258.
- A szociális kérdés alakváltozatai. Czettler Jenő mezőgazdasági szociálpolitikai koncepciója. *Történelmi Szemle*, 2022/2. 315-326.

RIGÓ RÓBERT

- A reformátusok vagyonának államosítása Kecskeméten. In Kiss Réka – Lányi Gábor (szerk.): *Hagyomány, Identitás, Történelem 2021.* Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar Egyháztörténeti Kutatóintézet, 2022. 253-287.

- A Soli Deo Gloria Református Diákszövetség Kecskeméten. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai. Theologia Reformata Transylvanica*, 2022/1. 259–296. (<http://studia.ubbcluj.ro/download/pdf/1434.pdf>)
- Pártállami „szociográfia” a hatvanas évek vallási életéről. *Forrás*, 2022/2. 28–64. (<http://www.forasfolyoirat.hu/upload/categories/2022-02.pdf#page=28>)
- Téeszésítés Bács-Kiskun megyében. *Bajai Honpolgár*, 2022/7–8. 31–34.
- *Debrecenből Kosdra. Szenes László lelkeszi pályája*. Előadás a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar Hagyomány, Identitás, Történelem 2022 (HIT2022) című konferenciáján. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar, 2022. november 2–3.

SIMON ISTVÁN

- Közreműködés a *Küzdelem a lelkekért. Egyházi ifjúsági közösségek a pártállami Magyarországon a hosszú hatvanas években (1958–1973)* című kiállítás elkészítésében.

SZAKOLCZAI ATTILA

- A Perek '56 (<https://www.perek56.hu>) tematikus honlap és adatbázis új tartalmainak (életfogytiglani börtönbüntetésre ítélt ötvenhatosokról szóló szócikkeknek) az írása, szerkesztése.
- Az *Elveszett idők* történelmi apokrif szituatív filmsorozat második évada négy epizódjának (Ha megszólal, Véletlen, Vörös álom, Valahol mélyen) történész szakértője.

SZILÁGYI GÁBOR

- Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Új- és Jelenkori Egyetemes Történelmi Tanszék vendégelőadójaként 20. századi egyetemes történelem tantárgy keretében előadás tartása PhD- és MA-hallgatók számára.

- Krízis és térbeliség. A sopronkőhidai fegyintézet 1944–1945-ben. In Virányi Péter (szerk.): *Út(elágazások): Magyarország 1944–1945*. Budapest, MTA II. világháború története albizottság, 2022. 59–92.
- *Fates and Heterotopias: Resistance, Retaliation and a Historic Turning Point in the Sopronkőhida Prison 1944–1945*. Előadás az American Hungarian Educators Association (AHEA) 46. éves konferenciáján. Online, 2022. április 7.
- *Krízis és térbeliség. A sopronkőhidai fegyintézet 1944–1945-ben*. Előadás az MTA II. világháború története albizottság (Út)elágazások 1944–1945 konferenciáján. Budapest, Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2022. május 6.
- „A demokráciánk arcán szépség hibák mutatkoznak.” *A soproni politikai rendőrség működése 1945–1946-ban*. Előadás Az 1945 és 1956 közötti magyar Politikai Elítéltek Közössége szakmai tanácskozásán. Budapest, Nemzeti Gyázipark Látogatóközpont, Új Köztemető, 2022. szeptember 28.
- *Mit tudunk a „Dallam” csoportról?* Előadás az MTA II. világháború története albizottság és a Nemzeti Közsolgálati Egyetem Politikai, társadalmi és katonai ellenállás a második világháború alatt Magyarországon című konferenciáján. Budapest, MTA Székház, 2022. november 18.
- *Hadbírók a Budapesti Népbíróság előtt*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és a Magyar Börtönügyi Társaság „A nép teljes jogú részese

lesz az igazságszolgáltatásnak.” Igazságügy és büntetés-végrehajtás, 1945–1963 című konferenciáján. Online, 2022. november 29.

SZŐTS ZOLTÁN OSZKÁR

- Vallás-, kultúr- és eseménytörténeti ismeretterjesztő írások az *Óbudai Evangélikus Heti Hírmondó* (2022/1–33. szám) hasábjain.
- *Az Újkor.hu - A velünk élő történelem* (<http://www.ujkor.hu>) történelmi ismeretterjesztő portál főszerkesztője.

SZULY RITA

- A Győri Egyházmegye egyházszervezete és plébániahálózata a 18. században. In Cserhalmi Zoltán – Kelemen István (szerk.): *Arrabona 60*. Győr, Rémer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum, 2022. 115–142.
- Embermentés a szovjet fegyverek tüzeiben. Apor Vilmos püspök vértanúsága. *Múlt-kor*, 2022/4. 62–69.
- *Conflicts and Discipline Issues. Parish Priests and Local Communities in the Eighteenth-century Diocese of Győr*. Előadás az Eötvös Loránd Tudományegyetem Folklore Tanszék és a Történeti Folklorisztikai Kutatócsoport Lower clergy and local religion in 16th–20th Century Europe című nemzetközi konferenciáján. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 2022. június 2–3.
- *Narratíva - recepció - percepció. A nemzetközi békepapi mozgalom ideológiai recepciója*. Előadás a Kádár-korszak, kádárizmus, korlátozott mozgástér: magyar modell? című országos jelenkortörténeti konferencián. Miskolc, Miskolci Egyetem, 2022. szeptember 1–3.
- *Katolikus békepapi propaganda és narratíva a szovjet blokkban*. Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Konfliktusok a hidegháborúban című konferenciáján. Online, 2022. október 12.
- *A Küzdelem a lelkekért. Egyházi ifjúsági közösségek a pártállami Magyarországon a hosszú hatvanas években (1958–1973)* című kiállítás összeállítására Erdős Kristóffal, Tabajdi Gáborral és Wirthné Diera Bernadett-tel.

TABAJDI GÁBOR

- Kommunista pártvezetők az egyházakról (1945–1989). In Bors-Bulbuk Zsuzsanna – Soós Viktor Attila (szerk.): *Bíbor színnel jelzett vértanúság. Tanulmányok Mindszenty József bíboros, hercegprímás életéről és a magyar egyházügy 1949–1989 közötti helyzetéről*. Zalaegerszeg, Mindszentyneum, 2022. 281–300.
- Kádárizmus mint kutatási projekt. In Rainer M. János (szerk.): *A szovjet típusú rendszer időszakának vitatott kérdései*. Pécs, Kronosz, 2022. 302–307.
- Recenzió Simon István III/1. A Belügyminisztérium állambiztonsági vizsgálati osztálya, 1962–1989 című könyvéről. *Századok*, 2022/4. 856–858.
- *Az alternatív elitek „karbantartása” a Kádár-korszakban*. Előadás a Kádár-korszak, kádárizmus, korlátozott mozgástér: magyar modell? országos jelenkortörténeti konferencián. Miskolc, Miskolci Egyetem, 2022. szeptember 1–3.
- *Erkölcsei vita az akasztófák árnyékában*. Előadás az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára ...hatvanegy, hatvankettő, hatvanhárom... című éves konferenciáján. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 2022. október 17.
- Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Kar Összehasonlító Történeti Szociológia Tanszékének önkéntes oktatójaként társadalomtörténeti gyakorlat tartása.
- *A Küzdelem a lelkekért. Egyházi ifjúsági közösségek a pártállami Magyarországon a hosszú hatvanas években (1958–1973)* című kiállítás összeállítása Erdős Kristóffal, Szuly Ritával és Wirthné Diera Bernadett-tel.

TÖRÖK ÁDÁM

- Feleselő iratok. Vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc vezérezredes tevékenysége a bíróság és a „vádlott” szemszögéből. In Bank Barbara et al. (szerk.): *„Múlt nélkül nincs jövő.” Doktorandusz-konferenciák 2019–2020*. Budapest, Szent István Társulat, 2022. 352–371.
- Gondolatok a Magyar Hősök emléknapja kapcsán. *Hadak Útján. Bajtársi Híradó. A Magyar Harcosok Bajtársi Közösségének Tájékoztatója*, 2022/2. 1–3.
- *Kutyaszorítóban. A vezérkari főnökség 2. osztályának tisztje az ÁVH markában*. Előadás a Vásárhelyi Történelmi Kör XV. Történettudományi Találkozóján. Hódmezővásárhely, 2022. augusztus 1.

- *Híven a katonaeszményhez. Korponay Miklós vezérkari százados életének katonai vonatkozásai.* Előadás az 1945–1956 közötti magyar Politikai Elítéltek Közösségének szakmai tanácskozásán. Budapest, 2022. szeptember 29.
- *„A herceg volt soron még.” Montenuovo Nándor herceg meghurcolása és halála.* Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és a Magyar Börtönügyi Társaság „A nép teljes jogú részese lesz az igazságszolgáltatásnak.” Igazságszolgáltatás és büntetés-végrehajtás, 1945–1963 című konferenciáján. Online, 2022. november 29.

TRIEBER PÉTER

- *A Párthadsereg. A munkásőrség vezetői, 1957–1989* (<https://parthadsereg.hu/>) nevű online adatbázis szerkesztője.

TULOK PÉTER

- *Budapest ostroma. Svéd diplomaták, terror, kitörés. Tanulmányok, forrásközlések.* Szerkesztette Mihályi Balázssal és Rohánszky Mihállyal. Szekszárd, magánkiadás, 2022.
- Svéd diplomáciai jelentések Budapest ostromáról. In Mihályi Balázs – Rohánszky Mihály – Tulok Péter (szerk.): *Budapest ostroma. Svéd diplomaták, terror, kitörés. Tanulmányok, forrásközlések.* Szekszárd, magánkiadás, 2022. 11–32.
- Semleges követségek embermentő tevékenysége 1944–45-ben. In Szelke László (szerk.): *Mártírok és embermentők.* Budapest, Szent István Társulat, 2022. 141–158.
- *Enyhülés Magyarországon – magyar mítosz, svéd valóság.* Előadás a Kádár-korszak, kádárizmus, korlátozott mozgástér: magyar modell? című országos jelenkortörténeti konferencián. Miskolc, Miskolci Egyetem, 2022. szeptember 1–3.
- *Svéd diplomácia – svéd szociáldemokrácia Erlandertől Palméig.* Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Konfliktusok a hidegháborúban című konferenciáján. Online, 2022. október 11–12.
- *Üldözöttekből embermentő – az örmény–magyar Ara Jeretzian élete.* Előadás a Budapest Főváros Levéltára és a Clio Intézet A magyar holokauszt kutatás legújabb eredményei című konferenciáján. Budapest, Budapest Főváros Levéltára, 2022. október 19–20.

- *Üldözöttebből megmentő – az örmény-magyar Ara Jeretzián élete, különös tekintettel ausztriai emigrációs éveire.* Előadás a Border(hi)stories projekt zárókonferenciáján. Szombathely, 2022. december 5.
- Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék vendégelőadójaként előadás tartása.
- *A Nullaév. 1944/1945. Remény és realitás* (<http://nullaev.hu>) tematikus honlap szövegírója, kreatív szerkesztője.

VÁRI ÁRPÁD

- Nemzetnevelés a két világháború közötti Magyarországon. In Bank Barbara et al. (szerk.): *„Múlt nélkül nincs jövő.” Doktorandusz-konferenciák 2019–2020.* Budapest, Szent István Társulat, 2022. 263–271.
- *A hivatal emberei.* Előadás a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Történelemtudományi Doktori Iskola tanácskozásán. Budapest, 2022. május 18.
- *Adalékok a Kristó Nagy István portréhoz.* Előadás a Vásárhelyi Történelmi Kör XV. Történettudományi Találkozóján. Hódmezővásárhely, 2022. augusztus 1.
- *A Nemzetvédelmi és Propagandaminiszter Hivatalához köthető személyek felelősségre vonása 1945 után.* Előadás az 1945 és 1956 közötti magyar Politikai Elítéltek Közössége szakmai tanácskozásán. Budapest, 2022. szeptember 28.

WIRTHNÉ DIERA BERNADETT

- *Célkeresztben. Mindszenty József pere és a szovjet blokk főpásztorainak meghurcolása.* Szerkesztette Fejérdy Andrással. Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága – Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2022.
- Egyházi hálózatok versus állambiztonsági hálózatok. Katolikus kisközösségek a hatvanas évek első felében. In Borvendég Zsuzsanna (szerk.): *Hamis gulyás. Új megközelítések a szocialista Magyarország gazdaság- és társadalomtörténetéhez.* Budapest, Magyarországtudató Intézet, 2022. 57–82.
- A magyar katolikus egyház tagjai ellen folytatott perek 1956 után – különös tekintettel a „Fekete Hollók”-ügyre. In Bors-Bulbuk Zsuzsanna – Soós Viktor Attila (szerk.): *Bíbor színnel jelzett vértanúság. Tanulmányok*

Mindszenty József bíboros, hercegprímás életéről és a magyar egyházügy 1945–1989 közötti helyzetéről. Zalaegerszeg, Mindszentyneum, 2022. 367–387.

- *Kisközösségek a hetvenes években.* Előadás a Kádár-korszak, kádárizmus, korlátozott mozgástér: magyar modell? című országos jelenkortörténeti konferencián. Miskolc, Miskolci Egyetem, 2022. szeptember 3.
- *Küzdelem a lelkekért. Egyházi ifjúsági közösségek a pártállami Magyarországon a hosszú hatvanas években. Egy kutatási projekt és oktatási hasznosítása.* Erdős Kristóffal közös előadás a VII. Nemzetközi Interdiszciplináris Konferencián. Nagyvárad, Posticum kulturális központ, 2022. október 27–29.
- *Szerzetesek a Grősz-perben. Mester Margit és az Unum.* Előadás a Mindszentyneum Az Egyházak térvesztése a korai szocializmusban 1948–1956 című konferenciáján. Zalaegerszeg, 2022. november 24.
- A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Szociológiai Intézetében szemináriumok tartása.
- *A Küzdelem a lelkekért. Egyházi ifjúsági közösségek a pártállami Magyarországon a hosszú hatvanas években (1958–1973)* című kiállítás összeállítása Erdős Kristóffal, Szuly Ritával és Tabajdi Gáborral.

8.4. Kommunikáció, sajtóvisszhang

A Bizottságnak 2022. január 1. és 2022. december 31. között összesen 881 sajtómegjelenése volt: a televíziókban és rádiókban összesen 125, a nyomtatott sajtóban összesen 122, az online médiafelületeken összesen 634 (forrás: Observer).

A legtöbb megjelenés az alábbi médiumokban volt:

- Kossuth Rádió: 49
- Ujkor.hu: 38
- Honvedelem.hu: 35
- Magyar Nemzet.hu: 34
- Mandiner.hu: 27
- Mti.hu: 25
- 24.hu: 24
- Hirado.hu: 24
- M5: 21

Földváryné Kiss Réka sajtómegjelenéseinek száma összesen: 276
Máthé Áron sajtómegjelenéseinek száma összesen: 117
Bank Barbara sajtómegjelenéseinek száma összesen: 35
Ötvös István sajtómegjelenéseinek száma összesen: 34
Soós Viktor Attila sajtómegjelenéseinek száma összesen: 43

8.4.1. A BIZOTTSÁG HONLAPJA

A Bizottság honlapja, a www.neb.hu 2022. január 1. és 2022. december 31. között az alábbi statisztikai mutatókat érte el:

A felhasználókra vonatkozó adatok

- Felhasználók száma: 23 571 (2021-ben: 23 812) (*legalább egy munkame-
netet indító felhasználók száma*)
  - a legintenzívebb nap: október 23. (502 megtekintés)

Oldalmegtekintési adatok

- Az oldalmegtekintések száma: 82 023 (2021-ben: 97 385)
- Az oldalmegtekintések száma tartalom szerint
  - Nyitóoldal: 16 216
  - Keresés: 3 212
  - Tagok: 2 713
- 2022-ben a NEB honlapját a látogatók 56,48%-a számítógépről, 41,12%-a mobiltelefonról és 2,4%-a tabletről érte el.

8.4.2. TEMATIKUS HONLAPOK

kiadvanyok.neb.hu

- Felhasználók száma 2022-ben: 2 055
- Oldalmegtekintések száma: 8 039

perek56.hu

- Felhasználók száma 2022-ben: 15 014
- Oldalmegtekintések száma: 37 356

gulag.neb.hu

- Felhasználók száma 2022-ben: 424
- Oldalmegtekintések száma: 672

8.4.3. A BIZOTTSÁG FACEBOOK KÖZÖSSÉGI OLDALA

A Bizottság Facebook közösségi oldalát követők száma 2022. december 31-én 7 600 fő volt.

A növekedés az előző évi adathoz képest 656 fő.

Egyedi látogatók száma: 248 573 fő.

Legmagasabb bejegyzésselérés: Ocskay László (feltöltés dátuma: 2022. március 2.)

- 63 494 elérés
- 1 634 reagálás
- 33 hozzászólás
- 214 megosztás

8.4.4. A BIZOTTSÁG YOUTUBE VIDEÓMEGOSZTÓ CSATORNÁJA

A kommunista diktatúra alatt meghurcoltak és leszármazottaik családi emlékeinek megőrzése érdekében megindított oral history programunk keretében készített interjúink, filmjeink, valamint az eseményeinkről készült tudósítások egyaránt elérhetőek, megtekinthetőek a Bizottság YouTube videómegosztó csatornáján.

A 2022-es év során 15 új videó került fel a csatornára, az elérhető saját készítésű videók száma ezzel 266-ra nőtt.

A videókat az érdeklődők 2022. január 1. és 2022. december 31. között több mint száztízezer (110 033) alkalommal tekintették meg, ez több mint

négy százalékos növekedés az előző évi megtekintések számához (105 753) képest.

A videómegosztó csatorna feliratkozóinak száma 2022-ben 327 fővel 1 259-re nőtt.

A legnagyobb nézettséget az alábbi videó érte el:

- Apáink földje
  - 7 821 megtekintés 2022-ben;
  - közzététele óta 53 667 megtekintés.

8.4.5. A BIZOTTSÁG ELEKTRONIKUS HÍRLEVELE

A NEB 2022-ben négy elektronikus hírlevelet küldött ki a szolgáltatásra feliratkozott személyeknek, amelyekben tájékoztatást adott a közelgő rendezvényekről, újonnan megjelent kiadványokról, internetes tartalmakról, valamint a NEB tagjai által tartott előadásokról, emlékbeszédekről.

8.5. Állampolgári megkeresések

2022-ben a Nemzeti Emlékezet Bizottságához és annak Hivatalához részben elektronikus, részben telefonos úton közel félszáz állampolgári megkeresés érkezett, több, mint egy évvel korábban. Az állampolgárok egyre több alkalommal teszik fel kérdéseiket a NEB Facebook-oldalán.

A megkeresések egy része a kommunista diktatúrában szabadságelvontást szenvedett személyek nyugdíjkompenzációs kérdését, valamint egyéb személyi és vagyoni alapú kárpótlását érintette, de többen érdeklődtek a perekben elítélt személyek rehabilitációjával kapcsolatban is.

Az állampolgári megkeresések zöme nem kárpótlási jellegű volt. Ezek tekintetében az alábbi kategóriákat lehet felállítani

- adatbázisainkkal kapcsolatos kérdés/kérés;
- felmenőkkel kapcsolatos kutatáshoz segítség kérése;
- egyéb „egyedi” igények (pl.: levéltári kutatásban segítség kérése, illetve egyéb kutatásokra történő felkérés; levéltári anyagokba történő betekintéshez támogatói nyilatkozat iránti kérelem; saját írás megküldése; megjelent könyveinkkel kapcsolatos kérdés; saját könyv megjelentetésével kapcsolatos kérés; támogatás iránti kérelem; szobrokkal, illetve

szovjet katonai emlékművel kapcsolatos kérdések; perekkel kapcsolatos információ kérése).

A Hivatal az állampolgári megkeresések során minden esetben arra törekszik, hogy közvetlen segítséget tudjon nyújtani a hozzá fordulóknak. Az állampolgárok gyakran konkrét jogi helyzettel vagy állapottal kapcsolatban kérik a Hivatal álláspontját. Minden ilyen esetben törekszünk a jogi helyzetről megadni a teljes körű jogi tájékoztatást és felvilágosítást, ugyanakkor hangsúlyozzuk azt is, hogy mivel az ügy elbírálása nem tartozik a Hivatal feladatkörébe, a megkeresést kezdeményező állampolgárnak érdemes az illetékes szervhez fordulni. Ilyenkor megnevezzük az illetékes szervet, megadjuk címét, elérhetőségét, ügyfélfogadási idejét, legtöbbször a konkrét ügyintéző elérhetőségét is.

9. Melléklet. Pénzügyi és gazdasági beszámoló

9.1. A költségvetési gazdálkodás alakulása

A NEB Hivatala a NEBtv. értelmében fejezetet irányító szerve jogállással bíró központi költségvetési szerv, amelynek költségvetése az Országgyűlés fejezetén belül önálló címet képez. A jogszabály kimondja, hogy a Hivatal költségvetését úgy kell megállapítani, hogy az nem lehet kevesebb az előző évi központi költségvetésben megállapított összegnél. A Bizottság, illetve a Hivatal részére a törvényben foglaltakon túlmenően további feladatot törvény csak úgy állapíthat meg, hogy a feladatellátáshoz szükséges pénzügyi fedezetet egyidejűleg biztosítja.

A 2022. évi költségvetés eredeti előirányzata 1 324 100 eFt volt, ebből

– személyi juttatások	848 400 eFt,
– munkaadót terhelő adók és járulékok	143 700 eFt,
– dologi kiadások	311 000 eFt,
– beruházási kiadások	21 000 eFt.

AZ ELŐIRÁNYZATOK ÉV KÖZBENI MÓDOSULÁSÁNAK JOGCÍMEI

A Hivatal eredeti költségvetésének főösszege évközben az alábbi jogcímeneken emelkedett:

– saját bevétel	7 056 eFt
– központi, irányítószervi évközi támogatás	20 000 eFt
– 2021. évi maradvány igénybevétele (befizetés)	119 585 eFt,
amelynek eredményeképpen a költségvetés főösszege 1 470 741 eFt-ra változott.	

AZ ELŐIRÁNYZATOK FELHASZNÁLÁSA

<i>megnevezés</i>	<i>jóváhagyott előirányzat</i>	<i>előirányzat-módosítás</i>	<i>módosított előirányzat</i>	<i>teljesítés</i>	<i>adatok: eFt-ban</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
Kiadások					kiadási megtak. (+)/ túllépés (-)
Személyi juttatások	848 400	-96 696	751 704	748 914	2 790
ebből: külső személyi juttatások	205 000	-103 858	101 142	98 539	2 603
Munkaadót terh. jár. és szocho	143 700	-21 286	122 414	122 414	0
Dologi kiadások	311 000	25 970	336 970	320 481	16 489
Egyéb működési célú kiadások		152 418	152 418	152 418	0
Beruházások	21 000	55 440	76 440	76 376	64
ebből: vagyoni értékű jogok	6 000	50 484	56 484	56 421	63
Felújítások		783	783	783	0
Áht-n belüli megelőlegezések visszafizetése					
Kiadások összesen	1 324 100	116 629	1 440 729	1 421 386	19 343
Bevételek					bevételi többlet (+)/ lemarad.(-)
Maradvány igénybevétele		119 585	119 585	119 585	0
Központi támogatás	1 324 100	20 000	1 344 100	1 344 100	0
Működési bevétel		6 901	6 901	6 901	0
Felhalmozási bevétel		155	155	155	0
Áht-n belüli megelőlegezések					0
Műk. célú támogatások áht-n belül					
Felhalm. célú támogatások áht-n belül					
Bevételek összesen	1 324 100	146 641	1 470 741	1 470 741	0
Maradvány					19 344

KIADÁSOK

A költségvetés felhasználása során a *személyi juttatások és járulécai* biztosították a Bizottság és a főállású kutatói létszám, valamint a Hivatal működési-üzemeltetési feladatainak ellátását végző munkatársak illetményét, juttatásait, továbbá kutatási tevékenységhez kapcsolódóan a külsős kutatókkal megkötött kutatási (megbízási) szerződések – jellemzően munkadíj és az elkészült tanulmányok felhasználói jogának átengedése jogcímen kifizetésre kerülő – ellenértékét.

A *dologi kiadások* fedezetet nyújtottak a kutatási tevékenységhez kapcsolódó szellemi (kutatási) tevékenységre kötött szerződésekre, a nemzetközi kapcsolattartás érdekében felmerült kiadásokra, rendezvények szervezésére, a kutatások eredményeként készült tanulmányok, a szakmai rendezvények előadásainak könyv formában történő megjelentetésére, a kutatási eredmények internetes honlapon, oldalakon történő megjelentetésére, valamint a működési, üzemeltetési költségekre.

A *beruházások* kiadásai között szerepel az alaptevékenység keretében végzett kutatási tevékenység eredményeként létrejött tanulmányok vagyoni értékű jogának ellenértéke, valamint a munkavégzéshez szükséges informatikai eszközök, berendezési és felszerelési tárgyak beszerzésére fordított összeg.

BEVÉTELEK

A Hivatal bevételi forrása jellemzően az alapfeladatra biztosított *központi támogatásból* származik, amelynek módosított előirányzata 1 324 100 eFt volt.

A 2021. évi maradvány összege 119 585 eFt volt, amely az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról szóló 368/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet értelmében kötelezettségvállalással nem terhelt, ennek megfelelően befizetésre került a Központi Maradványelszámolási Alapba.

A Hivatalnak *működési bevétele* a saját kiadványok értékesítéséből származik, valamint a munkatársaknak továbbszámlázott mobiltelefon-használati és egyéb díjakból, illetve a feleslegessé vált vagyontárgyak értékesítéséből.

A MARADVÁNY ALAKULÁSA

A Hivatalnak a 2022. évi fel nem használt kiadási előirányzatából (kiadási megtakarításból, nem teljesült kötelezettségvállalásból) adódóan 19 343 eFt kötelezettségvállalással nem terhelt maradványa keletkezett.

9.2. Létszám- és bér adatok

Az 5 fős Bizottság munkaszervezeteként működő Hivatal tervezett létszáma 71 fő, amely – a Hivatal hatályos Szervezeti és Működési Szabályzatával összhangban – alábbi szervezeti egységből áll:

FŐIGAZGATÓ

- 1 fő

Főigazgató közvetlen irányítása alatt

- 1 fő főigazgatói asszisztens
- 1 fő belső ellenőr
- 1 fő adatvédelmi tisztviselő
- 1 fő informatikai biztonsági vezető
- 1 fő humánpolitika/osztályvezető

TUDOMÁNYOS ÜGYEKÉRT FELELŐS FŐIGAZGATÓ-HELYETTES

- 1 fő

Tudományos Főosztály

Ismeretterjesztési Osztály

- 1 fő tudományos főszerkesztő
- 2 fő tudományos szerkesztő
- 1 fő tipográfus, művészeti tervező
- 1 fő tudományos titkár
- 3 fő tudományos ismeretterjesztési munkatárs
- 1 fő tudományos referens

Kutatási Osztály

- 1 fő osztályvezető
- 6 fő tudományos főmunkatárs-kutatásirányító
- 7 fő tudományos főmunkatárs
- 6 fő tudományos munkatárs

Nemzetközi Osztály

- 1 fő nemzetközi tudományos kapcsolatok referens
- 2 fő nemzetközi kapcsolatok referens

ÁLTALÁNOS FŐIGAZGATÓ-HELYETTES

- 1 fő

Titkársági és Szervezési Osztály

- 1 fő titkárságvezető/osztályvezető
- 1 fő elnöki asszisztens
- 2 fő bizottsági asszisztens
- 1 fő szervezési referens
- 1 fő kiadói és arculati szakértő referens

Kommunikációs és Informatikai Főosztály

- 1 fő sajtófőnök/főosztályvezető
- 1 fő informatikai vezető/osztályvezető
- 1 fő rendszergazda
- 1 fő informatikus
- 1 fő sajtóreferens
- 1 fő rendszerfejlesztő

Jogi Főosztály

- 1 fő jogi főosztályvezető

Jogi Osztály

- 1 fő jogi osztályvezető
- 1 fő főosztályvezetői asszisztens
- 1 fő jogi referens-belső kontroll felelős
- 1 fő jogi főreferens

Iratkezelési Osztály

- 1 fő iratkezelési osztályvezető
- 1 fő vezető irattáros
- 1 fő iratkezelési referens
- 3 fő irattáros

Gazdasági Főosztály

- 1 fő főosztályvezető

Számviteli Osztály

- 1 fő számviteli osztályvezető
- 2 fő számviteli főmunkatárs
- 1 fő illetményszámfejtési munkatárs

Pénzügyi Osztály

- 1 fő pénzügyi osztályvezető
- 1 fő pénzügyi munkatárs
- 1 fő műszaki főmunkatárs

A fenti álláshelyekből év végén 6 fő álláshely maradt üresen (2 fő tudományos munkatárs, 1 fő sajtóreferens, 1 fő szervezési referens, 1 fő kiadói és arculati szakértő, 1 fő irattáros), 4 fő tartós távollévő, a belső ellenőri, az adatvédelmi tisztviselői és az informatikai biztonsági vezetői feladatokat pedig vállalkozó látta el.

2022. ÉVI TÉNYLEGES LÉTSZÁM- ÉS SZEMÉLYI JUTTATÁSI ADATOK (EFT-BAN)

<i>besorolás</i>	<i>átlag létszám fő</i>	<i>törvény szerinti illetmények, munkabérek</i>	<i>juttalom, céljuttatás, projektpremium</i>	<i>készenlét, ügyelet, túlóra</i>	<i>jubileumi juttalom</i>	<i>béren kívüli juttatások</i>	<i>költségtérítések</i>	<i>támogatások</i>	<i>egyéb személyi juttatások</i>
államtitkár	2	45 600	1 273			760	600		83
helyettes államtitkár	4	79 200	0			1 520	1 200		942
főosztályvezető, osztályvezető	13	126 517	6 770		2 924	5 603	3 300		3 047
köztisztviselő I. besorolási osztály	48	278 607	7 884			22 238	15 501	1 212	2 758
köztisztviselő II. besorolási osztály	6	35 518	1 652			2 732	2 008	300	626
összesen	73	565 442	17 579	0	2 924	32 853	22 609	1 512	7 456

A beszámoló a Nemzeti Emlékezet Bizottságáról szóló 2013. évi CCXLI. törvény 21. §-ának rendelkezése alapján készült a NEB elnökének irányításával.

Felelős szerkesztők: Dergán Ádám általános főigazgató-helyettes, NEB Hivatala; Horváth Zsolt tudományos ügyekért felelős főigazgató-helyettes, NEB Hivatala; Simon István tudományos főszerkesztő, NEB Hivatala.

Nemzeti Emlékezet Bizottságának Hivatala
1088 Budapest, Vas utca 10.
Telefon: + 36 1 800 1450
Fax: + 36 1 391 1130
Elektronikus levélcím: info@neb.hu
www.neb.hu